

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Homiliæ Qvadragesimales Reverendissimi D.ni P. F. Hieronymi Baptistæ De Lanvza Venerabilis memoriæ Episcopi Barbastrensis & Albarrazini, Ord. FF. Prædicatorum

Ex Hispanico idiomate in latinum perfectè fideliterq[ue] iuxta posteriorem omnium, nouamq[ue] editionem translatae, & ab innumeris cum S. Scripturæ, tum SS. Patrum typographicis erroribus emendatæ ... cum triplici Indice ...

Lanuza, Jerónimo Bautista de

Antverpiæ, 1649

Homilia XXVI. De Advltera.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52962](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52962)

HOMMILIA XXVI.

DE ADULTERA.

Quarto die Sabkati Quadragesimæ.

Perrexit Iesus in montem Oliueti, & diluculo iterum venit in templum. Ioan. 8.

HODIE nobis offert Apollolus & pastorum Christi commentator D. Ioannes laqueum à Pharisæis, Scribisque Redemptori capiendo præparatum dolosum adeo, vt illum euadere, arbitrentur posse neminem: Statuunt illum inter arcum & parietem, inter malleum & incudem (æ) inter iustitiam & misericordiam, sibi persuadebant quòd necessariò vel offenderet in misericordiam, quam prædicabat, aut in iustitiam, quam lex Moysi decernebat, Illos reniserat Dominus pudore confusus, quando missis suis apparitoribus, vt illum captiuum apprehenderent ipsos conuertit apparitores, reuersique sunt ipsi ad Pharisæos magnitudinis Christi Prædicatores. Egreditur de Ierusalem, & ad sibi familiare lucedit oratorium, montem scilicet Oliuæ, vbi pernox in oratione perseverat, à Patre misericordiam pro hominibus postulans misericordiam: eà namque de causa inter arbores petorabat, quæ sunt misericordie symbolum: *Orat Dominus* (loquitur Dominus. Ambr. in cap. 6. Luca. 11. 5. Tom. 3.) *non ut pro se obsecrat, sed ut pro me impetret.* Porro si Christus tota vigilet nocte, non illi dormiunt quo Christum laqueis comprehendant, Christus igitur elucescente aurora in templum reuertitur, vtique fons misericordie, quique ex Oliuis egrediebatur, illam secum deferebat, multo felicitus, quam columba illa ramum deferens oliuæ, quæ diuinam Noë designabat ipsa misericordiam. Concio em inchoat, & ecce

Hieron. Bapt. de Lanuz. a. Tom. 11.

tumultuariè magno strepitu multoque bombitu conueniunt: tollite portas secedite fiat locus Domini veniunt. *Eccetrahobatur* (Christianus Lib. 3. canit Poëta Sedulus) *magnum stipante caserna* Inopem trahunt muliercolam præcedenti nocte adulterij crimine violatam, Christoque offerunt indicandam: *Magister hac mulier modo deprehensa est in adulterio*: quid de hoc crimine decernat Moyses notum est omnibus, nempe vt rea lapidibus obruatur: nosse quærimus, quam tu de illo feras sententiam q. d. misericordiam prædicas eiusque leges decernis, modò videamus in cuius sis fauorem laturus iudicium, Aut legi Moysi oportet aut tua sis aduersarius.

Malus laqueus, Porro sine cerebro capita, iam vos pridem Spiritus S. admonuit ne in tantam laborum mentis amentiam, vt reia pandatis auius ipsa spectantibus: *Frustra iacitur re Prou. cap. te ante oculos pennatorum.* ipse namque laqueos 2. 17. euadent, tu verò stultitia argueris confususque reuertèris: nec aliter se res habuit: inclinans se enim Saluator digito scribebat in terrâ. Arbitrabantur Christum sese subducere velle propositæ difficultati & scribendo quæere diuerticula, nec non nullo dato responso laqueum eludere, instant igitur Magister: tuam nobis pro certo conclusionem: erigit se Christus atque sicincedico igitur nec legis contradico decreto verumtamen hoc dico, quod si rea criminis sit lapidanda: hoc manibus nequaquam fiat nebulonum: quo: circa ille primus in eam lapidem mittat, qui nullo inter vos sit crimine damnabilis: iterum se inclinat scribitque, denuo in terrâ arte tali tanto miraculo, vt quisque suum in eâ legeret ipse peccatum, clareque nosceret se milles ipsa adulterâ reprehendi posse nequiorum. Itaque

Oooooo confusi

confusi vultus post alterum elabebantur, ita vt solus maneret Dominus, & mulier in medio à nemine condemnata; erigit se Dominus, mulierem alloquitur: dicit tu mihi: vbinam sunt qui te accusabant? num te eorum aliquis condemnauit? non condemnauit. Confide igitur, te condemnante nemine, nec ego te condemnabo: *Vnde & iam amplius noli peccare.* Tua laudetur Domine Misericordia, Eo die quò tantam illam demonstraſti, nobis tua non deerit gratia illam præsertim si postulemus Virginis purissimæ Matris Mariæ intercessione, eam salutantes. *Aue Maria.*

Si hæc ita sint (quærit D. Ambrosius) qui possibile est, vt tantâ inuenerit in viâ difficultatem, quam aquila pet aëra volando & coluber super petram rependo, ac natis mare sulcâdo conficere? licet circa hæc discurrat D. Ambrosius præsertim autê hæret in eo, quod salomon ait esse difficile: *Viam scilicet colubri super petram.* Nemo ignorat colubrum sæpe sæpius petere super petram, quam nec excavat, nec illum in ea relinquit vestigium: licet enim colubri pectus durum sit & squamosum aris instar: vnde super spinas prorepit illæsus: durior tamen est ipsa petra, colubroque solidior. Vnde sæpè numero licet per petram serpat coluber, nullus inde sequitur effectus alius, quàm vt colubri venter desquametur, & defringatur, petra verò maneat illæsa, nulli excepto ex transiente vestigio: quinimo omni de terro puluere nitidior apparet. Hoc tantum non sapit Metaphysicam. Quæ igitur tanta in hoc difficultas permagna (respondet D. Ambros.) non enim hæc de istis sunt aut colubris petrisse intelligenda, sed præclarum redolent ista prophetiam: (recesset enim inter prophetas, Salomonem) & vt talis perfectè non intelligitur, donec impleatur: tunc enim Apostoli plene Scripturas intellexerunt prophetarum, quando Redemptor noster diuino suo flatu illis infudit scientiam, impletaeque demonstrauit: *Aperuit illis sensum, vt intelligerent Scripturas.*

§. 1. Enodatur hodie difficultas de via colubri super petram, superat Christus Draconem, absorbetque Iudices.

Librum composuit cum Sanctus tum doctus Pater Ambros, quem prænotauit: *De Salomone:* ea namque fuit auctoris intentio, in illo, tres illas explicare difficultates, quas Salomon iudicabat inexplicabiles, & quartam quæ omne sapientis superabat ingenium (a) sunt autem hæc: *Via aquile in caelo, Via colubri super petram, Via nauis in medio maris, Via viri in iuuentute.* Ita legi D. Ambros. primum igitur orditur cum admiratione capitulum: vnde Salomoni hæc adeo viderentur esse, difficilia, imo quod in illis explicandis aliquid ostendat ipse negotiū quando namque Dominus illi qualibet petenda concessit, *Postula quod vis vt dem tibi ille non nisi sapientiam petitis:* quoque Dominus: *Dedi tibi cor sapiens & intelligens, in tantum, vt nullus ante te similis tui fuerit, nec post te* 3. Reg. 3. *surrecturus sit.* Pro huius, confirmatione de se ipso hoc protulit testimonium: *Ipse dedit mihi horum qua sunt scientiam veram, vt sciam dispositionem orbis terrarum, & virtutes elementum, initium, & consummationem & medietatem temporum, & similitudini permutationes, & commutationes temporum anni cursus, & stellarum dispositiones, naturas animalium, & iras bestiarum, vim ventorum, & cogitationes hominum, dissensiones virgultorum, & virtutes radicum, & quacumque sunt absconsa & improuisa didici: omnium enim, artifex docuit me.* Sapientia diuina hæc omnia ercauit, vnde & illa cognoscit, ac velut operam suarum illa intelligit, & hæc me illa docuit omnia, quæ in his doceri sciri que poterat.

(a) Sele
gum de
duelo.
Prou. 30.
19.

3. Reg. 3.
3. Reg. 3.
23.
Sap. 7. 17.

intelligenda, sed præclarum redolent ista prophetiam: (recesset enim inter prophetas, Salomonem) & vt talis perfectè non intelligitur, donec impleatur: tunc enim Apostoli plene Scripturas intellexerunt prophetarum, quando Redemptor noster diuino suo flatu illis infudit scientiam, impletaeque demonstrauit: *Aperuit illis sensum, vt intelligerent Scripturas.*
In petra (loquitur D. Ambros.) vidit Salomon redemptorem nostrum, qui ab antiquis temporibus per illam voluit significari, quando ex petra Moyses gurgites eduxit aquarum: cui conuenit illud Apostoli: *Petra autem erat Christus.* Hanc quoque prouidit in Spiritu psalmistæ re-gius, dum ait: *In petra exaltasti me.* Notum est omnibus quod serpens, demonem præfigeret, qui *ideo serpens vocatur quod ostendit serpentem.* Eodem quoque modo dicere licebit significare malitiam, quam eorum infudit visceribus, qui Christi censentur hostes immortales quos ipse diaboli filios increpat ac declarat coruico tendere studia, vt patris sui diaboli peruersa impliant desideria: *Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis perficere.* Quoties scripsit & rescripsit super petram Saluatorem nostrum astuta Phariseorum Scribarumque nequitia: quot illi tetendit laqueos quot molita machinas? nunc accedunt hoc instructi laqueo, licet censum dare Casari, quò illum aut infestum, si neget, reddant Casari aut populo quem liberum asserbat, si concedat. Modo illum coru-

Cap. 3.
Luce. 24. 41.
1.
Petra
Christi
coluber
Iob. 1.
figura
2. Cor. 11.
4. 2. 5. 6.
3.
Iud. 15.
pe. super
Petra
reperit
Ios. 2.
44.

rona circum cingunt & versipelles interrogant: die nobis palam, si tu es Christus? nunc signa de caelo petunt: tentatores: nunc apparitores mitunt illum apprehensores, atramen pectora sua dilaniant & viscera desquamant ipsa vero terra integra remanet & splendidior illi namque pudore confunduntur detectis viscerum suorum machinis, Christus autem permanet gloriosus, notior omnibus cunctisque honorabilior, Sicque necesse erat ut fieret: etenim illi reseruabatur capitis colubri, veterisque serpentis collisio id est moliminum diaboli dissolutio, eiusque confusio ministrorum, conformiter illi quod Job verbis illis fuerat vaticinatus, quae Dominica prima §. 3. explicamus ex lectione & intellectu a. D. Ambrosii, b. D. Hieronymi, & D. Gregori. *Qui habet magnum certum opprimere.* Subtiliter notat D. Augustinus illud David de Christo vaticinium: *Super aspidem & basiliscum ambulabis & conculcabis leonem & draconem.* Admirabilis certe coniunctio loquitur D. Augustinus, Leonis & draconis & grande mysterium quod utrumque, Christus esse pedibus prostratus, Leo viribus illis conculcatus sibi à naturae concessis, quibus ceteris gloriatur animalibus esse superiorem, Draco valet astutia serpentibus colubisque naturali ipso teste creatore: *Serpens erat callidior cunctis animantibus terra.* Fortes sunt leonis impetus ex viribus potentes sunt Draconis ex calliditate, utrumque tamen superabis, Domine mihi pedibusque prostratos conculcabis: *Conculcabis leonem & draconem.* Dauid, inquit D. Augustinus, assumpsit diabolus figuras, quibus Christum impeteret, unam leonis, & draconis alteram, aliquando namque illum per Scribas & Phariseos filios suos aggreditur viribus & officiorum visus auctoritate, nec non potentia quae in republica ceteris eminebat: illi namque modo lapsi sibi saluatorem impetunt lapidare conati quasi ad hoc debita tunc potestate, Nunc illum accedunt strepitu & maiestate fastuosi, signa petentes, qualia volebant, velut personae, quibus incumbere, ea quae in republica fiebant, examinare miracula, procreata, ea quae hactenus fecerat, vix vilius esse considerationis, ut eius in populo famae detraherent, nomenque violarent. Alii adfuerunt queruli contra Christi discipulos eiusque classem grauius expostulantes, quasi ad illos spectaret arguere maleque facta prohibere. Iterum velut dracones proflinat, fallacis, dolisque armati, prostrationibus &

humiliationibus callidi, quasi doceri cupientes, dubia proponunt, & obiciunt quaestiones quibus eum in verbo capere inopinatio. Sicut dum eum de censu Caesaris interrogant & de primo maximoque legis mandato percunctantur. Adde porro maledicti qui formam leonis, nunc draconis proditis indui, vos conteret, vos calcabit, & triumphum de vobis aget illustrior. Luce meridiana claritas patet hoc in eo, quod nobis hodie proponit Evangelista: primum etenim illum ut leonem & ilico quasi draconem aggrediuntur. Praedicabat Dominus idque tanta verborum elegantia, & diuina ostentatione Sapientiae, ut omni ad se traheret efficaciter corda fidelium, Fariosa Phariseos in Christum vitæ inuidio, quocirca quasi leones viribus illum statim impetere, eo sine generale cogunt concilium suosque conuocant satellites, quos stricto premunt praecepto, vadant illumque colari correptum, & reuocatis post terga manibus adducant quæ autocyni. Accurrunt illi, & ipse Dominus suis ipsos ministris proterit, pedibusque prostratos superat: ad illos quippe suos dixit sermone, immisso tam efficaciter in eorum est cordibus operatus, conuertit ut illos suae personae sapientiae suae & miraculorum redderet predicatorum: in concilio protestantur: *Numquam, si locutus est homo.* Quibus illi turpiter contusi recesserunt, ut autem eum viderent hunc ad votum, impetum, non succedere leonem, ilico illum aggredi draconis astutia, fallacis, dolisque determinant. Optimè dixit D. Basilii particularem eamque propriam inuidiam filiam, astutiam esse & simulationem, quæ cum proprio, nomine non audeat impetum facere, technis utitur & fraudibus, ut alias diximus. Hoc modo Christum aggrediuntur, eoque animo male natam assumunt mulierculam viro nupram sed adulterij criminis ream, hanc in flagranti ceperant delicto: credebant autem, quod oblato Redemptori huius criminis casus, certò certius eum laqueis haberent irretitum, conueniunt igitur Scribae & Pharisei quos nominatim signat Evangelista: *adducunt ei Scribae & Pharisei mulierem &c.* Scribae doctores habebantur legis, ad quos spectabat eam interpretari, declarare sensumque exponere legitimum. Pharisei strictam eiusdem amulabantur obseruantiam, et religionis zelatores eximi, in unum conspirant quoad legis negotium scientia turbidi, illa potentia zeloque feruente: Hanc adducamus mulierem, obiciamus casum, tum

IV. Christus tam efficaciter in eorum est cordibus operatus, conuertit ut illos suae personae sapientiae suae & miraculorum redderet predicatorum: in concilio protestantur: *Numquam, si locutus est homo.* Quibus illi turpiter contusi recesserunt, ut autem eum viderent hunc ad votum, impetum, non succedere leonem, ilico illum aggredi draconis astutia, fallacis, dolisque determinant. Optimè dixit D. Basilii particularem eamque propriam inuidiam filiam, astutiam esse & simulationem, quæ cum proprio, nomine non audeat impetum facere, technis utitur & fraudibus, ut alias diximus. Hoc modo Christum aggrediuntur, eoque animo male natam assumunt mulierculam viro nupram sed adulterij criminis ream, hanc in flagranti ceperant delicto: credebant autem, quod oblato Redemptori huius criminis casus, certò certius eum laqueis haberent irretitum, conueniunt igitur Scribae & Pharisei quos nominatim signat Evangelista: *adducunt ei Scribae & Pharisei mulierem &c.* Scribae doctores habebantur legis, ad quos spectabat eam interpretari, declarare sensumque exponere legitimum. Pharisei strictam eiusdem amulabantur obseruantiam, et religionis zelatores eximi, in unum conspirant quoad legis negotium scientia turbidi, illa potentia zeloque feruente: Hanc adducamus mulierem, obiciamus casum, tum

O o o o o 1 quid

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

VI. Dolus Pharisaeorum.

quid cum ipsa sit agendum, interrogemus: exposita namque est omnibus legis dispositio, quae mandat adulteram lapidibus obruendam. Si legis ille voluerit interpretari decretum, aderunt ibi eiusdem doctores mouentes illi questionem. Si dicat contra legis argendum esse statutum, aderunt ibi Pharisaei legis diuinae zelatores, eiusque urgebunt supplicium, qui contra legis ausus fuerit quidquam determinare praescriptum: Nos effugere non poterit; si mulierem iudicet esse liberandam, cum ut nostrae legis accusamus inimicum: Si vero iuxta legis rigorem adulteram morte condemnet, noua corrui lex ab eo praedicata misericordiae. Heu proditores, sicine Christum aggredi decernitis: hoc velim vos nosse, quod si vos protulerit, conculcauerit, & pudore confuderit, dum illum quasi leones estis adorti, idem & modo faciet, dum illum ut dracones adorimini, ipse vero victor gloriabitur, vos proteriti, vos conculcati, confusi vos, petra vero limpida integra & illaesa: vos autem mortiferi serpentes pectus ventremque vestrum defringetis, & viscera lacerabitis: etenim in publicum vestras ille machinas, vestras ille cordis aperiet, de tegeteque proditioes.

VII. Dauidis viticinis impletu est editur.

Ps. 17. 7.
Ps. 4. 3.

Hic illud Dauidis aperitur: *Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum*, opinatur D. Augustinus hic intelligi colloquium Dauidis cum Iudaeis, quos anxios videt & sollicitos, quod Redemptorem nostrum fraudibus suis illaqueent, capiantque occidendum. Ism de illis loquebatur: *Quare fremuerunt gentes* Quantum sapio, Dauid hoc ingreditur Pharisaeorum conciliabulum in quo conuincuntur, quo possint meliori modo Christum adoriri, quibus ille: *Si verè utique iustitiam diligitis, recta iudicate filij hominum*, q. d. si tanto vos fragore, iustitiae zelatores ostenditis in hoc mulieris adulterae processu, quam in adulterio comprehendistis, ut ea mente illam offeratis Redemptori. *Recta iudicate filij hominum*. Dolis hic nihil agatur, nihil fraudibus & animo perdendi. Saluatorem: praedico namque vobis, eo ipso grauiter confusi repellimini. Illos vocat filios hominum, non Dei, non Abraham: vidit etenim illos esse, quibus dixerat: *Filij hominum usquequo graui corde estis*: quia trahitis mulierem adulteram ad Christum intentione, ut ea quae sunt iustitiae peragamus, & in ea legis statutum obleruetur. Optimè: *recta igitur iudicate*, de illo, cui mulierem offeritis

iudicandam, ut in ea legis exponat vobis ipse iustitiam, at tamen corde peruerso gradimini: *Etenim in corde iniquitates operamini in terra*. Intus in corde vos aliud nihil impellit, quam illa quae Christum condecitis, non recta ma. *litia: Deus, igitur, conteret dentes eorum in ore ipsorum*, q. d. eorum commolet dentes, quibus accedunt cum morsuri: *In ore ipsorum*. Quales accurrunt illi Redemptori dentes inbixti, (sententias intelligo eorum). August. qui idem colligit ex varijs Iudaeorum cum Christo successibus) quibus hoc intendebatur, ut mulierem lapidibus adiudicaret, & ipsi oris ipsorum dentibus eisdem morder eorumque molares conterit, atque in eadem causa suam ipsorum declarat malitiam, in forum peccata producit, perueritque cordis manifestat peccati traditiones.

Credit D. August. regium Prophetam hoc facinus luce illa diuina collustratum inspicisse, quam illi Deus infudit, quae Christi mysteria tot annis anterior intellegit: de eius namque intellectu sic Spiritus 3: *Sicut lux aurora, oriente Sole mansit absque nubibus rutilat*, eiusque preciosus narrauit euentum verbis ut difficilibus ita mysteriosis. *Absorpti sunt iuncti petra iudices eorum*. Accellerunt iudices plebisque principes ad petram, & ab ea absorberentur. Simpra videtur metaphoram ab eo quod in mari contingit, quod D. Gregor. Nazian. de seipso refert: egressus enim ad oram maris recreationis ergo, considera bat attentius, qualiter venti furentes, mareque liberè percurrentes, vndas attollerent inflatas adeo & turgidas, ut eorum furore agitatae, tam horrendo fragore ac strepitu in petram ad stabilem maris oram eliderentur, ut eam in pelagi profundum demergere, & absorbere velle viderentur: conatu tamen irrito: in petram namque collisa totoque furore illam impugnantem, illis ipsis confractis, & in fumos abeunte superbia, petra stabili, limpida constantique permansit: *Absorpti sunt*; fluctus illi procellosi, qui petram eradicare velle videbantur, confracti sunt, collisi sunt, absorpti sunt.

Quam graphice depingit loquitur D. In illud August.) Principes, Sacerdotes, Doctores, Pharisaeos, Scribas, illos appellans: *Iudices eorum*, quos illi quippe erant, qui populi Iudaici habentes moderabantur, illi iudices, quorum munus dicitur erat iuxta Moysaicae legis sancita iudicare, coreratillis, ut mare tempestuosum, de quibus

sic Isaias: *Impij quasi mare feruens quod quiescere non potest*, perturbabunt illud, agitabunt, impellebant effrenas suarum venti passionum, petram quos rabida eorum exorabat inuidia, illos in tempore intedere, quam turbam quam commoti celestem thronum illum conebant oppugnare petram: quod die paratur, ventis inuidie ac diabolice nequitie velut decumanis fluctibus in illum effertur, anco: ritatem eius fidemque conati, seu pelagi fluctibus, absorbere, quales diebus accedunt flagitii, illud turmatim aggressuri? quales illos vidimus die Mercurij præterito egressos de Ierosalem, tanta pompa, clangore tanto, velut fluctus æstuosos, Christum in Galilea aggressuros, sibi persuadentes, quod illum hoc essent impetu ad ima demersuri: *Quare Discipuli tui transgrediantur traditiones seniorum!*

X. Quales accurrent conglomerati potantes signa, que stare non posse indicabant Redemptorem: quales hodie prodeunt in scenam mare turbidum, æstuosum & vehementioribus nequitie processis agitatum Tentabant prius manus iniicere carcerique Christum mancipare, ne in publicum prodiret amplius, eoque animo Inos submiserant apparitores, qui captiuum adducerent, ut die Lunæ præfati sumus: A deo præposterè successit hoc illis negotium, ut audita eius concione Satellites, nedum illum non apprehenderint, sed & re certi sint celsitudinis Christi præcones clamorosi: quò factò rabida lancinantur inuidia, & velut mare inquietum agitantur. Deprehensa muliere in adulterio ventis agitantur inuidie, velut æstuosis fluctibus, ut illis toto conamine petram oppugnent Redemptorem. Vident illos, quo fastu, quo clamore, quo strepitu irruant? hanc locum, via pateat istis Doctoribus: *Adducunt ei mulierem in a adulterio deprehensam*. Ut populi Iudices se fiant, & quorum monus erat Moyse legis præscripta mandare executioni: *Moyse præcipit nobis huiusmodi lapidare*. Tam sibi certò præfixerant in animo Christi perditionem, quem essent fortioribus illis fluctibus absorpturi, quibus illum impetebant, modò Moyse legis rigore, contra quam aliud disponere, nefas erat: modò lege misericordie, quam buccinabat ipse peccatoribus.

XI. Confidit: *Attamen: Absorpti sunt iuncti petra iudices Christum eorum. Illi contracti, collisi & in abyssum deludgos, meris confusionis: ita ut omnes, nemine reli-*

quo, disparuerint: petra vero coram totius orbis oculis stetit illustrior: ita ut ne vel minimam potuerint rimam infligere petre, quidquid superbas eorum conatus fuerit impetus: *Venerum illi* (testis est D. August.) *Adducunt adulteram, tamquam seuentes fluctus in petram; sed responsione contracti sunt: absorpti sunt iuxta petram iudices eorum*. En tibi huius historie catastrophem; Christus etenim vsque modo inclinatus in terra scriptor, erexit se in pedes illæsus, immobilis, constansque percunctatur: *Vbi sunt qui accusabant?* quid videret illæ decumana effecerunt? quo euauerunt, qui tantò fastu concurrerant? apparet nullus: absorpti pelago confusionis: illos petre virtus confregit, illos diuicit petre fortitudo.

D. AV.
Cvs. 1m
P. 102.
Tom. 8.

S. 2. Perrexit Iesus in montem, & diluculo venit in templum. Owendit se Christus mediatorem a iob desideratum: & præcatis a prædicatoribus, quòd tales esse debeant, præbet exemplum.

Perrexit Iesus in montem Oliueti & diluculo venit in templum. Opinantur aliqui decessum hunc, de quo Evangelista, in Montem Oliuarum, fuisse in Bethaniam ad domum Martha monti proximam, vbi noctibus moraturus secedebat; ita Glossa ordinaria, aliique moderni: at D. Luc. nobis apertè dicit, quod neutiquam, sed ad montem perrexit Oliueti: hic etenim erat ei locus communis orationis, de quo D. Ioannes: *Frater quentor Iesus conuenerat illuc cum Discipulis suis, vbi continuus in oratione pernoctabat.* Ita D. Luc. *Erant diebus docens in templo, noctibus vero extens morabatur in monte, qui vocatur Oliueti, & omnis populus manebat ad eum in templo audire eum.* Consentit D. Augustinus, quo Christus declarabit, quam aptè officium impleverit, quod D. Paul. assertore, implendum assumpserat, nempe inter Deum hominesque mediatoris: *Vnus mediator Dei & hominum homo Christus Iesus* Mediator (inquit Apostolus) non unus est, quam inter duos: *Mediator vnus non est.* Vnus non indiget altero qui intercedat. Statuitur hic & est necessarius quando duo dissident inter se, lites habeant, & altercantur, vnus in alterum

5 50
Ioan 18.2
Luc. 9.25
37.
Tract. 13.
in Ioanne
1. Tim. 2.
& Gal. 3. 20.
I.
Quis sit mediator
O o o o 4 seruet

feruet ardentibus, requiritur intercedat mediator, qui litigantes componat, modo hunc, modo illum conueniens, discrepantes conciliet inter se volentes, & de iniuriarum agens satisfactione, pacem inter eos stabiliat non dirumpendam.

II. Deus & homo inter se dissidebant. L. 9. Mor. c. 30.

Iob. 9. 23.

Iob 15. 25

D. GREG

D. CHRY

Hom. 7. in Thom.

1. ad Tim.

motb.

Tom. 4.

III.

Quæ sit

necessa

ria condi

tio me

diatoris.

In c. 1. l.

ad Tim.

lect. 2 ad

fin Ad

Gal. c. 3.

20.

Quam grauitur inter se Deus, homoque dissidebant, ex eo quod homo continuo Deum grauioribus irritaret sceleribus: sanguinea lite discrepabant homo Deo iniuriolosus, Deus autem duris supplicijs vindex iniuriarum, heu quanta calamitas! hinc lachrymabatur Iob (sic enim considerat D. Gregor.) domus ait: Non est qui virumque valeat arguere, & ponere manum suam in ambobus. Quo dolore confectus, si quando nobiles duos conspexerit strictis mucronibus se mucrone grauissimè ferientes, nec sit qui pugnantem disgreget hoc modo Iob Deum hominem que considerabat, quibus istibus homo Deum impetebat, offensis suis illi perpetuis aduersari. Tetendit aduersus Deum manum suam, & contra Omnipotentem roboratus est. Cucurrit aduersus eum erecto collo, & pingui ceruice armatus est. ut heri expendimus. At tamen quam fortibus Deus hominem feriebat istibus, diluuijs, ignibus, eladibus, nedum temporalibus, sed & sempiternis: heu Domine mihi lamentatur Iob) nullusne tandem aduenit sequester amborum? Vide loquitur D. Gregorius) quam peruersè homo deliquerit videt quam districte Conditor contra hominem irascitur, & mediatorem Dei & hominis requirit. Eo sine descendit Filius Dei factus mediator: Unus mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus.

Ecce quam aprè hoc illi nomen conueniat: Enim are (inquit D. Chrysostr.) ex quo sumpsit hoc D. Thom. Mediator viri & eius debet societate coniungi, quorum mediator est: id quippe mediatoris est proprium, utrorumque participa miseris, quorum fuerit mediator. Quod si unum societate contingat ab alio vera fuerit separatus, mediator iam dici non potest.

Nemo igitur (ita supponit D. Thomas) medium participare debere ab exitibus: hinc collige Deo in propria natura non conuenisse, ut ellet mediator: quia tantummodo Deus etiam, nec humanæ copulatus naturæ: Mediator unus non est. Deus autem unus est, inquit A. postolus. Ob eandem ratione excludatur homo, qui tantummodo homo erat nec quidquam habebat in se diuinitatis: veniat igitur qui diuinitate polleat, in qua cum Deo conueniat: & humanitate, in qua similis sit hominibus: Quærendus mediator est

(sic credit D. August.) qui non solum homo sit, sed & Deus. En tibi Christum: Deus est ex substantia Patris ante secula genitus, homo est ex substantia Matris in seculo natus (sic & yubolun: habet D. Athanas.) fidelis mediator Christus Iesus (sic scribit D. Bern.) qui in personam unam, Dei hominique substantiam copulauit ineffabili Sacramento.

Verum enimvero qui inter rixantes medius intercedit, brachijs oportet valeat fortioribus, ut vno possit partem hanc efficaciter detinere, & alteram a toto ad hoc non præualebat homo, ut eodem loco probat S. Iob qui suam si orditur querimoniam: Vere scio quod ita sit, & quod non iustificetur homo compositis Deo. Si voluerit contendere cum eo, non poterit respondere ei vnus pro mille. Non est quæ opinabile, sed Vere in quod non iustificetur homo compositis Deo. Hoc solummodo potuit Christus efficere (testis est D. Gregor.) cuius adeo erat forte brachium, ut necitis suis tenere poverit ipsum Deum, illi perfectè & ex toto iustitix rigore satisfacere, nec non hominè suam misericordiam, doctrinam, exemplis redemptione morteque cohibere.

Ille est quem D. Paul. sepe non et noni nominat testamenti mediatorum: Nisi testamenti mediator est, insignis denotans mysterium, Quis opinatus esse testamentum? Contractus est fœderis ac pacis intus inter eos, qui mutuo fœdere copulabantur, continens factas inter partes capitulationes. Voluit Deus pacem sancire cum hominibus, eisque conferari. Eo animo populum elegit, statuitque arbitrium quo pacis ageretur negotia: fuit autem Moyses medius inter Deum & populum, ex vna ad alteram partem nuntia deferens, legem præsertim Dei recipiens, quæ vetus fuit testamentum, illamque populo tradens: ob quam causam lex data dicitur in manu mediatoris. Ordinata per Angelos in manu mediatoris. Mediator illius testamenti testis Moyses, quia illud medius detulit, erant quippe pacis capitulationes, quæ à Deo suscipiens populo detulit, obtulit, multique legit eorum populo ceremonijs, quas Scriptura refert & D. Paul. expendit: ut mediator igitur intercessit Deum populo reconcilians. Deoque præparans obquam causam ait Ego sequester & medius fui inter Dominum & vos in tempore illo. Quod septuaginta legunt: Medius inter vos & Deum.

Fuit autem mediator ad eundem deum, ut pacem inter Deum & hominem perfectè sancire equiuit: etenim vires illi languerant, & brachijs sequebatur

VII. Christus docet presules esse mediatores.

potentia impotentior; quidquid enim egit nihil obtulit Deo quod perfectè posset diuinum pacificare pectus, iramque mitigare: totum enim illud testamentum carnibus & sanguine comprehendebatur animalium, & lauatoris nullà virtute, nulloque valore constantibus: vn de tantà Deus semper videbatur nausea commo- tus, vt numquam populus ad illum accedere, sed nec eius vocem audire præsumperit. Quocirca Moysen rogârunt: cum ita sit, vt Deus ibi, nos hic simus, tu perge medius vt Dei cognoscamus voluntatem, ita namque nobis stomachatur indignans vt solo vocis auditu timeamus: nos esse

En tibi factus mediator, qui vt talis ad vnam & alteram transcurrit partem. Noctibus Deo colloquitur diuinum eius pacificans pectus, illi sua proponit ieiunia, vigiliâs, labores, & merita valoris infiniti, in eorum quæ debebat homo compensationem, pro illo deprecatur, feruentibus intercedit orationibus, lacrimis instat amorosis, de die verò hominem accedit, vtque illum paci disponat caelesti recipendæ; suis adhortationibus, exemplis, miraculisque praparat. Christum intucere noctibus in montem Oliuorum secedentem, vt cum Patre colloquatur, pacisque fœdera sâciat: *Perrexit in montem Oliuati ad diluculo venit in templum* De pacis conditionibus cum hominibus locuturus. Hoc docet sic scribit D. Gregor, ad quatuor Ecclesiâ Patriarchas Antiochenum, Ierolimitanum, Constantinopolitanum & Alexandrinum) Præsules, Prædicatores, Confessores, suosque ministros, quid illis sit agendû, quibusque suo satisfaciant moneri sibi cõmendato. Munus eorû hoc est, eaq; intentione deputatû vt sint inter Deû, hominẽs, mediatores: *Pro Christo legatione sumus, tamquã Deo exhortãte per nos obsecramus*

Exod. ca. 20. 17. *Loqueretur nobis, & audiemus, non loquatur, nobis Dominus, ne forte moriamur.*

Hæc nostro nomine à Deo postulantur. Proficitur Moyses & hunc Deo libellum offert nomine populi supplicem. Respondet Deus: optime locuti sunt, fiat hoc ita, donec mediatorum misero perfectiorem homo erit similis illis, vtque compar: *Prophetam de gen. sua & de fratribus suis similem tuis* Gen. Erat & Deus mihi similis.

III. 16. Hoc verbis illis innuit (teste D. Aug. ubi hæc verba tradunt) quibus illum promittebat, eundem Angelum intitulans: *Ere misit Angelum meum &c. & ne contemnendum putet, quia non timet, & est nomen meum in illo.* Aliq; id dicit D. Aug. de quodam interpretantur Angelo, alij de Iosue: verum adverte de quo hoc possit dici Angelo: *Perfrutetur Scripturas & videat vtrum de aliquo Angelo Deus dixerit: nomen meum est in illo.* De Iosue nouimus, quod nomen Ielus illi sit impositum, nec hoc à principio vocaretur, multo namque tempore Osce, vel Ause vel Iosue dicebatur, vt liber Nauæ commemorat: *Successor Moysi non ab initio vna sua, sed nomine mutato, appellatus est Iosus, Angelus ille, quem ego miharus sum, mediator erit adeo potens, vt nouum sit conditurus testamentum, id est nouum pacis contractum, fœderis ac reconciliationis adeo perfectæ, vt Deo plene atque integrè satis fiat, illo, quod per talem contractum illi est offerendum, in eorum omnium satisfactionem quæ posset aut possit homo commississe, possitque homo diuinâ aditus gratia diuinæ capax esse amicitie, perfectæ adeo ac completæ, vt in vnum connectantur fiantque, vni quid De' & homo: proinde quædrat illi optime nomen, quod illi Propheta dedit Malachias: *Angelus pacis noui Testamenti desiderat expectatus: Angelus testamenti quæ vos vultis.**

Malach. 3. 1. *Angelus pacis noui Testamenti desiderat expectatus: Angelus testamenti quæ vos vultis.*

Gen. cap. 28. 12. *Ascendit ad Deum per orationem & contemplationem: descendunt autem ad populum per prædicationem, & opera pietatis, subueniendo, ad consiliû illius, ad necessitatem alterius, ad huius subleuandam indigentiam.*

Animalia sunt Ezechielis, quæ Dei currum trahunt, id est Ecclesiam, de quibus duo refert Propheta, quæ sibi videntur esse cõtraria. Primum refert: *Ibant & non reuertebantur*, deinde: *Animalia ibant & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis.* Si ibant & non reuertebantur, quomodo ibant & reuertebantur: hinc multæ ac graue (teste D. Hieron.) hoc esse videbatur, prout primo de Quæ animalium dragestimæ declarauimus: at nulla hic inuoluntus contrarietas, ibant, nec reuertebantur in suo officio quo Dei currum trahebant: hoc in opere mente & præentione non reuertebantur: etenim Sancti Pastores, Prædicatores, Confessarii, Exec.

Gen. cap. 28. 12. *Ascendit ad Deum per orationem & contemplationem: descendunt autem ad populum per prædicationem, & opera pietatis, subueniendo, ad consiliû illius, ad necessitatem alterius, ad huius subleuandam indigentiam.*

Animalia sunt Ezechielis, quæ Dei currum trahunt, id est Ecclesiam, de quibus duo refert Propheta, quæ sibi videntur esse cõtraria. Primum refert: *Ibant & non reuertebantur*, deinde: *Animalia ibant & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis.* Si ibant & non reuertebantur, quomodo ibant & reuertebantur: hinc multæ ac graue (teste D. Hieron.) hoc esse videbatur, prout primo de Quæ animalium dragestimæ declarauimus: at nulla hic inuoluntus contrarietas, ibant, nec reuertebantur in suo officio quo Dei currum trahebant: hoc in opere mente & præentione non reuertebantur: etenim Sancti Pastores, Prædicatores, Confessarii, Exec.

Animalia sunt Ezechielis, quæ Dei currum trahunt, id est Ecclesiam, de quibus duo refert Propheta, quæ sibi videntur esse cõtraria. Primum refert: *Ibant & non reuertebantur*, deinde: *Animalia ibant & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis.* Si ibant & non reuertebantur, quomodo ibant & reuertebantur: hinc multæ ac graue (teste D. Hieron.) hoc esse videbatur, prout primo de Quæ animalium dragestimæ declarauimus: at nulla hic inuoluntus contrarietas, ibant, nec reuertebantur in suo officio quo Dei currum trahebant: hoc in opere mente & præentione non reuertebantur: etenim Sancti Pastores, Prædicatores, Confessarii, Exec.

Animalia sunt Ezechielis, quæ Dei currum trahunt, id est Ecclesiam, de quibus duo refert Propheta, quæ sibi videntur esse cõtraria. Primum refert: *Ibant & non reuertebantur*, deinde: *Animalia ibant & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis.* Si ibant & non reuertebantur, quomodo ibant & reuertebantur: hinc multæ ac graue (teste D. Hieron.) hoc esse videbatur, prout primo de Quæ animalium dragestimæ declarauimus: at nulla hic inuoluntus contrarietas, ibant, nec reuertebantur in suo officio quo Dei currum trahebant: hoc in opere mente & præentione non reuertebantur: etenim Sancti Pastores, Prædicatores, Confessarii, Exec.

Animalia sunt Ezechielis, quæ Dei currum trahunt, id est Ecclesiam, de quibus duo refert Propheta, quæ sibi videntur esse cõtraria. Primum refert: *Ibant & non reuertebantur*, deinde: *Animalia ibant & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis.* Si ibant & non reuertebantur, quomodo ibant & reuertebantur: hinc multæ ac graue (teste D. Hieron.) hoc esse videbatur, prout primo de Quæ animalium dragestimæ declarauimus: at nulla hic inuoluntus contrarietas, ibant, nec reuertebantur in suo officio quo Dei currum trahebant: hoc in opere mente & præentione non reuertebantur: etenim Sancti Pastores, Prædicatores, Confessarii, Exec.

Animalia sunt Ezechielis, quæ Dei currum trahunt, id est Ecclesiam, de quibus duo refert Propheta, quæ sibi videntur esse cõtraria. Primum refert: *Ibant & non reuertebantur*, deinde: *Animalia ibant & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis.* Si ibant & non reuertebantur, quomodo ibant & reuertebantur: hinc multæ ac graue (teste D. Hieron.) hoc esse videbatur, prout primo de Quæ animalium dragestimæ declarauimus: at nulla hic inuoluntus contrarietas, ibant, nec reuertebantur in suo officio quo Dei currum trahebant: hoc in opere mente & præentione non reuertebantur: etenim Sancti Pastores, Prædicatores, Confessarii, Exec.

Lib. 1. Ep. 24.

2. Cor. 3. 20.

7. Officium quale superioru.

Gen. cap. 28. 12.

IX. Idcirco animalibus Ezechielis cõparantur.

In ca. 30.

Exec.

fessarij, Deique Ministri semper in suo famulatu progrediuntur, & suo satisfaciunt officio, nec revertantur sine ob lacra, aut humanum respectum, aut quidvis aliud. Porro ibant & revertebantur, quia circulum continuum persciebant de Deo ad homines & de hominibus ad Deum. Ibant ad Deum per orationem & contemplationem, coram divina Maiestate cum suis aliena peccata deplorantes, solliciti qua ratione suam optime componant vitam divino gloria speculo expositi, vires ac spiritum refucentes ex rerum meditatione celestium; ad populum autem revertebantur, illam admonendo, hunc adhortando, ignorantem docendo, merentem consolando, pauperique succurrendo.

X.
De hoc commen-
datur D. Paulus.
Philipp. c.
3. 13.
2. Cor. 5.
13.

Quam perfecte hoc exequatur Aposto-
lus qui tantus inter Deum hominemque fuit
mediator D. Paulus, qui ex una parte,
ex quo cepit hoc munere fungi, numquam
substitit nec est reversus, sed semper ante
faciem suam gradiebatur: *Ego vero, que
retro sunt, oblitiscens, ad ea veroque sunt
priora, extendens meipsum ad destinatum
persequor ad bravium superax vocationis Dei.*
Semper coram me progredior & novo Spiri-
tu, viribusque hoc in ministerio renouatis an-
tecurro ad id, ad quod me Dei movet insti-
gatque Spiritus. Ex altera parte considerate
hect inquit D. Gregor. quod ipse decla-
rat, totum hoc suum fuisse exercitium: *Ibant
& revertebantur. Sicut mente excedimus Deo,
sue sobrii sumus vobis.* Hoc agimus, modo
ascendimus, & spiritum super omnia creata in
contemplatione divinitus merigimus, & nos
iplos coram suprema illa sistimus maiesta-
te, eorum omnium, que in mundo sunt im-
memores; modo ad vos revertimur ea
tractando, que vobis vestraque saluti conue-
niunt.

XI.
Similiter
& Moy-
ses.

Attende (monet D. Greg.) quale fuerit
exercitium illius mediatoris veteris testa-
menti Moyse, quod totum, non erat nisi per-
petuus circulus de Deo ad populum & de po-
pulo ad Deum. Illum intueri, qualiter sece-
dat ad tabernaculum acturus cum Deo, paulo
post vero ex eo decedat, & ad populum rede-
ratur. Quodam tempore solus cum Deo mon-
tis ascendat fastigium, demissa turba tamul-
tuoque populari; alio vero descendat & in me-
dia veretur turba multitudinis. Nunc con-

fugit ad Deum legem accepturus diuinam, po-
puloque promulgandam; coram eo eisdem
peccata deslet, supplicat, & intercedit: mo-
do descendit legis tabulas deferens, ut sol
illustris, exhortans, erudiens, singulosque
preparans pro rei convenientia: *Moyse (ver-
ba sunt D. Greg.) crebro tabernaculum in-
trat & exiit, & qui intus contemplationem
puit, foris infirmantium negotij orgetur.
intus Dei arcana considerat, foris opera car-
nalia portat.* Hoc idem est exercitium, quod
Evangelista nobis digito monstrat in Christo
noui Testamenti mediatore, quod scilicet
in octu in montem secederet oratoris oliuorum:
Vbi frequenter Iesus conuenerat. Coram aeterno
suo Patre prostratus; elucescente vero die
ad populum reuertebatur, predicatur, infir-
mos, curaturus afflicto solaturus, inopes adiu-
turus. Singulariter autem voluit Dominus
instruere predicatores, ut intelligant, quod
locus ex quo ad predicandum alijs prodire
debent, mons est orationis: nolum etenim
ministerium ita indiget, atque illud oratio-
nis subsidio, prout asserit D. Aug. notatque
Spiritus Sanctus verbis mirum in modum
mysteriosis: *duo declarans Evangelico Pradi-
catori summopere necessaria: primum diligen-
tium studium: alterum Oratio feruentissima: Sapientiam
omnium antiquorum exquiret sapiens, & Eccl. 1.
in Prophetis vacabis. Narrationem virorum
nominatorum conseruabit, & in versutia pa-
radis arum simul introibit.* En tibi studium
quo sacris incumbas libris Sanctorumque
Doctorum scriptis evolueris: *Aperiet ut
suum in oratione; & pro delictis suis deprecatur
Eccl. habes hic orationem.* Duobus his
positis fundamentis, quam concionibus
suis referet, declarat veritatem: *Iste tam-
quam imbres mittet eloquia sapientie sue.* De
quibus alijs ex professo.

S. 5. Perrexit in montem Oliueti in
tribus praesertim dicatibus orantur Chris-
tus: docens nos in istam orare simili-
ter: prima est negotij grauioris occasio.

Perrexit Iesus in montem Oliueti. Pernox
moros est Christus in oratione ad mon-
tem Oliueti & diluculo redijt in templum.
Necillas Saluator frustra fecit actiones nec
illas

Lib.
Dial.
1.
Cur
Chri-
stus
reverti
Ipsi.
10.

D. Greg.
18. 2.
XII.
Duo con-
tingunt
oratio
studium
Lph. 11.
dicitur
sua.

Lur.
1.
Gra-
16.
Ab-
18.
P. 3.
P. 4.
P. 5.

In
par-
tite
cau-
ora-
pra-
ter-
Lu-

illas Saluator frustra fecit actiones, nec illas
sineratione scripsit Evangelista, sed vt nostræ
seruient instructioni: cum & pueris nota sit D.

Ch. 1. Gregorius regula, Omnis Christi actio, nostra
est instructio, quam planè mirandam nobis
participit in orando: sic namque coram om-
nibus orauit vt videret omnes illum orantem
conspicerent, imo aliquoties ipsam intelligeret
eius orationem. Querit D. August. cur Christus
orare viderit: cum de illo prædictum esse no-
uerimus: *Voluntas Domini in manu eius dirigitur.*

Deique potentiam pro beneplacito dirigeret: &
cum orare decreuisset, cur spectantibus Discipu-
lis oraret, & læpis eum audientibus: cum ipse
nobis consiliam dedisset, vt nostris orationibus
locum quæreremus aditorem. Non ex necessi-
tate Saluator orabat sed vt nobis orandi for-
mulam prælegeret: *Poterat Dominus noster* (sic
D. Aug.) *Unigenitus & coæternus Patri in forma
serui, & ex forma serui si hoc opus fuisset orare
siletio: sed ita se Patrio habere voluit precatore,
vt meminisset, nostrum se esse Doctorem.* Erat
eius oratio continua, quo sciamus, quod si ille
qui nulla præmebatur orandi necessitate, tamen
oraret, quanto magis nos orare oporteat qui-
bus in omnibus occasionibus est oratio necessa-
ria, ipsa nos docet e veritate: *Oportet semper orare*

& nunquam desicere. Hoc necesse est a nimia sit
fidelis exercitium, que se sponsam Christi esse
gloriat, vt in illis oculis indifferenter reflectat:
hoc namque illi in prima præcepit muliere, dū
huic sic ait: *Ad virum conuersio tua.* Et quid hoc
tantum vt incessanter nostros ad illum dirigamus
oculos, à quo dependemus, nobisque defecen-
dere debet, quidquid nobis opus est ad vitæ con-
seruationem. *In ipso viuimus, & sumus*
Excellebat in hoc Dauid, qui de ipso sic testator:
*Oculi mei semper ad Dominum. Leuauit oculos
meos in montes vnde venit auxilium mihi. Ad
te leuauit oculos meos, qui habitas in caelis. Ecce
sicut oculi seruorum in manibus dominorum
suorum, & sicut oculi ancille in manibus Domina
sua ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum
&c.*

II. Licet hoc ita sit, singulariter tamen in tribus
occasionibus Christus seruenter orasse reperi-
tur. Prima, quando electurus erat Apostolos,
fidelissimos sibi socios amicosque integri-
mos: quod cum aggrediretur (sic ait Euan-
gelista Lucas) *Exiit Iesus in montem solus orare,
& erat pernoctans in oratione Dei.* Orientis
solis surgens ab oratione: *Venit Discipulos*
Hieron. Bapt. de Lanuza Tom. II.

*suos & elegit duodecim ex ipsis, quos & aposto-
los nominauit.* Hac de causa reor Evangeli-
stam Lucam dixisse: *Quos per Spiritum Sanctum
elegit.*

Secunda: dolorosa passionis horâ iam im-
minere, priusquam illam in se suscipere, ad
orationem confugit, quam non semel, sed tertio
reperit, Patri supplicans, si possibile foret,
transiret ab eo calix passionis amarissimus, nec
illum ipse biberet, idque tanto Spiritus fetore,
constant que perseverantia, vt quanto minus
Pater potius annuebat, tanto feruentius in
oratione persisteret, tanta vi mentis, vt de eo
scribat Evangelista Lucas. *Fallus in Agonia pro-
lixius orabat, & factus est sudor eius, sicut gutta
sanguinis decurrentis in terram.*

Tertia quam hodie habemus: etenim præno-
rat, quod cum esset Iudicem electuri in causa
cum grauissima, tum difficillima, quâlibet ex
parte eam de horet, & in cuius fauorem profer-
ret ipse sententiam, vt dicemus. Præuis ad arien-
nam recurrit Patrem excitatâ adeo & longâ
oratione vt totam in ea transigat noctem donec
hora elucescat ad locum eundi vbi ferenda erat
sententia, causa finienda, iudiciumque termi-
nandum. Instruit nos, licet oratio & ad Deum
recurrat adeo debeat esse continuus, vt respira-
tio, quo medio orationis dona diuinam que spi-
ritum in nostram salutem attrahamus: quod ni-
hilominus in tribus feruentior esse debeat oc-
casionibus.

Prima, in ijs quæ se nobis offerunt agenda: 2.
nempe dum mulier eligenda matrimonio, graue
negotium amplectendum, processus inchoan-
dos, vitæ status eligendos, exercitia definienda
quibus occuperis: *Aduerit* (sic monet D. Am-
brof.) *quid te facere oporteat cum aliquod offi-
cium pietatis adoraris quando Christus electurus
Apostolo, prius orat.* Electurus Christus Apосто-
les, prius recurrit ad orationem, cum ita sit,
quod licet illâ non præmissâ nominasset Apo-
stolos, errare non potuisset: erat enim ipsa ca-
lestis Patris sapientia, subiecta uerberat, eorum-
que corda penetrabat, vnde ipse ait. *Ego scio quos
elegerim, Quid tibi agendum est, dum eligere
proponis mulierem, tu verò maritum, cum nec
illam intime cognoscas, nec eius sint tibi per-
spectæ conditiones, nec detectæ, quibus te ex-
ponis, occasiones. Hæc vna præ ceteris ratio mo-
uebat Theophrastum concludendi: virum sapien-
tem dedecere nuptias. Ita D. Hieron. Quid tibi
facere conuenit eâ in occasione, qua quidquid
elegeris*

Ad. c. 1. 2.

Luc. 22.

III.

Primæ

D. AMER.

In c. 6.

Luc.

Tom. 3.

Joan. c. 13

18.

Lib. 2. c. 17

Ionis.

versus 6.

nem.

Ppppp

legeristi futurum est quieti aut inquieti perdetur aut tranquillitati, aut totius vite turbationi, in qua tot tantique communiter committuntur errores: ad Deum recurre cum Eliezer dum mittitur vxorem electurus Isaac filio Abraham Domini filii: nullus etenim ignorat illud Spiritus S. axioma: *Pars bona mulier bona: in parte iumentum Deum dabitur viro profectus bonis.* Quod si parentes dare diuitias poterint, soli diuina misericordix tribuenda vxoris bonæ concessio: *Domus & diuitia dantur à parentibus, à Domino autem propriè vxor prudens.*

Procellum itemque meditari: huc res dubius, si hinc illumue statim amplectaris: Si opus hoc aut aliud illi contrarium sis aggressurus? Deum consule ipse te collustrat: aliquoties prius in oratione secedens diuinæ te siste presentix, supplica, potenti sua manu tuam roboret infirmitatem: vt orationes tuæ orationes sint salutis, tamque feliciter directæ, quam olim sagittæ, quæ de manibus regis Iosæ emitebantur, dum illis superponit manus suas Vates Elieus. An concludendum est tibi filij filique matrimonij? perpende diligenter quod ex prædenti in hoc negotio conclusione, tuæ pendeat vitæ tranquillitas: sepe namque quod oculis exterioris & superficialiter videtur conducere, tunc postmodum saluti, ac quieti conuincitur esse perniciosum: Iuxta illud quod die Iouis diximus, Prius Deum inuoca, & in terram prostratus cum puif. imo rege Iosaphat inclama: *Cum ignorem, quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te.* Num tibi, vir clarissime itudius vacandum, vt causam dissoluas obsecris imam? Preccare Deum tanta tibi infundat scientiâ, qua parti faueas maioris momenti, & in oratione coram illo demissus, has illi cum David offerre preces: *Emitte lucem tuâ & veritatem tuam.* Num cogitas mentare littem, ambire dignitatem, sectari commercia? primum tuum sit Deus refugium, diuinis eius manibus tuas confide prætensiones, eas ipse dirigat ipse deducat itinera, ipse navigationis tuæ lapis sit aquilonaris, Sanctorum tibi conecilia patrociniū, sacerdotum in sacro poposce suffragium attameo præ cæteris eius, quæ cæteris præ eminet colorum reginæ, virginisque Matris postules intercessionibus adiuuari.

Hoc iustorum est exercitium, vt notat Salomon: *Iustus cor suum tradet ad vigilandam diluculo, ad Dominum qui fecit illum, & in conspectu altissimi deprecabitur. Aperiet os suum in oratione, & pro delictis suis deprecabitur.* Omnia hec verba perpende: *Iustus cor suum tradet &c.* Quid sibi vult illud *Diluculo*? Aut omnia diligenter, studiosè ita David: *Mane ad iustas tibi.* Tam, festinè cor eius euigilabat vt altissimum deprecaretur vt dum vigilas & qui custodias obtemperabant, ad illum accederent, illum iam expurgelactum, & coram Deo prostratum in oratione reperirent: *Antispuerunt vigilas oculi mei.* Quid inde boni? *Et ipse diriget consilia eius.* Deus illi auxiliabitur, diriget consilia, touchit negotia, rationes excitabit, vt proficiant & optatum habeant. cuncta eius studia successum.

Ni fallor, in memoriam nobis reuocat Spiritus sanctus historiam iacob quam ex industria & proposito conuenienter expendi D. Chrysofomus. Quam primum pr. clarus ille Patriarcha iacob intellexit filium suum Ioseph quem multis annis, vt mortuum irremediabilibus lacrimis desseuerat, adhuc viuere superstitem, & in Ægypto pro Regis officio honorari. *Remittit spiritus eius.* Hoc ait D. Chrysofomus iustitiam quam infunderet luminari iam deficienti, quo flamma suscitatur lecidissima: atque senex: Si uiuio adhuc superstes filius, quid vitæ desiderem? Illi Ioseph munera mittit plurima, rogatque instanter, descendat in Ægyptum ubi regi clasum moderabatur, ne dubitaret, sibi filius, armentis, & gregibus nihil defuturum in terra namque Chanaan, ubi morabatur necessario præ fame deficerent. Hic Patriarchæ plurimæ difficultates occurrunt: quæ ratione terram illam desereret, in qua Patres sui Isaac & Abraham vixerant, cum iam annis grauidus inceptus, ellet quò locum & habitationem omnino mutaret, & quis modus vt filij sui ac posterij inter Ægyptios degerent imperturbati. Veres ex animi succedat sententia, Deum imploraret, atque ad celebrem illum accedit patrum iuramenti, nec non altare quod erectum adhuc videbatur, ab auo suo Abraham Deo dedicatum, quando scedus perens, cum Abimelec, hostiam immolat, diuinumque rogat subsidium.

Hæret hic D. Ambrosius, ad illa verba: *textus: Profectus Israel cum omnibus, quæ habebat, venit ad patrem iuramenti, & mactauit sibi ostium Deo patris sui Isaac &c.* Aliam ipse sequitur lectionem: *Elean, se Israel venit ad patrem iuramenti, & immolauit hostiam Deo patris sui Isaac.* En tibi inquit celeste sacramentum illis verbis inclusum *Elean se Israel.* Que non tam do-

Eccl. 6. 16

113

Pro. 6. 9. 14. 15.

4. Reg. 6. 33.

2. Par. 6. 20. 12.

1. Sak. 42. 3.

Eccl. 6. 33.

6.

17. Hinc dicitur: *Et ipse diriget consilia eius.* Deus illi auxiliabitur, diriget consilia, touchit negotia, rationes excitabit, vt proficiant & optatum habeant. cuncta eius studia successum.

18. Quod enim infunderet luminari iam deficienti, quo flamma suscitatur lecidissima: atque senex: Si uiuio adhuc superstes filius, quid vitæ desiderem? Illi Ioseph munera mittit plurima, rogatque instanter, descendat in Ægyptum ubi regi clasum moderabatur, ne dubitaret, sibi filius, armentis, & gregibus nihil defuturum in terra namque Chanaan, ubi morabatur necessario præ fame deficerent. Hic Patriarchæ plurimæ difficultates occurrunt: quæ ratione terram illam desereret, in qua Patres sui Isaac & Abraham vixerant, cum iam annis grauidus inceptus, ellet quò locum & habitationem omnino mutaret, & quis modus vt filij sui ac posterij inter Ægyptios degerent imperturbati. Veres ex animi succedat sententia, Deum imploraret, atque ad celebrem illum accedit patrum iuramenti, nec non altare quod erectum adhuc videbatur, ab auo suo Abraham Deo dedicatum, quando scedus perens, cum Abimelec, hostiam immolat, diuinumque rogat subsidium.

19. Hæret hic D. Ambrosius, ad illa verba: *textus: Profectus Israel cum omnibus, quæ habebat, venit ad patrem iuramenti, & mactauit sibi ostium Deo patris sui Isaac &c.* Aliam ipse sequitur lectionem: *Elean, se Israel venit ad patrem iuramenti, & immolauit hostiam Deo patris sui Isaac.* En tibi inquit celeste sacramentum illis verbis inclusum *Elean se Israel.* Que non tam do-

VI.
Nec non
Saulis &
Davidis.

de corporis quam se spiritus intelligenda sunt
 eleuatione. q. d. Quam primum iacob statuit
 cum liberis omnibus & armentis proficisci in
 Egyptum, quod tunc incertis exonebatur
 eventibus, animum & cogitationem in Deum
 erexit, certum vepote refugium, vt deprecatus
 inspiraret illi, quod maxime conducebat, quod
 resoueret id, quod prudentissimè factum esse
 nemo dubitaret. Hoc etenim iustus proprium
 est in rebus maioris momenti quod primum
 suas in Deum eleuent cogitationes auxiliu diu-
 num ad felicem inuocent determinationem, &
 hoc spiritus sanctus his ve bis indicat: *Iustus
 cor suum statuet ad vigilandum diluculo*: nam
 verbum illud *Diluculo*, non tam temporis
 auroram, quam primam & anticipatam indi-
 cat actionem: hoc est, ante omnia. De hoc lau-
 datur iacob, qui vt opus a Deo consequeretur,
 non vnâ sed plures victimas immolauit:
Mañatis vilissimis
 Optimus & securus procedendi modus ex iudi-
 cio D. Ambr. prius atollit cor, animam, & in-
 tellectum ad Deum terrena cuncta despiciens &
 omnia visibilia transcendens, deinde sacrificia
 Deo consecrat: *Prius se eleuauit postea immo-
 lauit: illo enim hanc immolat, qui cogitationem
 diuinitatis inuestigauerit*. Viden quam mature
 procederit iacob, cum inuocantem illi Deus ad-
 sit, tamque animet ad profectionem ac dicat
 illud iter intrepidus suscipiat, & sum illi fauo-
 re spondeat, quod ex eo itinere evadat illustrior.
 illum semel & bis vocat: *iacob, iacob*. Quis tu?
 Deus ego *Ego sum fortissimus Deus Patris tui, meli
 timere sed descende in Egyptum, & quia in gentē
 magnam faciam te ibi*. Miratur hoc facinus D.
 Chryostom, & expensit omnibus rationibus,
 sic non alloquitur. Num facinus iacob attēdistis?
 Num Dei responsum audistis, & vidistis axi-
 lium? *Hæc audientes discamus quando quid fa-
 tur vel negotium aliquod capturi, vel peregri-
 nationem suscepturi sumus, vt offeramus Domino
 sacrificium precum, & eius adiutoriu inuocemus:
 vt sic institutum aggrediamur imitates illorum
 iustorum pietatem*. Hac sollicitudine non pigri
 iusti sua negotia dirigebant, vnde & optatum
 semper finem allequebantur: Quam omnia tibi
 ex animi sententia profuissent, si illis vt primi-
 ecium, & prologum, feruentem premitteret or-
 rationem peccata confessionibus expiaret, deo-
 te communicaret, liberales essentiales etiam o-
 syuas, pias perorantes, stationes sanctorumque
 pollices tibi suffragia.

Contemplare duos illos israelis primos Re-
 ges, quos D. Aug. toties inter se confert: Saulē
 & David, ambo reges, ambo ab eodem electi
 Deo, ambo diuina sua gratia ad regiam erecti
 celsitudinem, ambo ab vno eodemque Propheta
 reges consecrati. Illos attende, quisque pro sua
 parte negotium orditur arduum, difficillimum
 nempe prælium, idque viribus inæqualibus:
 David in valle & torrente Besor iuxta ciuita-
 tem siceleg contra Amalecitas, tanto copia-
 rum instructos numero vt de eis referat sacra
 pagina: *Disiunbebant super faciem uniuersa ter-
 ra*. Ipse verò parua manu, hostibus inferior. Eo-
 dem tempore eademque tempestate, suum quoq;
 Rex gaul aggreditur bellum in montibus Gel-
 boë exercitu instructus, quò nullus in israel
 illustrior cui tota militabat florentissima nobi-
 litas & manus viresque conferebant potentissi-
 mi pariter & validissimi, quique milite, patta
 nihilominus sua fortis legione David illustrissi-
 ma refert de hoste potentissimo victoriâ, cuius
 militum numerus omnem superabat numerum,
 ex suis ne vno quidem desiderato, deletis om-
 nino fusi que Amalecitis, quorum cum tantis
 esset numerus, vix quadringenti fuga elapsi
 mortem evaserunt; ipse verò David spoliis &
 manubiis diues victor redit gloriosus. Quid Saul
 ignominiosè caditur, turpiter profligatur, & ad
 interuocionem deletur exercitus, ipse, filij, tota
 nobilitas, super moentes Gelboë miserè & in-
 feliciter omnium cadavera prosternuntur.
 Quid causa? Non hanc sicut spiritus S. indicat
 enim, quòd David ante praelij congressum ad
 orationem confugerit, coram Deo, suas illi ob-
 tulerit cogitationes, desideria, voraque propo-
 suerit, diuine quidquid animo conceperat ex
 toto remittens voluntati, suasque cum illo com-
 municans intentiones: etenim antequam in
 acie copias educeret, per Sacerdotē Achimelech
 tanquā sequestrum *Consuluit David Dominum*.
 Porro Saul necum de hoc non commendatur,
 sed insuper consilium sumpsit, remanere eam
 muliere incantatrice, quocirca tam infelici
 Marte confligit, vt totalem incurrerit corporis
 animaque perditionem. Ipse spiritus S. hoc sig-
 nificat, qui referens de David quod ante con-
 gressum cum hoste Deum in oratione consulde-
 rit: *d Saul sic ait: Mortuus est Saul & cetero quod
 consuluerit Psychonissā, nec sperauerit in Domino
 propter quod interfecit eum*. Eam igitur dicimus
 esse rationē, ob qua si in vitro euentu tota nego-
 tia huiusmodi. Mulier quā filio quoque consule-
 gili.

I. g. 6.
30. 16.

I. Reg. 30.
8.

I. Paral.
10. 13.

gisti, tuæ carnis est voluptatis; illa quam tibi summo futuram sperabas commodo in tuam vertitur misera perditionem; negotium quod suscepisti tuam conterit familiam; illa lis quam domui tuæ sperabas fore proficuum, eisdemque sollicitum, ipsa est contra que illam à fundamentis eradicat. Nec hoc mireris: prima namque & vltima hæc tua est sollicitudo ut cum amicis, & parentibus tuas communices intentiones cum quibus, velut cum hominibus, mille subiceris erroribus; nec recordatus Dei fuisti nec ad illum recurrere vel semel cogitasti exposcullans tuas ipse dirigeret actiones. Quid conquereris, quod in faustè tibi successerit matrimonium, causæ contentio, & quod manibus conclusum arbitraris, in maximam tibi ceciderit detrimentum? Audi Spiritum S. sæpè sapius, quid tibi sit agendum, inculcantem. *In omnibus viis tuis cogita illum. & ipse diriget gressus tuos. Reuela Domino opera tua & dirigentur cogitationes tuae.*

Prou. 3. 6. Prou. 16. 3.

§. 4. Secundò orauit tempore passionis: est oratio remedium quò laboribus, pœnisq; liberemur.

II.

Secundò: cum Domino ora, quando labores ingruere tibi videris, Deum deprecatus, ut te his saluum eripiat. Num te febris vexat acutior? Num infima premit inopia? Num graue affligit infortunium? Num ad extremas redactus angustias ob tibi litem ab aliis intentatam? In oratione tuum sit ad Deum refugium. In oratione Christus ad Patrem recurrit, quando iam imminetibus sua passionis angustias acerbissime torquebatur, atque in eâ tertio perseuerat, ab his liberari postulans, cumque nosset quod petitis Pater non annuisset, non idè ab oratione desisit, quinimò intellecta per Angelum vltima resolutione, ex qua nonerat sibi certò moriendum, tantò cepit orare seruentius, quantò mortis angustias orciabatur acerbius *Factus in agoniam, prolixius orabat.* Ut hinc additas (inquit D. Hieron.) ad Deum tuis in tribulationibus recurrere, fiducia plenus, te ab illis fore liberandum, ab illo defendendum quo minus, quas times in te ruant calamitates, siue ab illis eripiendum: quando te vel maximè angustabunt ad Deum confuge, coram illo prostratus, in-

Zuc. 22. 43. Lib. 2. c. 17. Pelag.

tegra voluntatis tuæ resignatione sic precare; *Pater si fieri potest, transeat à me calix iste: uernntamen non mea; sea tua uoluntas fiat.*

Quam bene nobis huius Theoriz proponit praxim ille, qui tam sapienter cum Deo conuerat agere, qualiter David! Dico uobis Rex sanctissime, num passus es tribulationes? Innumerabiles. *Circumdederunt me mala, quorum non est numerus.* Hinc inimici, illic filius meique populus refractarius; nunc mihi deest sanitas ut ad extremam tendam lineam; modò plures in nominis mei proferuntur testes ignominiam: illac me persequuntur infideles, hæc in me conspirant perituri, qui tenebantur mihi esse fidelissimi. Quod tibi remedium? Quale præsidium? *Oratio. In die tribulationis meæ Deum exquisiui, manibus meis nocte contra eum.* Illo die, quò me grauior uirgeba afflicto, molestior atterebat infirmitas, maioribus curarum premebar angustias, & innumeris torquebat circumquaque calamitatibus, seridè & ex toto corde ad Dominum cum tribulater clamauit. Hoc quippe significat *Manibus meis;* Domine non te dimittam, nisi faueris mihi: Domine à clamore & lachrymis nullatenus desistam, nisi leuamen animæ præstiteris. Luciam illam Iacob toti mundo notissimam spectat, qui periculum sibi præcauens, ex fratre presentissimum, pernox in oratione perseuerat, & usque mane cum Angelo fortissimè eolluctatur, qui uices uoce que Dei supplebat, dicens: *Non dimittam te nisi benedixeris mihi.* Hoc agebat Iacob, inquit David. *Nocte contra eum.* Et sic Iacob solutus liberque ab omnibus cingebatur, grauissimis euasit periculis, ita & ego. *Non sum deceptus.* Hic milles inter homines ab hominibus deciperis: cretam contingit, ut ille innumera tibi promissa iurauerit, alter oblationes fecerit inuoluitas; cum autem te caesus preserit inopinatus & sinister, terga tibi vertunt (a) varias obtrudunt impossibilitatis excusationes, atque: *verè deceptus sum, ille fidem mihi fecellit.* Agendo cum Deo qui tibi promisit si in die tribulationis uia fide, speque securâ supplex ad illum recurreris, quod tibi non deerit, ne timueris, non decipieris.

Circumdabant D. Augustinum in sua conuersionis exordio ipso teste afflictiones innumeræ, ut intumescerent aquarum fluctus in quibus

Mat. 19. 33. Dicit in tribulatione occurrit ad Deum. Ps. 39. 21. Ps. 76. 1. 4. R. 10. II. Marc. 16. II. Vanus est homin. Se. Iulian. per eum orilla. D. Av. I. 8. C. 1. 1. 2. 6. quibus

quibus (iuxta Davidis phrasin) non erat substantia, quibus omnino se submergendum arbitrabatur. Audit coelitus vocem. *Augustine quid in te fitus? Proiice te securus in eum, noli metuere, non subtrahet se ut cadas. Proiice te securus, excipiet te, sanabit te.* Confidit aliter baculo arundineo, & quo tempore illo voluerit uti, ut ei, inuitatur, lutum vel lacuam transiurus confringitur, manumque transfodit ita ut in medium decidat cœnom, ulcerata manu debilis, quâ sibi nequeat esse præfidio. Tales homines dixero, vacuam arundinem; plurima verba & ostentationes, atque nulla veritate, nulla substantia, firmitate nullâ solidata. Sperabas in altero, qui tempore necessitatis tibi defuit, teque pluribus afflictum calamitatibus deseruit infidus omnis: unde hoc tibi licet occidere, quod alteri. *Quid est ista fiducia qua nitens? In quo confidis? An speras in baculo arundineo atque confracto Egypto, super quem si incubuerit homo, comminutus ingredietur manum eius, & perforabit eam? Sic est Pharaon Rex Egypti omnibus qui confidunt in se.*

4. R. 18. 12

II. Multi se dolere deceptos.

Marc. 5. 26.

Heu quantos audio conquerentes, quod dum spei anchoram in hoc vel illo figunt, hinc cœlestis hora exciderunt, & se delusos præterierunt, modò quòd subuenire noluerint, modò quia non potuerint, modò quia non noverint, modò quia conditionem hominum imitari, quibus nihil est familiarius, quam nullam verbis suis ac promissis fidem seruare constantissimam. Quam luctuosè plorat ille, spe prostratus, quâ medico eiusque præscriptis inharcebat, quando se dolet, velut illa mulier de qua D. Marc. post duodecim annorum infirmitatem. *Fuerat multa perpeffa a compluribus medicis & erogauerat omnia sua, nec quidquam profecerat, sed magis dotesius habebat: omnibus expensis facultatibus bolorum frustrari desiderato. Quam tristis ingemiscit litibus occupatus, quando cum advocati tum procuratorum diligentis studisque consiliis, se legit causâ excidisse, perditamque familiam. Esto securus, non hoc tibi continget si prout conuenit, & perseveranter diuinum implores auxilium. Nocte contra eum, & non sum deceptus.*

§. 5. Terriò: Saluator orat. quia Iudex futurus: tales namque decet Oratio, vnde dicuntur sortes Israel.

Tertia occasio, quæ nobis in Euâgelio proponitur, quâ Christus ad orationem conuenit, illa est, quam D. Ioannes hodie describit, quando Iudicis esset officio functurus in causa maxime ardua, ex eo quod singule partes erant potentissimæ, nec non iustissima præteritione præmunire, legis iustitia, Deiq; misericordia, eius Advocati Patroni ex vna parte littera legis erat strictissima, ex altera verò spiritus amoris Euangelici Sollicitatores, qui sententiam urgebant erant diligentissimi, quinimò mille peridi proditionibus, quibus iudicē irretire laborabant, iudicium difficillimū: si namq; pro legis iustitia ferret sententiam, contēptus Euangelicæ videretur esse misericordie: si verò misericordie faueret Euangelicæ legis iustitiæ euertere velle iudicaretur. Res est, quæ alium præter Christi animo suspēderet anxio feruens & continuus tota nocte per seuerat, eū tamē hæc non indigeret: erat quippe ipsa diuina sapientia, sed velle docere: quòd illi præ ceteris subsidio indigerent orationis, quâ diuinū obtineant auxiliū, qui populi sunt iudices, ut maròd sanòq; consilio, procedant, concludant, ferantq; sententiam: etenim tot offeruntur difficultates, ex eo quòd singule partes tam dilucide suam proponant iustitiā, ut illa apud vtramq; valere videatur, vnde cœlestis opus est lumine, ut illam agnoscant, præsertim cum illi tauro studio laborent, iudicis in suam partem trahere sententiam.

Vi igitur prudēter Iudex in sententiā procedat enuncianda illā necesse est oratione præueniat, Iudex intelligere namq; debet illā magna se Deo ostēdere reuerentiam, signaq; venerationis. Sibi persuadeat, quod in iudicio seu sententiā quā pronuntiat, ipsū Dei iudicium exequatur, & quā eius residens loco pronuntiet, declare q; iustitiā, quam Deus per soam vult declarari sententiam, Hæc Iosaphat Rex indicauit, iudicis officium, non hominū sed Dei proprium esse officium, & ad diuinam spectare excellentiam, ut suis in iudicijs prudēter Iudex procedat: eo quod in illis intelligat oportet, se nihil aliud esse quàm merum iudiciorum Dei declaratorē. Hinc collige, quantitateferat toto studio laborare, ne in illis aberret.

PPPP3 aberret.

abberet: vt autem hoc assequatur efficacissimum remedium illud est orationis, in qua diuinam reposita lucem, vt illa collustratus omnes ab intellectu suo tenebras depellat, quibus litigantes conatur partis aduersae obscurare iustitiam, viuosque colores suis appingere praetentionibus.

III.
Iudiciu' de acti- bus hu- manis arduum est.
Qui determinata in scientiis naturalibus profertur iudicia, perferuntur ea, quae ad ordinem spectant naturae: quae cum sint ita certa, & determinata, vt aliter esse non possint, nec contrario modo succedere, quam natura in eis determinauit (Doctore Philosopho) scientifica est cognitio, quam ex illis Doctores habent, & ad eorum cognitionem per affectus infallibiles, & media certissima progrediuntur. Quae de causa iam in illis quasi respicendae diuina sapientia, diciturque quod lucis suae splendorem Deus super omnia opera manuum suarum effuderit, eodem modo vt qui considerat diuinam in illis attenderit sapientiam, quae illa creauit, inueniet quam rectum ac determinatum possit de omnium illorum natura profertur iudicium, nec non omnia haec illum docent, quomodo in ceteris ea iudicare debeat rectitudine, quae omnia illa demonstrant.

Rom. I.
Vnde D. Paulus sic de Philosophis loquitur, sint ad diuinam sapientiae cognitionem. Porro iudices de actibus humanis ferunt iudicia, & de eo iudicant, quod cor hominis per actus determinat exteriores, vt puniant quod supplicio dignum inuenierint, & premium rependant iis qui secundum rectam procedunt rationis regulam, haerent in eo quod iudicium ferunt de rebus singularibus ac contingentibus, quae aliq, quam videntur esse possunt, & iudicant de operibus, verbis, & quandoque etiam de cogitationibus per signa licita & opera exteriora declaratis. Et sicut

Sap. I.
Sapienter testatur procul abest diuina sapientia ab operibus, verbis, & cogitationibus iniquis, proximoque perniciosissimae illis diuina non assistit sapientia sed spiritus erroris deceptorius.
Si Iudex igitur de his habeat actibus iudicare, & in illis diuina non succurrat sapientia, cum illa sit quae dirigere potest illum vt rectum ferat iudicium quod de illis incumbit iudici pronuntiandum, tu Iudex esto, quodam stricte ad Deum confugere teneatur, iudiciumque requirere, quod in iis quae iudicanda veniunt, a vero rectoque non deuiet. Aliquoties mente renouit, quod litigantibus accidit id quod duobus exercitiis inuicem hostiliter oppugnantibus, singulis suam tenere la-

borantibus statione, hinc tormenta ludunt, maiora illic infremunt minora, ex hac illaq, parte tanta susciatur nebula, vt ipsum solis iubar lucidissimum obscurare videatur. Idem in causarum processibus contingit: suas enim quaeque pars allegat rationes, haec in illam, in hanc illa & duplicatus videtur impetus, dum ratio producit, quam pro iure suo talis aut talis allegat Adlocutus, velut bombardae tot textibus tot oppleta auctoribus, prodit alter, alia ratione armatus minus efficaciter, reduplicatis textibus, antiquis modernisque conciliis: tormentum est bellicum, scriptis libris, codicibus huius illiusque auctoritate refartum. His tantam excitant caliginem, vt quaeque pars sibi attrahere velle videatur iustitiam: quod cum ita sit, anxius haeret iudex, vt desinare non possit nec illam decernere quae in se velut sol est clarissimus.

Rogauit me quondam huius regni vir primarius, vt praesens adesset auidire, allegatioes in causa matrimonij eo sedente iudice producendas, cum vero aequam audirem aduocatos, eiusdem huius resolutio mihi videretur ipso sole clarior, & re ipsa sic esset & cum ipso viro primario communicasse, auditis vtriusque partibus dubius subsisti nescius cui parti faueret. Instiit autem ab utroque valde, etiam in hoc ipso quod mihi prius erat euidensissimum. Hinc concepit, quod tale sepe operentur effectum allegationes rationum qualem ille, qui in fonte seu aqua crystallo puriore pedem insigit, quo ipsa prius lucidissima, plane perterbetur. Si vero processus agatur per testes, quos pars vna producit ceterarios, qui directi in praetentionis testantur fauorem: altera vero contraria tot alios proferat, qui eadem euidenti in sua fauorem testificantur: & visa parte vna quis dixerit depositiones esse concludentes, audita vero altera pariter quis dixerit esse concludentes. O quis sumus excitatur obscurior, quo tota mobilator iustitia. Oportet iudex ad Deum recurrat, & in oratione lucem exposcit dimittam, sicut cum David: *Deus meus illuminata tenebras meas*.

Mirabilem plane caliginem excitantur sentientes illi, quos vidit Ezechiel thuribus suis idolis thus offerentes, quae tanta exurgebat, vt dies in noctem verteretur obscurissima. Enimvero hoc frequens est in litibus, accurrunt illi, accurrunt alter, incensoria producit, thus seu munera adolens vxori filio, filiae cognato familiari, veneratibus humilis, precibus inflans, hinc inde rationes allegat, quibus infelix iudex in diuersa du-

V. Caligant
offendit
partes
iudicij.
Ipsal. 42.

VI. Salomon
ob peccatū
sapientiā
Deo pla-
cet.
3 Reg. 1. 17.
2. 1. 1. 17.
3. 1. 1. 17.
12.

Ierem. 17
9.

bis rapitur hinc subornationibus allicitur, il-
line amicitia trahitur, hac homani vrgent res-
pectus illac ratio famile, istac exterior corref-
pōda. Tam spissas inter tenebras quis solem
videat? Ad hoc est cogitatio luminis iustitiam illi
iudicē regemq; dāns in iudicij. *Emittit lucē tuā
& veritatē tuam.* Dñe mihi lucem infunde, vt
cognoscā veri aīdē est et in veritas, filia tua
sed te ebrius eā obscurā diffusetatū emittit lucē
tuā quā veritatē aperiat illamq; dignoscā. Hęc
vna est, & maxima momentū actio iudicij cōueni-
ens quęq; sumoperē Deo in Salomone placuit,
quā preclaris Spiritus nobis exarat circūstātiis.
Deus in Regē populūq; sui iudicem creavit Sa-
lomonem, & in throno confirmatū collocavit
regali. *Confirmatum est regnum in manu Salo-
monis.* Huius beneficiū memor, gratias acturus
fecit it in Gabaon illovs hęc erat offerendis sa-
crificiis, vtpote celsissimus opportunior, illud
quippē erat excelsum maximū. Vatablus opinā-
tur ibi erectū altare sacri hęc vñ Aneū, Theodo-
retus tenet nō nisi locum fuisse altiorē, quia licet
Deus nō offerri sacrificia precepisset nisi ido in
loco a se designato, cum adhuc templū nō esset
edificatū, hęcbat tamen ea offerre in montibus
altioribus, & obulit in eo monte Salomon mil-
le sacrificia. Mille hostias in hoc ausum obtulit
Salomon super altare illud in Gabaon. Aparent
illi Dñ, atq; postula quod vis vt dē tibi, Dñe
mi responder. Salomon manifestū est quēd ego
desidero. Quid petat homo quō in iudicē regēq;
populi tui exaltasti, qui ex se mille fraudibus, ig-
norantis, erroribus, & negligētis subicitur, nisi
locē celestē, fauoremq; tuū, quō prudēt iudi-
cis exerceat officium? *Dominus Deus tu regnare
facisti seruum tuum &c. Seruus tuus in media est
populi quem elegisti, populi infiniti qui numerari
& supputari non poterit, pro multitudine. Dabis
ergo seruo tuo cor docile vt populū tuum iudicare
possit. & decernere inter bonum & malum. Quis-
enim poterit iudicare populū tuū &c. Quā gra-
uiter hęc expēdit diffidit. Elegisti me iudicē
populi infiniti q. d. varias casq; contrarias habet
præditiones, qui dissidētib; abādat hamorib; in
quō tot sunt sententię quot capita. Quā ratione
valeam ego abyssū illā pelagi perferuari? Si im-
possibile sit mari bolidē inuenire profundis, imo
nec est ingenitū aliquid creatū quod penetrare
queat concanitates, sinūq; quos suā concludit
altitudine, Quis ego sū qui tot maria, quot sūt
corda subditorū inuestigē illorū enim quoq; pe-
lagas est tot sinibus cōcauum vt nō sit, qui illud*

perferuari? *Primum est cor hominis & in ser-
uabile; & quis cognoscat illud?* Hoc supposito
quod mihi plerūq; retent & postulat Dñe mi,
cor est docile. *Dabis ergo seruo tuo cor docile.* Sa-
perū saliter significat cor seu intell. Cū non ob-
firmatum sed flexibile, qui audiat appendaque
rationes, quale illa sint, & cum vnā admiserit
partem, audiat & alteram; hoc namque bono
comperit iudicij, Hinc conuenit trāslatio Vata-
bli *Da seruo tuo cor audiens.* Primā tantum in-
formationis repelle iudicem, quam ita tenēter
defendit, vt secundam non admittat, illamq; re-
uice, cui intell. eius est arcus, & inflexibilis vt
Angeli, quē nemo possit emollire, nemo ab eo
deducere, quod semel apprehenderit.
Veritatem plus aliquid indicat, *Cor docile,*
id est cor a te edoctū, tuo collustratū lumine
tam claro, vt, quantum libet partes possit & accepto
habent iustitiam, illud decernere possit & accepto
causę processu valeat noscāq; bonū a malo di-
stingere, & inter mille larvas sibi obiectas ne
iustitiā agnoscat, illam tamen queat aperire in
lucemq; produgere. Hęc a Deo tam instantē &
prudentor postulauit Rex ille & iudex Salomō,
vt Deus ipse sibi hoc, si quid aliud placuisse de-
monstrātur, vnde sic ait, scopum attingisti fili mi
etenim hoc optare & rogare iudicē decet prudē-
tissimū. *Placuit ergo sermo corā Domino quod Sa-
lomō postulasset huiusmodi res & dixit Dominus
Salomōni quia postulasti verū hoc & nō petisti
tibi dios multos, nec diuitias, aut animas inimico-
rū tuorū, sed postulasti tibi sapientiā ad discernē-
dū iudiciū &c. dedit tibi cor sapiens & intelligens
&c. sed & hęc, quā nō postulasti deū tibi &c.* Quis
fortē dixerit iudicē decere principē in throno
recēder collocaū, prę extēris postulare, pluribus
annis integrā salutē posse gaudere, opibus affa-
tum discernere quib; suā tueatur, auctoritatē, om-
nes videre sibi subiectos inimicos, quō regnū suū
tranquillā pace gloriatur. Hęc vos, & vos pete-
reris at horū nihil Salomō, sed hoc tantūmodo,
Dñe Deus, cū regnare me feceris seruu, tuum, &
iudicē populū cōstitueris infiniti, celestem tuā
mihī lucē infusitū, quā prudētior exercēam
iustitiā, illan que in tuis inueniam causis, quā
coram me iudicē ventitantur, illam licet, hinc
quidā illino alij laborēt absco dēre. Hęc est in-
quit Deus, ita hęc est sapiēs a Deo petitiō, vt illā
nedū tibi cōcedā, intellectu tribuens illuminatū
sapiētē intelligētē cūctāq; penetratē insuper &
alia tibi, quā nō postulaueras, liberalis elargiar;
vt per hęc principale notes desideriu, quod in

VII.
Quid sig-
nificet
cor docile.

VIII.
Cor do-
cile po-
stulet a
Deo In-
dex.

codebat assurgere, & vehementius excitari, qui sedem occupat iudicariam, superius scilicet favoris & diuinae lucem gratia, quã à recto non deiecit tramite iustitiae. Quocirca tantò frequentior esse debet ad Deum iudicis oratio, quantò, cum Salomone, populo praestit frequentiori, tantòque fiat oportet oratio feruentius, quantò causã quas habet prae manibus, negotium facessunt illi difficultius; *In medio populi insidit, qui numerari non potest pra multitudine.*

Hoc leganter descripsit ipse Salomon figuris plenè caelestibus vt harum doctissimus. Licet autem hoc communiter SS. Patres de Prælati Ecclesiae, eiusque predicatoribus intelligant, & nos in aliis occasionibus eodem sensu simus interpretati, modo tamen non abscondit iudicibus adscribitur, cum omnes illo fungantur munere, cum spirituales tum temporales.

Cant. 3. 7. In lectulum Salomonis sexaginta fortis ambiunt

IX. Lectulus Salomonis est resp. Christia.
ex fortissimis Israel omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi vnusquisq. sp. ensis super semur suum, propter timores nocturnos. Et sic lectulus Salomonis rempublicam signat Christianam pace gaudentem. Vt autem hæc integra conferuetur & imperturbata, necessitas exigit, vigiles adhibeantur, qui terrorem mouerint, reprimantque noctuagos insolentis iniquitatis. Ita declarat verba hæc D. Greg. Nyss.

D. GREG. Nys. 1. Propter timores nocturnos. Paratum habeat enssem, terrorem afferens iis, qui noctu & in tenebris insidiantur. Et tibi, quã de causa statuantur iudices, inquit Apostolus, qui nobis symbolum illud declarat Salomonis, iudices, seu Principes non sunt timori boni operis. Sed mali. *Vt non timere potestatem? Bonum fac, & habebis laudem ex illa &c. Si autem malum feceris, time, non enim sine causa gladium portat.* Modò tibi liqueat, cur traditus sit tuis manibus gladius, vt scilicet malos percutreas, insolentes refrænes, audaces reprimas, qui timorem illis incutiunt, qui pacifici libalque liberi viuere desiderant. *Propter timores nocturnos.*

Rom. 1. X. Eius cu. stodes fortissi mi, sunt Iudices obrariæ ratione.
 A quibus vigile illi commendantur conditionibus, prima est, quod numero sint sexaginta, numerus determinatus pro indeterminate: sexagenarius enim magnam ignouit perfectionem cum de numero sex & decem multiplicatus confurgat, ambo qui præclaris sciant eminentis, quas expendunt de hoc agente D. Greg. Nyss. D. Greg. Magnus,

Prima ratio.
Secunda ratio.

Theodoretus & reliqui communiter Patres. Secunda: quòd fortissimi sint, electi ex fortissimis Israel. Fortes ex fortissimis Israel q. d. Adeps & flos eorum qui ceteros fortitudine superabant, Fortes sunt parum est hoc, sunt fortissimi: & nedum fortissimi, sed ex fortissimis electi fortissimi, quò significetur, nemini maiori opus esse & constantiori fortitudine, quàm iudici, quem nec amor moueat, nec timor terreat, nec lucrum alliciat, nec iustura debilitet, nec amici superent, nec respectus aliquis creatus à recto detorqueat.

Expendit D. Ambr. Pilati Iudicis defectum. Negare non possumus (inquit) quin prius maturationem iustamque tulerit in Christi causã sententiam, exclamando: *Innocens ego sum à sanguine iusti huius.* Cum eadem sit, nidenque prolata verbis, quam Propheeta Daniel in causa castissime Susannæ proclamãrat, quam perfidorum malitia Seniorum ad mortem rapiebat lapidandam: extulit enim vocem, & ait: *Manus ego sum à sanguine huius. Hæc voce!* loquitur D. Ambr. circa Susannam Daniel videtur, quã circa Dominum usus est Pilatus. Eadem sententia soluitur pudicitia, qua est absoluta insidit. Porro hæc fuit Pilati perditio, fortitudinis defectus: auditio enim Caesaris nomine, eiusque familiaritatis amissione, illi, que verbis: *Si hunc dimittis, non es amicus Cesaris.* Turpiter labitur & iniuria acceleratorum passionis superatur. Sapienter dixit Sapienter: *Noli querere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumperè iniquitate, ne foris extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in equitate tua.* Vox illa, *virtus*, idem est ac fortitudo potens superare malitiam: virtus quædam, respectibus non seducit illis, scandalis non flexibilis, vt vel puncto discedat à vero, aut detineatur, ne progrediat ut vltterius. Sicut Apost. de Christi Evangelio, quò fortius amabatur. *Virtus Dei est.* Etenim in illo Virtus Dei est potentissima, quã cunctis mundi, quinimò & inferni resistat intrepidè potestatis. Hanc oportet habeat iudex, quã valeat virtute irrumperè iniquitates. Hoc autem ne ponas scandalum in equitate tua, legit textus Græcus, *In iniquitate tua, aut rebus tuis.* Ea de causa ipse Salomon in gradibus, quibus ad thronum ascendebatur ac tribunal iudicarium, duodecim altera locus statuit leones quò significaret, quòd illi qui eò ascenderet, am-

mus de beret esse regis iusque leoninus, de quo sic ipse. *Leo fortissimus basiliarum ad nullius paucibus occursum.*

Tertia qualitas. *Omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi, q. d. Ex opinione Vatabli quod strictos in manibus tenerent gladios quibus magis dexteritate & agilitate utebantur. Hinc ortum est, ut iusticia stricto gladio armata depingatur: ipse enim est quod iudex iudicare, quem tenere firmiter debet, quoque offendentes offendat, hoc illi de Iu inferant, hoc pacē stabilitur: huius enim gratia bellū indicitur, illū firmiter ita teneant, ut illis nomen à Deo impositū apte conveniat. *Fortes iustitia.* Sunt illi iusticie, non illorum iusticia, *Fortes.* Dicuntur à Davide quidam *Viri discurrarum*: quia diuitie non sunt viros, sed viri diuitiarum, quia diuitie domine sunt illorum, & de illis agunt quodcumque libuerit, non autē illi de illis, quia de illa disponunt quam non disponant. Ita dicitur fortis iusticie qui illa ut Dominam agnoscat, & quidquid illa voluerit, exequatur: aliter de illa disponat quam qui iustitiam ut suam habent, sic ut ipsa eorum sit, quia consilia faciunt quodcumque voluerint, & pro animi contentia illa, eò quod ratione voluerint pertrahunt. Fortes igitur iusticie erunt illi, qui parati sūt seruire iusticie velut principi sue, ut eiusdem custodes vigilantes fortissimi. Proh quam conueniens epithetum, quod dicitur, iudex, te docere, ut semper constans, semper sis paratus seruire iusticie, illam tueri, conseruare & custodire, ne illi aut vlla fiat iniuria, aut contemptus irrogetur.*

Quarta conditio: *Vniuscuiusque ensis super femur suum.* Quid hoc rei, si in manibus teneant gladios, ut quid illos de femore suspendunt? Grate mysterium à Patribus hic aperitur. Femur (audioribus D. Greg. Papa & Nyssen, & Theodoro) nostram indicat concupiscentiam carnis appetitus sensuales. Ne sibi iudex persuadeat, in aliis & non in domo sua exercendam esse iusticiam, erent illa prior est reprimenda, & propter cogitatio sua sunt componendi & ressecandi affectus, & quia illum cōcernit, lucri, familie cognatorum, & personarum ratio propria. Verum hoc arte de singulariter quod ait illos fuisse in fortissimis *Israel*. Nomen hoc, ut pote, primo impositum ore diuini sacret, mysteriis. Notum est trinuis à Deo nomen fuisse iacob impositum, ut deinceps *Israel* vocaretur. Occurrebat illi negotium grate nec minus periculosum, suis impar longē viuis: obuius enim in prelium ire debebat fratri

suo Esau, qui quadringentis stipatus militibus ad bella doctissimis, fratrem subiecturus adueniebat. Timet Jacob periculi conscius & ne fratris copiarum viribus superetur, pauidus, quid agitur ad Deum in oratione confugit, mulieres ablegat, filios, pecora, pastores, totamque familiam, & seorsum oraturus abscedit, idque tanta animi contentione, ut totam noctem in oratione consumat, diuinam implorans lucem, fauorem, mentisque fortitudinem. Apparet Angelus cum eo colloctatur quod aliud nihil fuit, quam sicut declarat *Oseas* & nos alius diximus, quidā orationis feror non communis lacrymis cordisque singultibus roboratus: hic namque est, qui Deo vim inferi non minimam. Optime respondet Angelus, annuo postulat. Si namque hoc usque Jacob fuerit nomen tuum, erit deinceps *Israel*, quod significat (interprete D. Hier.) *Lib. 99. Vincens Deum.* Qui namque tam fortis fuerit, ut seum trahat, diuini poterit, ceteris orando superare, poterit. *Heb. in* & homines diuinā roboratos gratia superare: hanc, *Gen. 32.* primum in arenam descendit fortis adeo atque animosus, ut fratrem suum cuiusque copias, validior illo superaret.

Hinc patet quid tibi iudex sit agendum, quando non leuia tibi occurrunt negotia dum pars altera bene prodiū ordinata, ut se fallat & sua subiciat prætentioni, multis pro se sociata imitetur aduocatis, qui pro se varias adducunt rationes media quo fortissima. Si quando videris tuum non posse intellectu illorum dissolueri laqueos, quos in causā pendente pars dolosa contexit, ad Deum confuge: mulierem vel ad modicum temporis, filiosque ablega, de familia tua eiusque curis sequester ad angulum cum Deo secede locaturus: hic eius implora gratiam, fauoremque postula: cum enim ille sit, qui te ad hunc euexit locum, quod iusticie sacrificeres, infundet tibi lumen, quod munere suo laudabiliter dignaque fungaris.

Quia verò in hoc multi dprecunt, sapius fuerunt irretiti, & similitas pronuntiarunt delusi sententias. Optimum hic casus Iosue contigit quia D. viro alias prudentissimo, illum Domitius iudicem creauit ducemque populi: hoc munere strenuus fugitur & que sunt iusticie tenax exequitur Dei præceptis obediens. Hanc Deus in quosdam declarauerat suos inimicos nempe Gabaonitas populum vicinū, quam dum Iosue implere cogitaret, illi factū se bodorsē vestes induit laceras, tricosque calpeos, partem assumunt ad solem arefactum: vinum deserunt acetosum, &

Ose 12.

Lib. 99.

Gen. 32.

Gen. 32.

Gen. 32.

Gen. 32.

Gen. 32.

Gen. 32.

Gen. 32.

Gen. 32.

Gen. 32.

Gen. 32.

Gen. 32.

Gen. 32.

Gen. 32.

Gen. 32.

Gen. 32.

Gen. 32.

Hieron. Bapt. de Lanna. Tom. II.

& hoc schemate se Iosue sistunt iudici. Domine mi, tales nō sumus, quales nos arbitraris: etenim populo circumiacenti diuinam intentas sententiam: nos verò de longè adsumus, vt nostrum testatur schema: nam egressi de terra nostra, nouis induti vestibus, nouisq; calceis, ecce per longas itineris molestias detriti sunt, panis, quem recentem accepimus, vt vides, eduroit, vinumq; electissimum in acetum amaricauit. Audit illos Iosue, legitimas iudicat esse rationes, & pro eorū pronuntiat incolumitate contra quos diuina fuerat lata sententia. Delusus est Iosue (testatur Scriptura) eiusq; comites, allegatis à parte fidem adhibentes, nimis citò creduli: quia ad Deum non recurserunt gratiam lucemq; postulantes, quā sanam pronuntiarent ipsi sententiam. *Os Domini non interrogauerunt.*

Iosue 9. Quoties, heu quoties hic lapsus contingit, vt pars altera, que nulla aut minori nititur iustitia, mille millia proponat tam efficaciter, vt ad lachrymas & compassionem iudices permoueat, quibus fidem adhibentes pronuntiant contra id, quod recta suadet iustitia: nec mireris: non ad Deum confugiant non lucem postulant & os Domini non interrogant. *Os Domini interroga quid tibi sit pronuntiandum; ita vt tua sententia diuino velut ore pronuntietur.* Hoc aduerte verbis illis innui, quibus in euentuandis vtimini sententiis. *Vt de vultu eius iudiciū nostrum prodeat.* Hæc verba sunt Davidis, quorum sensus hic est literalis, quod pendente causa non leuis momentis, sedente David pro tribunali, cum veller, illā in fauore diuine definiti iustitiæ, Deum consulit. *Exaudi Domine iustitiā meam &c. De vultu tuo iudicium meum prodeat.* q. d. Tu esto Domine hac in causa iudex & arbiter, vt de tuo bene definita prodeat causa tribunali: sic Iudex peroret litē definiturus: Tu Dñe pronūtia sententiā, & de tua prodeat decisa presētia: ego tantūmodò tui deferuiā, quō illa declarabitur, prodibitq; in publicum. Vel metaphoram sumit à Moysē, qui Iudex populi constitutus Domini consulebat, & eorū eo prostratus diuinam flagitabat sibi lucem infundi, quæ de vultu Dei in facie eius tanta replenduit vt reuertis ad populum, velut sol alter radiaret. q. d. Domine mi vultus tui lucem mihi comunica, vt ad eius lucem, & non ad huius, vel alterius opinionem mea pronuntietur rectē sententia, Christus futurus Iudex, & causā non parum arduam definiturus seorsum prius eum Deo fecedit, totaque nocte in oratione perhæsit, eū tamen ipsa lux esset & paternæ glo-

riæ splendor, cuius oculis patebant omnia: concludit igitur quid te in similibus agere oporteat occasionebus.

§. 6. In montem Oliueti &c. Adducunt mulierem &c. Hæc mulier modo deprehensa est. *Vigilat Christus in orando, ipsi verò in machinando.* Mulierem in adulterio deprehendunt: qui namque per terram ambulat impressa relinquit vestigia.

Peregrina solemnitate Paschali, festoq; Tabernaculorum octiduo, Saluator illo meditante velut animatum mercator aduolat, quas inquisitus de caelo descenderat, & mundinas maxime frequentes percurrit, in quibus de eorum agebatur beneficio. Summa concionatur voce, & tam efficaci, vt plures de turba se illi submitterent fideles. Quamprimum hoc suis innotuit capitalibus inimicis, Pontificibus, Sacerdotibus, Scribis, & Phariseis, plenum illi concitatum concilium, in quo Christi conclamant homicidæ perditionem. In cuius executione fortissimos aduocāt appetitores dato præcepto, sup̄tis vinculis, catenisq; ferreis Christum vincitum sacrosisterent Concilio, quod ita vocabant, proprie tamē erat dæmonū conciliabulum, vt die Lunæ infra octiduum dicemus. Accesserunt Ministri Christi autem diuinā sua potens virtute, quam primum illos vidit faciem suam in illos verbaque contorsit, quibus eos, qui prius leones erāt ferocissimi, in agnos conuertit mansuetissimos, sibiq; addictissimos; euius pariter facti Predicatores ad concilium reuertuntur, quos Pontifices interrogant. Cur non adduxisti illum? Respondent illi: *Numquam siclosus est homo.* Nō est hic homo, quem vincitum capiamus, sed qui totum mundum suo capiat amore constrictum. Quō responso diabolico agitati furore soluant concilium & domum rabidi reuertuntur.

Isto stratagemate festum absoluitur in quo Christus multum fuerat ex omnia & clamorosa predicatione fatigatus: at eius hoc fuit refrigerium, noctem illonem vsque in mane in monte Oliueti precibus impendere, celestem rogans Patrem pro hominū salute, criminūque Dam remissione. Pariter & ipsi vigilarunt, techas, Christus quibus eū caperet, molientes; cum enim illis ex perag-

erit, lo-
diti in
fūria
moliatur

sententia non enecerit, dum viribus vel leo-
nes oppugnet; modo velut dracones cum astu-
tius adorientur. Obtulit illis diabolus patronus
optimus occasione ad eod congrua, vt sibi nullo
modo Saluatorē posse euadere persuaderent. Vi-
giles casu fortuito miseram offendunt mulier-
culā actuali pollutam adulterio. Hanc apprehen-
dunt, & ad Pontificem adducunt, qui controuē-
sum conuocant ex tota illa Pharisiorum Scri-
barū que force concilium, qui sibi oblatum à
Deo laqueum arbitrantur, quem Christus effu-
gere non posset, si illum ipsi expanderent, hac in-
causā ipsum iudicem configuando: quia vel hic
homo mulierē liberā dimittit, vel damnari iudi-
cabit: Dilectā est insolubile. Si dimittit sciat
vt inimicum & aduersariū legis Moysaice accu-
sabit, que disponit expressum, vt adultera la-
pideatur. Si damnari iudicat, ipsum sibi contradi-
cere de peccatorum indulgentia quam semper
habet in ore, obiciemus Extra dubium est, in-
quiant liberā sibi censetur, & clarissimē constabit
eum esse legis inimicū euadere nō potest. *Tan-
quā bicipiti muscipula* (loquitur D. Ang. *idē antea
capere sapientiā Dei ut si uiberet occidi perderet
mānet admissā sicut autē iuberet dimittit, incur-
reret blasphemiam, tamquā reprehensor legis calūni-
andus.* O er quate que multos an ignoratis illum
Samsonē esse fortiozem, quem dum Philisthijm
suo iudicio intra ciuitatis portas conclusum ar-
bitrantur, omnesq; portas, & postica obserant,
quibus euadere posse indicabit Samsonem, por-
tas tamen apprehendet & cardinibus euellet, ip-
sas referabit, quibus onus illius tranquillo pede fo-
ras emigrabit, quos interim pudore metuq; cō-
sternabit: & quantumlibet vincula pręparetis,
quę hinc, illincq; constringant, dum cum ligatū
& laqueis irretitū esse cogitabit, vires exeret,
quibus omnia dirumpantur vincula, vos autem
nafo suspendet adunco. Orto igitur sole, con-
fessum Christus templum accedit predicaturus,
& de liberatione actus in amaram: accurrunt
& illi eius animam illaqueatori, trahentes adul-
teram strepitu magno, magno tumultu: præce-
dunt apparitores, qui viam depulsā turbā aper-
iant, quę innumerabilis accurreret Saluatorem
auditura. Fiat locus huic sacra Rotā, his Princi-
pibus, his sacerdotibus. Accedant ad Christum,
& mulierē statuant in medio dicentes: *Magister
hęc mulier modo deprehensa est in adulterio &c.*
Hic quadam in nostrum profectum expen-
damus. Sit autem illud primum, quod dicunt
mulierem offerentes coram totius populi specta-

culo: *Magister hęc mulier modo deprehensa est*
&c. O mulierem infelicem! Iuraueram ego, mo-
tuum ceteris efficacius, quō se committendo
exposuit adulterio, hoc fuisse quod suum cre-
deret perpetuō peccatum esse nesciendum: porro
dum se credit securiorem ad forum trahitur, &
accensatur, modo deprehensa est. Extra, controuer-
siam est nihil ita mulierem adducere vt in cri-
men voluntaria labatur quam sibi persuadere
quod à nemine videatur. Hoc argumēto scio-
res illi libidinosi pudicā promocabant Susannam
Nemo nos videt. & nos in concupiscentia tua sumus.
Cave tibi, nec securus esto: quia quō magis cre-
dis tuū absconditū esse crimen, eo vicinior es vt
tibi obiciatur. *Hęc mulier modo deprehensa est.* 23. 29.
Audiam? Spiritus proximo nōne. Omnia homo
qui trāspreditur lectū suū cōtēns in animā suā
& dicit: *quis me videt? Tenebrę circūdant me, &
parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me.*
quē veror? &c. Et nō cognouit quoniam oculi Do-
mini multo plus lucidiores sunt super solem, circū-
spicientes omnes vias hominū, & profundā abyssū
&c. Hic in plateis ciuitatis vndicabitur & quos
pullus eq inus fugabitur, & vbi nō sperauit, ap-
prehēdetur. Qui te polluere proponit adulterio,
primo despiciat animā suā. Cōtēns in animā suā,
Iam illā diabolo deuouit, & propter vel vnā car-
nis libidinosē illā æternis dānat cruciatibus. Heu
quā prepostera cōmutatio! Heu quā impru-
dens consiliū perdere animā tuā. Et quid precor
potest huic æquiparari. *Quid prodest homini, si
vniuersum mundum lucretur, anima vero sue
detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo
comutationem pro anima sua?* Quod illi causa
est labētis, & iter applanat hoc est, quod se vidēri
credat à nemine. Ea de causa noctis tenebras
aucupatur, credens quod ab omnibus orbis ocu-
lis sit illis abscondendus: modo hac, modo prof-
picit illac & quia neminem videt, se securum ar-
bitratur, & à nemine conspectum. Vnde sic sibi
blauditur: *quis me videt? Tenebrę circūdant
me &c.* O te male sapientem, exclamat D. Au-
gustinus in Regula) quod quia neminem vides, cre-
dis videri te à nemine: mille enim contingit,
vt alter ad hac, vel illa te parte conspiciat, &
cum tibi persuades videri te à nemine, quia vi-
des neminem, adest alter, qui te videat de quo
minus cogitabas. *Videtur omnino, & à quibus se
videri non arbitratur.*

*Nemo nos videt mo-
videt mo-
tuum est
peccandi
Dan. 13.
20. Eccli.
23. 29.
Audiam? Spiritus
qui trāspreditur lectū
& dicit: quis me videt?
parietes cooperiunt me,
quē veror? &c. Et nō
cognouit quoniam oculi
Domini multo plus
lucidiores sunt super
solem, circūspicientes
omnes vias hominū,
& profundā abyssū
&c. Hic in plateis
ciuitatis vndicabitur
& quos pullus eq
inus fugabitur, & vbi
nō sperauit, apprehē-
detur. Qui te polluere
proponit adulterio,
primo despiciat animā
suā. Cōtēns in animā
suā, Iam illā diabolo
deuouit, & propter vel
vnā carnis libidinosē
illā æternis dānat
cruciatibus. Heu quā
prepostera cōmutatio!
Heu quā imprudens
consiliū perdere animā
tuā. Et quid precor
potest huic æquiparari.
Quid prodest homini, si
vniuersum mundum
lucretur, anima vero
sue detrimentum
patiatur? Aut quam
dabit homo comutationem
pro anima sua?*

D. AVG.
In illud
fl. 10.
quoniam
iniquitas
tem mē.
To. 8.
11.
Christus
vt Samson
Iudæorū
eludit in-
fidias.

*Matt. 16
26.
D. AVG.
21. 1602.
21. 1602.
21. 1602.*

quem talem qualem alius multis auctor in-
Lab. 30. 13 didit naturæ. *Præcipit eam Deus intelligentia.*
 Et patet; cum enim in Arabia, ubi Iob morabatur, in tantam exerceret corporis quantitatem, ut a floribus Diodoro, & Xenophonte corpus habeat æquale camelo; caput tamen instar anafis exiguum: & communis nunc est opinio, quod caput exiguum, nullam aut modicam præferat intelligentiam: unde quod virum significemus hebetem ingenio, illum dicimus exiguum caput. Si percontemur, in quo sit hæc Struthionis ingenita Rupilitas? Ex his natu- præsit hæc eleganter Plinius. a. qui illam ra peccat vocat avem stolidam. *Qua si forte caput inter fori ap. frutices inseruerit: dum neminem ipsa conspicit, propria se latere & à nemine videri existimat; cum tactur. P. L. N. mea reliquam corpus in aperto sit. idem facit a Li. 10. quod superius de perdice diximus; quæ similiter Nat. hist. I. Ieremia vocatur insipiens. Quæ si caput abs- a. 2. b. te conderit, neminemque viderit, à nemine re. 17. c. similiter se videri, tutamque arbitrat, & ita Struthio patet omnibus, ut illam hic & illic conspiciat, & ita perdit est in aperto; ut illam a Lib. 9. canis circumeat odoros, & anceps hæc illacque de Hist. patulam contempletur. Hæc omnia Aristot. Anim. c. teles. a. & refert Alianus. b. estque tam communis ista sententia, ut cum illi Tertullianus b. Lib. 24. concludat librum illum doctissimum, cui Cap. xlv. titulus de velandis virginibus, religiosa exhortatus virgines, non illis sufficiat obiecto velo caput obnubilasse, si in cæteris corporis actionibus nimis sint socordes: alias acriter reprehendens, quod quia capite velata sunt, licita sibi queque esse remerari persuadent. Illas comparat Struthioni, quæ magis bestia est quam avis diciturque Aligradia: quia altiora petit, eo quod pedes habeat latiores pedibus Ciconis vel gruis. *Bestia quadam (inquit Tertul.) magis quam avis, licet pennata breui capite, protrada cervico, cætera Aligradia. Hanc aiunt, cum delitescendum habet, caput solum planè totum in condensum obrudere, resti- quam se in aperto relinquere, ita dum in capite se legitur, nulla qua melior est, capitur tota cum capite &c.* Talis est scortatoris amentia: diligenter inuictur, an quempiam se videntem videat & cum neminem detegit, credit à nemine videri, & sepe contingit, quod illum hæc vel illac alter intueatur. Saul se Subintrat Saul speluncam ad naturæ se- putans cæsum, & curiosè circumspicit, & nemine ad videri comperto se credit à nemine conspici. Cum*

TERTIV.

de Nat.

antem suo se iudicio crederet fecorum, latebat intus David cum quadringentis militibus absconditus, telis araneorum contextus ex sententia D. Chrysof. & opinione Hebræorum sic declaravit Genebrardus: Ipse vero sibi congratulatur, credens se à nemine videri, quem tamen omnes videbant, sedque motu cubito pulsabant. An illum non videt Nonne Rex ille Saul? Præsertim verò Davidem urgebat, ut nullo modo strepitu subitus exiret persecutorem, occisorem, & reuera tempus habuit, quò ad illum silenter accederet, & oram chlamydis abscederet, ignorans autem: & post pusillum dum Saul à nemine se visum arbitrat: Ecce prodit stipatus militibus David, præsertimque ostendit oram chlamydis. En Rex, qui te solus esse, tibi persuadet, quam bellè meis traditis manibus incidisti.

Colloquitur David clanculum cum Achimelech sacerdote fecorum, & credunt ambo, se à nemine esse auctori vel videri, verum tamen latebat illic Doeg Idumæus potentissimus pastorum Saul, hic audit omnia, nec eum vel vnum præterit verbum, qui confestim hæc omnia in aula Regis publicavit, unde damno-gravia eademque hominum traserunt originem. Sibi multò loquebantur fratres Ioseph opinati quòd nullus adstantium eorum cape-ret idioma: Ioseph autem quicumque dice-rant, intelligebat. Morabatur in terra Gera-ris magnus ille Isaac, quò illum famus com-pulerat necessitas comite Rebecca conige, cumque die quadam coniugi colludit, qua-quaversum circumspicit non quempiam vi-deat, & cum neminem ipse conspiceret, à ne-mine se conspectum arbitrat, illum tamen Rex Abimelech per fenestram iocantem in-tu-erit. *Prospiciens Abimelech Rex Palestin- rum per fenestram, vidit eum iocantem cum Rebecca uxore sua. Quam se securus arbitra-bantur, seniores illi sexaginta, qui colobris lu-ceris, & bufonibus idololatras thus adolebant, suis dediti voluptariis: quia spissa se ne-bula contextos tenebrisque videbant inuolu-tos; ipsos tamen per riuam patricis trans-fossi conspiciebat Ezechiel, illis tamen hoc ignorantibus: dicebant etenim; *Nemo nos videt.* Viri insipientes, qui vos securos ap-plauditis, quia neminem adneritis, Cæter: vos enim is de quo minima suspicio, videt at-tentiss.*

Notat Spiritus S. factum Moysi, hic Ægyptium dum videt, quod amicum suum percuteret arocibus: *Et cum circumspexisset huc atque illuc, & nullum adesse videret, percussit Ægyptium abscondit sabulo.* Sub se iudicio securus astitit. Postquam prodit in publicum, duoque conspicit inter se rixantes Hebræos: dixit autem ei qui questionem mouebat: cur tam crudeliter miserum hunc excipis hominem? Cui illi: *Nam metu vis decidit, sicut hirci occidit Ægyptium.* Expauerat Moyses in que pignori sit vultu Deus: *Quomodo palam factum est verbum istud?* Adverberit autem, quod ad necem quaeretur. Hincne fideris: quia cum te credis turcurem? est qui de longe gressus tuos considerat, & iterum velocis insequitur.

Hoc naturali denotat lob ratione, eaque clarissima, quod nimirum vir & mulier spiritus non sunt, sed corpora habent, & ea quidem non glorificata, nec dotibus agilitatis & subtilitatis exornata, sed graua, motuque tardo progredientia: Non per aëra volantia, sed per terram, quam pedibus calcant: vnde necessario quæ transeunt, manent impressa vestigia. Hæc est illa ratio, quam his sententiosis declarat verbis hinc disputans materiam. *Oculus adulteri obseruat caliginem dicens non me videbit oculus, & aperiet vultum suum. Perfracti in tenebris domus sicut in die condixerant sibi, & ignoauerunt lucem.* Variablis aliorum legitur: *Personarum domus noctis quasi interdum sibi notârunt, maximeque lucem prostant.* Scottator, vt sua exequatur inhonestia deserti, interdum præcognat, disponit, & machinatur quod noctis agendum sibi proponit: in sui adiutorii tenebras expectat nocturnas, totumque hoc est sue temeritatis fundamentum: *Non me videbit oculus.* Quocirca huic nigerrimo noctis velo & aliud pallij superducit quò se alium fugit, vultum obtegat & pileum in oculos constringit. Medio verò noctis silentio sub tenebrarum pallio fenestras parietes, & ianua aperiantur, *sicut in die condixerant sibi,* quot manuscula, quoniam circumspiciunt; hæc venire poteris. Illac licebit intrare, per talem ego pariem ingrediar, per talem tu fenestram. Et his omnibus nulla vis relinquit vestigia? Hoc noueris, inquit lob, manifesta imprimenda fore vestigia, quibus detegaris.

Lewis est super faciem aquæ, maledicta sit pars eius in terra. Scribunt Septuaginta, *Appareant planta eius super terram arida.* Diuinam o sententiam. Incedunt ille

& illa, quæ qui super aquas graditur, qui pedem figere aut aquis non praesumit imprimere, ne submergatur: extremis pedem digitis incedunt, velut qui nec in terrâ pedes figit, illisque, nec ipsam tangit. Noster Cardinalis Carcetanus transferit: *Quasi super aquas ambulat, quia vix audet contingere superficiem.* Porro cogitatur, quod per terram ambulando planta non appareat: vestigia necessario debent remanere, fenestras parietisque aperiendo, ingrediendo, egrediendo, huic alterius occurrendo, sine cum arca sine cum sede, sine cum s. pellectili. Hic signi percepti silicem, hic lapides percepti icium, hic recordatur tumultus apertionis fenestras, hic stridorem fenit portæ, hic ad passum excitatur, quò in hoc vel abertu offendis, hic adruit sibi admouens, vel annouens, omnia hæc vestigia sunt: per illa usque sicut odor canis per hirci insequitur, crum aperitur, Mirabilis pollet canis olfactu: etenim per dix tam leuiter per arua, camporum & montis desoluita transeunt, vt vix terram tangere videatur, super herbas graditur, vt nec oculi velpaunum aduertant vestigium, sagax autem canis olfactu ex vestigio illam persequitur quod, hæc per dix trāscurret. Idem dicendum de cane leporario & lepore: transiit lepus euro velocior vt vix terram contingat, similiter ceruus, similiter & aper. de quibus hoc liceat dicere quod olim Daniel de hircocaprum velocissimo: *Non tangebatur terram.* Nihilominus laudus canis de pallio ad pallum olfaciens totam indagar ex vestigio viam, quæ lepis, ceruusque percurrerunt. Quid, quælo, illo in locoremanere potuit quem vix attigerunt? Indubie relictum est aliquid: quia cū sit corpus graue fieri non potest, quin aliquam imprimat qualitatem terra quam pedibus calcavit. Hoc est, quod tibi contingit: quantumlibet enim elato lenique incedas pede, nullo excitato strepitu: adsunt tamen canes adeo sagaces, vt te ex vestigiis detegant, & qui per hoc quod viderint talem tibi loquentem, & qui per scedulam, & qui per occursum, & qui per fenestras stridorem, & qui ex ancilla relatu, per vestigia & pedes quidquid egeris, in lucem proferunt apertissimam.

Peruadebant sibi sacrilegi Babylonia sacerdotes secretum adeo iocognitum omnibus, quod patrabant vt illi in cognitionem posse venire censerent impossibile. Regi populoque predicabant idolum suum Bel Deum esse viuum, quia comedit: quod hoc argumento confirmatur.

VIII. Similitudine canis explicatur.

Don. 8. 5.

IX. Et sacerdotum Bel exemplo confirmatur.

lant sed desperam eam oves, capros, arietes, panes, vini metretas opponebant, portas clauderant, imò annulo regali obferabant, & facto mane nihil eorum reliquum inveniebatur. En, inquit, Bel omnia deuorauit, cum nullus hoc intrauerit. Hoc autem eorum erat facinus; sub altari ingressum sibi foderant absconditum, quò templi portas obferatis, imò Regis annulo consignatis, illi cum filiis & mulieribus ingressi, martiali se cœna recreabant. Daniel hanc tantam detectorum fraudem; per templi pavementum cinerem disperfit, atque Regi: mihi crede: ò Rex non est Bel qui hac omnia consumit, alteram tibi, qui hoc fecit, tradam impostorem. Apponantur hac nocte ferula, portæ concludentur, Regis sigillo obfignentur, & exitum rei præstolare. Vt dictum ita factum, egressiuntur pro more suo Sacerdotes filiorum Silarum vxorumque stipante colluue; noctu verò per absconditum intrando ostiolum ecomedunt, bibunt, noctemque ducunt hilarem. Ad solis ortum, cum populi turba Rex accurrit, aperit portas, apposita cuncta videt absumpta. Pertinax credit à Bel cuncta deuorata, viuens esse Deum, nullamque in eo fraudem posse reprehendi. Siste gradum, exclamat Daniel, ò Rex & impressa studiosus attende vestigia. Illac trāsferant viri & mulieres, paruuli, & parvula impressa reliquerant cineri vestigia. *Video vestigia virorum & mulierum.* Hec intuetur Rex, & viterius profectus, quæ ipsum ad ostiolum deducunt, quod sub altare sibi confecerant. En tibi ò Rex quale & quorum sit facinus. Quàm illi se securos arbitrabantur dum portas clausas vident & obfignatas? Porro stultissimi mortaliū, terram perambulando in quâ sculpta manent vestigia huius & illius, insipientes non aduertitis, quòd ex his prudenter vos Daniel assequitur, pedes virorum, mulierum, & paruulorum, quæ necessario debent intercurrere, diligenter, distinctèque perscrutabatur.

DAN. I 4. 19.

X. Quomodo crimē in palam veniat.

Adulterium maximè inter personas in dignitate constitutas, & vobis principales committi non potest à solo cum solo, sed necesse est plures interueniant: fieri non potest aliter, quin fidas negotium aut famulo, aut ancillæ, aut amico, aut tertio, quin intercurrant compactus, epistolæ, pedissequi, nuntia inter nuntia, munuscula, quocirca multa huic intermiscuntur. Cogitafoc ergo omnia sic volare per aëra, vt nulla remaneant sculpta vestigia? Noueris multos esse Danieles, qui illa metiantur

& quod sit, qui nuntium vidit, quem misisti, qui epistolam quam recepisti, & qui ancillam blanditiis, expiscatur, & qui famuli notes discursus, & qui fenestras stridorem attendas, & qui portæ: & licet alius non esset quam tu & ille, alteruter sui erit inimicior siue ex voluptate, siue ex fiducia (sæpè namque se continere non potest nisi alteri secretum reuelat) siue ex necessitate, communicabit amico, & ille alteri: nullus etenim inuenitur qui non habeat, cuius fidenter non communicet negotia.

In illo casu, quem supra diximus, quò Moyses sibi consanguineum iuratus est, occiditq. Egypcium, cum circumspiciens neminem aduertisset, postero die nota illud, in ore positum alterius, Obstupescit. *Quomodo palam factum est verbum istud?* De hoc et admiraris: tunc ipse qui beebat cium, gratiamque recepit, confestim lætus se hunc hoc iactabit, dicetque: proh, quantum debeo Moysi, qualem in me contulit beneficium, obligationem, quâ illi constringet, explicare noverit. Hoc tu, domina, intellige, licet non ex alia narratione, quàm ex gaudio alterius, aut sub titulo propalandi receptum: sed in eum plenum non arbitratur esse gaudium, illud nisi familiaris suo communicarit: vnde paruo post elapso tempore, oculis patet Regis, populi, totiusq. mundi proceres profusunt clamorosi. *Hac mulier modo deprehensa est.*

§. 7. Deprehensa est in Adulterio. *Pendat Adulter, quod si illum homines non videant, illum tamen Deus videat, & Moysen imitetur.*

Porro Spiritus S. ex ore Salomonis loco citato non hæret tantummodo in eo quod bona ratio, quam diximus, docet, vt illam expendit Iob; sed in diuina dispositione, quâ sic Deus omnia disponit, vt tuum adulterium, & carnis voluptas omnibus innotescat: hoc namq. indicat: *Et non cognouit, quia oculi t' omni laetitia diuersi sunt super solem, circumspiciente, omnes vias hominum.* Communis est illa declaratio, quam D. August. in sua regulâ annotauit, scilicet. *Deponet quòd tuam velit Spiritus S. esse omnem accusare impudentiam. Credamne possibile vt oculos vicini, mariti tui, fratris tui, famuli tui eiusq. qui per plateas graditur curiosa circumspiciat, &*

oculi sufficientes dominam, cuiuscumque discalceati, quibus detinearis, & te non respiciant oculi peccato prohibeatis, & te non respiciant oculi Domini sole clariore, Sufficit ad latus comitem habere caecitate, item, faciem videre focum amaritatem, ut pedem retrahas, & videre non sufficiat tibi Deum adesse presentem, qui vias tuas circumspicit, & tuos super te firmat oculos: Hoc est circumspicere omnes vias hominum, quis circumspicit te est rem aliquam ab una & altera parte circumque intueri.

quam scire illius? Non minus tibi à me tenendum erat, qui Dominus tuus sum, & te habeo penitendum quia ab illo flagratione mortali abiectionis?

Hæc est illa consideratio, quæ D. Chrysostomus tam efficaciter, fortiter indicabat, ut asserere se debita ret esset, qui illa se munitur prout deceat in peccata non quæ lapsurum esse grauiora. Hoc ita verum est, ut qui talia mente reuoluerit, eum Salomon dicitur in terra canonizet, *Beatus vir qui in sapientia morabitur, & qui in insipientia sua meditabitur, & in se non cogitabit circumspicere Deum.* Notate verba, notate remedia, quibus à peccatis vos immunes seruetis grauioribus. Primum dicitur *Beatus vir qui in sapientia morabitur*, vel in quò habitat sapientia sua; collocat thronum, velut regina, quæ gubernatur, & in omnibus prosperè dirigatur. Est autem sapientia, docente Theologorum Raphaelis, D. Thomae, & illam efficiente Philosophorum primipilo Aristotele b, quæ res disponit & ordinat, illas ex causis iudicatis superioribus. Hæc cõcessio ille cõcedens est absolutè sapiens, qui sua disponit & ordinat, illa iudicans ex causâ suprema, scilicet Deo: perpendens & attendens quis sit Deus, quid illi ratione sui debeatur, quid ratione beneficiorum tibi collatorum, quod te creauerit, quod tibi esse dederit, quò fruere, & peccato perditum repararit, atque in meliorem statum sui sanguinis, animæ, corporis, vitæ, personæ, que pretio reduxerit. Quid te creando præterdixit? Quæ de causâ in mundo stetit? Quæ tibi fulcimenta ministravit? Quod præmium tam immensum tibi si fideliter illi seruiueris, promissit: Et quos cruciatus tam horrendos, si illum offenderis? Quod sine condidit hoc vniuersum? In quæ sunt hæc omnia terminanda? Qui ex illis causis res iudicat, & secundum illas ordinat suas, hic sapiens esse iudicabitur. Insipientia de causâ consequenter (inquit D. Thomas a) peccatores vocantur insipientes. Hoc illis nomen imponit David b. *Intelligite insipientes in populo, & stulti aliquando sapite.* Et ille filius Salomonis *Vsq; ad stultitiam ea quæ sibi sunt noxia cupiunt.* Aduerte iam tuus Gregorius d. apponi insipientiam & stultitiam sapientie, quia ex hoc stulti sunt & insipientes peccatores quod res non disponant, nec æstimentur, illas ex causis superioribus iudicantes, sed tantum ex iis, quæ superficialiter corporis oculis offeruntur, quibus delicia, voluptates, gola, honor, opesq; præsentantur. Vnde ea desiderant quæ sunt anime suæ perniciose *Stulti, ea quæ sunt sibi noxia, cupiunt.* O felix & miles beatus, ille sapiens, in cuius corde vera residet sapientia.

Hom. 61.
in Gen. ad
finem.
Eccles. 14.
22.

IV.
Quid sit
sapientia
a 2. 2. q.
46. art. 1.
b Lib. 1.
metaph. 2.

V.
Cur pec-
catores
dicantur
stulti.
a 2. 2. q.
46. art. 1.
b Psal. 93
8. c Prover.
1. 2. d Li.
2. mor. 6.
96.

D. AVG.

II. Similitudo.

7. sal. 101.
20.

Jerem 32.
19.

III. Similitudo.

Audiamus D. Augustinum in Regola. *Quid est à nemine hominum videretur, quid faciet de illa desuper inspectore, quæ latere nihil potest? An idem putandus est non videretur, quia tamò videri patiens, quantum sapientius? Quæ foret ceteris impudentia & irrationabilis illa reginæ stultitia, quæ cõcipiens animo regi suo periura, fidem frangere illi solū intenderet, ut se non viderent, qui in atrio palatii residet: scitens autem quod Rex, suus, fratres ac curie principes de fenestris illâ prospicerent, illos minimè proterea curaret? Tu nupta viro, noneris Deum coniungens tuū esse principalem & quod ille cui fidem dedisti, Dei suppleat locum, & verba in quæ matrimonium iurasti, ad Deū principalem quam ad maritum dicta dirigantur. Ergone fieri potest, tam audacem inesse, tibi temeritate, ut cum tua sententia te credas securam à nemine mortalium, qui in huius mundi morantur atrio, circumspicere, præceptis in tantâ corruptas impudentiam, non ignorans, quod tuus te sponsus Deus, totaq; cœlestium circumspiciat aula nobilium Dominus de celo in te errâ aspexit. Nū forsâ Deum cœcū arbitrari? Num tibi fingis oculorum eius conspectum ad tua non pertingere negotia? Oculi eius aperti sunt super omnes vias filiorum Adam, ut reddat unicuique secundum vias suas, & secundum fructum adinventionis eius. Oculos habet lucidiores super solē quibus tua cernit pragmata, tuas factiones, signa, & contraria signa, quæ statim illi, secreta quæ proposuisti. Pudor est non minus, quod Deū nostræ pudeat impudētia. Si tu vir nobilis & dignitate præcellēs famulū videres tuūq; subditū adeo sibi cauēre, ut proponēs domū alienius crectis scalis ascendere, aut aliquid facere non rectè factū se ab inepto facinore retraheret, eo quod alterū sibi similē hoc cerneret aduertentes: te verò trāsē sibi, qui Dominus es, qui & illū potes ponere & te vidētē ōnia, non reueretur, sed liberrimè præliētū facinoris exequeretur, à quò alterius intortu cõtinuerat, quid diceres? Nū forsitan mea, præsentia minoris est respectus*

pietia, & per illud quod ipsa iudicat, sua disponit, suas actiones, ordinemque vite dirigit prudenti iudice. *Beatus vir, qui in sapientia morabitur.*

Addit secundum, esse similiter beatum, qui in iustitia sua meditabitur. Varias habet hanc vox, iustitia, in 8. pagina significationes. Porro singulariter hoc in loco opinor inferre obligationem, quae quisque constringitur: Est enim iustitia quae cuique quod suum est, tribuit; Beatus ille vir, qui perpetuo meditatatur quid Deo, quid proximo, quid ipse sibi debeat. Utinam hoc non attenderes quid altercum proximo faciat, an illi respondeat necne, num iudex iuste iudicet, num suo satisfaciatur gubernator officio. Et his te meditationibus occupares, quid sit quod homo debeat Deo, qui creavit illum, & in sancta sua constituit Ecclesia, quam sanguine suo, vitaque redemit, quam & perpetuam in gloria sua illi reponit. Attentus utinam considerares, quid ex iustitia tenearis illi, qui tibi Pater est, Magister, Dominus, Redemptor, & omnis boni auctor, quod potiris, quod speras & posses obtinere. Utinam sedulo meditaris, quod vinculo, vir nobilissime, tenearis, ut nobile vincendi, tam tuis in actionibus animi praefereas generositate, & perpendens arborem ex fructibus iudicari, illum autem non posse censeri nobilem, qui fructus profert viles & ignobiles. Tu quoque coniugate, meditare, quam stricte servare tibi incumbat, iuratum Deo, uxori que fidem. Nec te praeterea, o puella, perpende, quam te deceat vivere solitariam, devotam, & ab omni remotam otio, tam manuum, quae laboribus sunt impendenda, quam animae, quam sanctis, purisque exerceas meditationibus appropinquare statim convenientibus. O sancti Vatis Ezechielis animalia, quae plena oculis: illos tamen in viam dirigebant, quam erant ambulatur, sicut praediximus.

VI. Quid sit meditari iustitiam

VII. Modus intelligendi res spirituales.

Porro proposito nostro magis convenit tertium, quod velut clavi obsequat edificium. Et in sensu cognabit circumspersionem Dei. Arabicam sonare videntur haec verba, sed caelestis continent summam Philosophiae. Docet nos princeps naturalis Aristoteles, quod eo quod anima nostra in hac vita, hoc mortali corpore vestiatur, res non potest intelligere spirituales, sicut in se sunt, nisi det illis esse corporale, & illa in nostra imaginatione ipsas vestiat. Eo modo spiritus intelligis Angelicos,

in tua formans fantasia iuvenis figuram pulcherrimi & instat solis splendidissimi; demones autem, illos tibi representans sub forma & hiopis nigerrimi, oculis, aspectuque formidabilis: imò eodem quoque modo ipsum Deum, divitiasque considerans personas, non quod in isto divino suo esse corpus habeant, sed quia noster non potest intellectus corpore obvolutus illud omnino transcendere. Indicat igitur Spiritus S. beatum virum illum qui sensu, & fantasia sua Dei formabit imaginem, quasi sedentis in throno regali millibus caelestis nobilitatis stipati principibus, qui firmatos in ipsum habeat oculos eius, cunctas respiciat actiones, ab una & altera parte videat, nihil praeterea inconsideratum: hoc enim est circumspicere ut diximus. O beata fors illius, qui continens Deum sic statueret sibi praesentem illum praedica beatum: *Beatus vir, qui in sensu cogitavit circumspersionem Dei.*

Spectat, ut opinor, sanctissimi Moysi exercitium, quod postmodum nobis exposuit Apostolus ex mente D. Chrysostr. & doctor Angelicus: haec illa verba, *z. Invisibilem tanquam visibilem sustinuit*. Hoc nocet Moyses, Deum spiritum esse purissimum, inde & invisibilem, verum illi sibi in imaginatione visibilem & corporalem representabat, illum formans in fantasia sua velut Regem ter maximum, in cuius ambolabat conspectu, & hoc illum veritas componebat, quam componere vel refricare posset si in eo quod agebat coram se Regem habuisset potentissimum, tota sua maiestate & aula terribilem, illum circumaque conspicientem: licet enim imaginatum esset Deum in corporis forma, sed corporeitate tamen imaginatum erat ipsum nobis verum & realiter esse praesentem, omnibusque agimus, loquimur, & imaginamur spectatorem attentissimum: Hoc ex Ieremia colligimus, *Oculi eius sunt super omnes vias filiorum Adam, ut redat viam cuiusque iuxta vias suas.* Hoc erat Prophetarum exercitium, hinc phantasia illa loquendi Elze, *Vixit Dominus, in cuius conspectu suo.* Hoc est ipso David testante, quod dicitur, *ne per singulas horas contraheret: Dei prope quia thronum in imaginatione sibi formauerat, tunc deo & Deum in se sedentem, a quo semper & veritate videbatur.* Hunc ego sensum credo legitimum istorum verborum, *Prostravit Dominum in conspectu meo semper quoniam a dextera est mihi, ne commoveat.* Sicut creata omnia plena

lis suis fraudibus diabolus, illius suis mundus, alliciens vocibus, istius suis pellex caro blanditiis mihi strouit insidias quibus à bona me dimoueat intentione, & in Dei obsequio reddat me sententior: hoc mihi superest remedium, mihi Deum credo presentem totam celestem curiam, ipsumque me conspicientem. Hoc salutare remedium senior Tobias morti vicinus filio ex corde consulebat. Omnibus diebus vite tue in mente habeto Dauid, & ne ali-

Et colles operite me à facie Domini. Hoc teste D. Chrysi, mentem, manumque cohibuit Ioseph ne laboreret in adulterium. Vehementer admodum pelliciebat adolescentem pellex illa venerat. Hoc in criminis fauorem assumebat: nemo nos videt, nemo detegit adulterium illa solitudinem obseruabat (hic mes adulterorum est). Et tempus expectabat, quo lateret virum, & omnes qui in domo erant. Por-

XII. Et Ioseph ab adulterio præferuatur. D. CHRYS. Hom. 61. in Gen. ad fin. Tom. I. Gen. 99.9

Tab 4. 6. De quibus Trau. 1. no 377. 16.

Quam efficaciter te refrigeraret, ne pellex venustate seductus laboreris, nec Satana tentationibus assentires nec carnis tuæ motibus illectus peccares si hac mente reuolueres! O quam fortiter hæc tuas cohiberet consideratio, temeritates, & contineres libertates; Numquid fieri posses, vt quantum libet latro manum optaret iniicere crumææ mercatoris, illud faceret, si videret, quod Rex vel Iudex, à quo plectendus esset, fixa illum oculorum acie intueretur? An credam, o Domina, tuis te consensuram voluptatibus si conjugem tuam a desse videres in spectorem? Quis hoc sibi persuadet, quod ætes altentus esses intraturus, quando omnia tenebris credis obducata, & neminem spectatorem, aduerteres tamen coram te eius maritum, agnatos, amicos, centum accensis facibus te luce clara contententes.

Quemodo possum facere hoc malum, & peccare coram Domino. Ita legit D. Chrysol. q. d. quid putas? Etiam si fecerimus, ut res clam sit omnibus oculis, tamen illum, qui dormire nequit, latere non poterimus, quem solum timere oportet. Hoc mente versemus verbum & statim effugiet omnis illicita concupiscentia: neque enim possibile est occultari aliquid ab oculo illo, qui dormire nequit. Hanc

Gen. 99.9 D. CHRYS. Serm. 12. in ps. Qui habitat. XIII. Angeli custodis præsentia nos à peccato reficiant.

XI. Hac consideratione conuerit Paphnitijs Thaidem meretricem.

Hæc est illa notissima consideratio, quæ S. Abbas Paphnitijs ad meliorem conuertit frugem probrosam illam lupam Thaidem, quæ sui cultus elegantia, & mundo muliebri facata, totum in tuinam traxerat mundum. Finxit hic secum illa operam velle dare voluptati, sed ab opere derincri, veritus ne ab aliquo videretur. Introduxit illa virum in abditissimum cubiculum, respexit ille diligenter huc atque illic, O domina, etiam hic nos aliquis intueret. Quis precor, ille Deus omnipotens, rigorum & mortuorum Iudex, adest hic nobis præsens, hic Angelus tui, meique custodes, hic totius curiæ celestis oculi. Hoc tantæ propositi vir sanctus verborum efficacia, vt apertis mentis oculis majori ipsa longè pudore confunderetur, quam si totius mundi videntium in se reflexos videret oculos, ita vt iam quaquauerfom latibula pudore affecta conquireret iam se considerans, Dei Angelorum, totiusque cæli luminibus expositam, illud sepe repetens: Montes audite super me.

Notanda veniunt Dei verba ad populum suum. Ecce ego mitto Angelum meum, qui præcedat te & custodiat in via & introducat in locum quem parauimus tibi, & audi vocem eius, nec contemendum iures, quia non dimittet cum peccaueris. Et est nomen meum in illo. Hæc verba quidam de Christo interpretantur magni consilij Angelo, de quibus alias. Alij vero de Ioseph capiunt ratione nominali, quod idem est ac Iesus, & ipse fuit, qui populum Israel in terram introduxit promissionis. Ita opinantur D. Iustinus Martyr contra Triphonem, & Eusebius. b. at planior est sensus quod de Angelo populi Dei custode loquatur Archangelo scilicet Michæle, qui vocatur Princeps populis Israël. Quisque verò de se ipso potest hæc verba interpretari, cum certum sit, quod vnicuique Deus Angelum delegarit custodem, & hoc pos-

Exod. 23. & sol. 18. b. lib. 4. demost. Euang. 1. e. 28. Dan. 1. e. 10. sit

Hieron. Bapt. de Lanuz. Tom. I.

R r r r r

fit dici singulis. *Angelis suis Deus mandavit de*
te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. O quan-
 tam misericordiam! O quale beneficium! excla-
 mat D. Bern. Quid dicere vult: *Angelis suis: Ecce*
mitto Angelum meum? Nostin, qui sint Angeli?
 Principes sunt aulae suae: caelestis eminentissimi,
 quorum vel minus pulchrior est & nobilior dicitur
 eo quod mundo hoc visibili continetur: nullus est
 in curia Regis magnas, qui huic valeat aequipa-
 rari. Quatu hoc esset, si Rex potentissimus ovi-
 culae curae aulicae primati demoderet, illi stri-
 &issimè precipiens, ne vnuquam oculos eius subter-
 fugeret! O quatu Rex ovè illa ultimare! *Angeli*
suis (ait D. Bern. utiq; sublimibus) & beatis
san proxime sibi coherentibus, ita familiariter ad-
herentibus, & verè domesticis Dei. Et tu quem si-
nem suum destinat Angelum questu Bern. Postea
 ut tuas puniat insolentias, superbias, vanitates, si-
 cut Sodoma misit, Regis Sennacherib exercitum
 & Balaam ariolo nequaquam, sed ut te custodiat,
 doceat, dirigat, hortetur ad bonu, retrahat à malo
 contra diaboli hostis tui timor infidias, à peri-
 culis & incòmodis eripiat, de quibus tu nec sei-
 res nec posses te liberare. *Te praecedat & te custo-*
diat in via. Tandem idque principaliter, ut te in
 caelum introducat, terram utique & patriam tibi
 à Deo preparatam. *Ut introducat in locum*
quem preparavi.
 Hac cum ita sint atq; de (monet te Deus) mul-
 tum illi deferat, illum ut principem supremum
 tantuq; curiae nobilem revereat. *Observa eum,*
 & *audi vocem eius.* Cave ne tam impudens sis
 & insipiens, ut illum parvi facias, illum inhono-
 res, quidquã ve in illu committas, quia factus tibi
 inimicus, tuas castigabit seueris insolentias. **XIV.**
Ne ipse *contemnendum putes, quia tuu dimittet cum pec-*
nos co- *cauerit.* Aliqui ex Hebraeo sic legunt, *ne ad a-*
ra Deo *maritudinem provocet.* Ne contumaces, ne molester,
ascuset *inquit D. Aug. quia sicut dum bene tibi est, cle-*
 mosyna elargiris, peccata cõfiteris, ioceras sta-
 tionum indulgentias, Angelum iustificas, contra-
 stasq; daemone; ita dũ aliquid committis peccatu,
 daemone gaudio, & Angelu tuu dolore cõficiis a-
 cerbiori: non quod Angelus vlla patiatur tristitia,
 tristitia: sed si dolere possit, utiq; doleret, sicut
 principis pedagogus; dum illum videt rebus vi-
 lioribus abiectionibus, suãq; personã non dignis
 occupari. Alii scribunt, *Cave a conspectu nullius &*
observa. Alii, *vide ne coram eo aliquid indignum*
designes. Nostra verò lectio habet, *Ne contemnendum*
putes. Omnes illae versiones sibi conveniunt: quia

nulla potest principi maior inferri contumelia,
 quam si corã eo facinus quoddam patrares im-
 pudens, quale presente viro plebeio non auderet.
 Si dum vile aliquid & indecens committis, tibi
 quis diceret: *cave, adest talis nobilis, illiq; res,*
 ponderes, quid ad me? quid diceret? *scurra vilis,*
 sine puderet te coram viro hoc agere de vulgo,
 & non pudet me spectante tale quid audere fa-
 cinus? Attende (inquit Deus) *ne Angelum con-*
 temperis, sed eo quod teneris, habe. loco, & in
 omnibus tuis actionibus observa eum tamquam
 tibi presentem: alioquin te plectet, querelas de
 te coram Deo deponens, tuam accusans impu-
 dentiam, atque infimulans iniuriam sibi à te
 factam, nedum ex hoc, quod illum non hono-
 res, sed insuper & inhonores.
 Hoc considerabat Abbas ille: nullo meritis in-
 ferior, de quò in vitis Patrum lib. 7. qui interro-
 gatus, quod suum esset frequentissimam exerci-
 tium, quò circum spectus prudensq; viceret. Res-
 pondit, *semper mihi custodem Angelu obicio,*
 qui summa attentione meas intueatur actiones:
 quia magno illum vereor timore, ne coram Deo
 de me reddens rationem tamquam mei custos de
 mea conqueratur impudentia & parvu infimulet,
 quã illum despicio, reverentiam. Ego *Angelum*
meum absentem mihi iuxta me spectro & custodiu
memetipsum: timor ergo eum, ut custodientem vitas
meas & voluntate ascendere ad Deu & insinuat
actus meos & verba. Cum circa istud e gogonem
 discursisset, Bern. sic concludit. *Cautè ambula*
& videlicet cui ad sunt Angeli sicut tu mandatum
est, & in omnibus viis tuis, in quous diversorio in
quous Angulo angulo tua reverentia habe. Tunc ame-
deas illo preside quod me videte non auderet. Hic &
 aliud addit D. Ambrosius, suo dignu e tanto argu-
 mentum. Hoc tibi persuadeat monet ille: quod te
 Deo inspicit quod presertim tibi habeas Angelu,
 & si hoc te à malis in eius presentia parãtis non
 compestat, hoc te moveat, quod d. diabolus ad ista
 te instigat presertim spectes, quod eõ se sitim ac corã
 corã supremo te iudice accosaturus: hoc eteo im-
 eius est officium, unde & vocatur. *Accusator fra-*
trum nostrorum, qui accusat illos ante conspectu
Domini die ac nocte. Hec mente considera, inquit
 D. Ambrosius. *Aequiesco tibi quod a teus nãlit videre*
& nolint Angeli videre; sed videt te diabolus, vi-
det Petrus, videt se gis & c. videt ipse, qui accusator
est. Quis adeo cerebrò vacuus, qui si viderit mi-
 micum suum adstantem, & nihil aliud optavit
 quã ut eum iudicis tradat, potest fieri furu cõ-
 mittat aut homicidiu, aut delictu, quò sciat se à
 ui co-
 tudu

indige ad mortem condemnandum? Quam sol-
licitus quisque est, ne hoc sciat, quod perperam
agit suis inimicus: etenim novit quod cum ad
iudicem sit illic delatorus. Hunc saltem
timeas inimicum, quia te spectat consecutum
accusaturus.

§. 8. Hæc mulier modo deprehensa est.
Quanto minus adultera suspicatur, pec-
catorum suorum videbit productum in forum,
quod ita Deus propalat, sicut honorum
virtutes.

Licet hæc dicta placeant, plura tamen indi-
casse credo Sapientem, & velle declarare,
cum tamen sis inopudens, ut Deo debitam nõ
habeas retere, tiam, ejusque retro dorsum abii-
cias timorem ipse futurus sit qui te propalabit,
ac si tunc modum, quò tua æquitas quam cre-
debas incognitam, exponatur, ac totius orbis
oculis clarior innotescat. *Lp. m. a. d. i. c. Quonia*
expellit à te timorem Dei, huiusmodi hominis ti-
mor. & oculi hominum timentes illum. Græcos
habet & oculi hominum timor ipsius. O peruersa
impudens tam, ut oblatum tibi Dei timorem il-
lum quasi nihil esset, ipse impenetrabilis reper-
cutias, oculos tantum verearis hominum, quibus
solummodo te queris abscondendum; In huius
ergo supplicium decernet Deus, ut dum scelus
tuum arbitraris incognitum, teque securum in
forum esse productum admiseris. Hinc in plateis
ciuitatis vindicabitur. Hoc agit Deus viiq; eli-

Eccli. 23. bi facillimum: quia, Oculi Domini multo plus
lucidiiores sunt super solem.

Disputat D. Aug. a cuiusque Scholasticus, quod
a Lib. 4. similiter tractat D. Cyrillus b. cut scilicet gen-
de ciuit e. tiles ad Deum recurrerint Apollinem, secreta &
11. b Lib. difficilia sciscitaturi: quinimò & vulgare est,
6. de ado- dum hominem volumus significare, qui diffici-
ratione in lia secretaque manifestat, dicimus Apollo est;
Spiritu. Huius rationem assignat D. Aug. quia sub illo
nomine Apollinis intelligebant solem, quem
mundi vocabant oculum, quia omnia videt, illu-
minat omnia, & quantumlibet obscurus & tene-
brosus sit locus, si vel vicum tantum eò dirigat
oculum, ac lucis sue radium, illum apertum
reddit, clarum & omnium oculis patentissi-
mum. Noueris igitur, inquit Sapienter, clariore
& lucidiores esse Dei constitutidentis oculos, qui
patentius multo res detegat, eivbreiq; radios,

eadem splendoribus in obscura quaque, ut necum
sint illi manifesta, sed & omnium oculis expo-
nat publica. Hoc agit Dominus cum adulteris
& libidinosis: cum enim querant illi tenebras,
illisq; se putent securos, quò nec Dei maiesta-
tem, nec spem eius presentiam, nec severam
eius iustitiam audeant reformidant, ipse illos
detegit, palamq; manifestat, & hoc eius præ-
scriptum est, ut quò se credant esse tutiores, eo
sint mundo notiores. Et hoc (inquit D. Chryf.
exocadens illud Lucæ Nihil tam apertum quod
non reuelatur, neque absconditum quod non scia-
tur) ex iusto procedit Dei iudicio: flagita enim
iustitia, ut detur vicinique quod suum est: quod
si non fiat, sic iniuria iustitiæ. Iam declarauit
D. Paulus, quid pii sanctisq; debeat operibus,
quidq; perueris. Dicitur gloriosissime Apostole,
quid virtuti, quid virtutis operatio de iure de-
beat: Honor & pax omni operanti bonum. Quid
autem vitio, quid debeat iniquitati: iam illud
exponit Sapienter: Super furem poenitentia & con-
fessio. Hoc teste D. Paulo) spectat Deum ex eo
quod iustus sit, Reddere unicuique secundum
opera eius. Quocirca diuine statutum est iustitiæ
quantumlibet incognita sit vitæ sanctitas, publi-
ca fiat omnibusq; manifesta. Licet D. Paul. pri-
mus eremi Cultor, incognito se concludat antro,
quò pluribus annis nulli mortalium accessit,
& Maria Egyptiaca, quò nec aves ipsæ conuo-
larunt, & poenitens Magdalena, cauens à deli-
tescens obscuriori, quam nullus hominum, mul-
to tempore conspiceret, notum est quidquid
egerint, & publice eorum acta circumferuntur.
Hoc quomodo? Deo sic cuncta disponente.

Sic de sua sponsa sponsa decernit charissima
cui primum ordinat, ut abscondita sit secreta,
& conclusa, ne oculis pateat mortalium: unde
sic ait: Hortus conclusus, soror mea sponsa, hortus
conclusus. Bis ait, hortus conclusus: hoc enim ab
illa expositum ut oculis abscondatur hominum.
Habet hortus hic flores, habet arbores odoris
suauissimi. Cyricum nardo, nardus & crocus,
fistula, & cynamomum cum vniuersis lignis
Libani. Vult autem hac omnia fiat conclusa
non taliter qualiter, sed striatè, hoc namq;
indicat dum bis idem repetit: Hortus con-
clusus, soror mea sponsa, hortus conclusus:
ita ut si possibile sit, nec quisquam
illum intueatur. Quid hoc? quod Chri-
stus à suis requisit, ut suarum o-
pera virtutum ab oculis mortalium abs-
condant: hæc de causa to res inungit:

Rrrrr 2 Claude

I.
Deus a-
dulteri
peccata
reuelat.

Hom. 21.
in e. 20.
Marth.
Luc. 12. 2

Rom. 2. 10
Eccli. 5. 17

II.
ita & bo-
norum
virtutes.

Cant. 4
12.

Cant. 4
13.

Claude ostium, ne videaris ab hominibus. Sic opus tuum in abscondito &c. Quid hoc Domine: virtuti debetur honor, & eo ipso, quod sponsa tua virtutibus, operibusque, heroicis sancta comédatur, iustum est, ut honoretur, nec honorari potest, nisi illa mortalibus innotescant. Non hoc te molestat, inquit Deus, omnia namque in lucem proferam, meosque mittam ventos, austrum & aquilonem, qui flores & arbores perflectent, quibus illorum odor ad nares omnium perveniat gratissimus. *Surge Aquilo, & veni Aufer, perfla hortum meum, & fluant aromata illius.* Deus est, qui ventos suscitavit, illo namque florum odorem hominum naribus deferunt acceptissimum; Deus est, qui media disponit ut nescias, quomodo, & quomodo non, quæve ratione secretissima Sanctorum operum manifesta cognoscantur.

Ventorum impetus, eorumque curis quiddam est, quod recte Christo, nescias, quis excitet, nec quod vadat, nec unde veniat, quod d. ignoras quomodo, & quomodo non, corporis castigaciones abditissimæ detegantur: quales fuerunt S. P. N. Dominici, & inlyei D. Vincentij Ferrarij: & occultissimæ eleemosynæ ipsius etiam mediis noctis tenebris erogate: quales novimus fuisse D. Nicolai, Orationes & contemplationes in montibus maxime solitariis, quales suspicimus Seraphici P. S. Francisci in monte Alvernia, leivonia monachorum in secretissimis Egypti solitudinibus: quales agnosceamus D. Antonij: ex iusto etenim Dei prescripto dicite D. Paulus, *Reddet unusquisque se eundem operæ eius.* Sicut autem operibus bonis & virtuti debetur honor, sic & peccato dedecus, ignominia, confusio. Hac de causa inquit D. Chrysostomus, Jex instricta tenetur Deus, ut pote istius procurare, ut sciantur & in publicum peccata veniant, quantumlibet illa coneris abscondere.

Hoc ipse, ut certam regulam maledicto prescripsit Caino dum intus agitabat, & fratris sui eadem meditabatur, illum adeo secretam fore presumens, ut ipsum quoque Deum latere posse arbitrassetur, Attamen prævenit illum Deus, aitque: *Vide Cain quid agas: Nonne si bene geris, recipies; sin autem male, statim in foribus peccatum aderit?* Attende Cain, & hoc tibi firmiter persuade, quod si bene egeris tuum te manet præmium, honor, consolatio: porro si peccaveris, licet in abditissimo mundi totius angulo, mox ad portam peccatum evolabit, *in foribus peccatum aderit,* quod d. omnes illud agnoscent, & continuo

ita transeuntium patebit aspectus sicut illud, quod statim, teneque ad domus tue portam. Considera charissime, quod tibi Dominus dicat, perpende, o Domine, quid tibi prædictus ille significet qui mentiri non potest, quod si peccatum illud patrueris, ad quod tua te pellic voluptas, carnisque sensualitas, *Statim in foribus peccatum aderit.* Quis illud ad ostium proferet? quis oculis exponet contuendum? Deus (inquit D. Chrysostomus) quando deest alius, qui, quod iustum est, perficiat.

Præclara sunt, attamen aspicilia verba Baldad Schites amici quondam Iob, & principis potentissimi, quibus finitrostro exponit nebolum, eventus quibus suis in sceleribus opprimuntur. *Habitent in tabernaculo illius sceleris, quibus est aspergatur in tabernaculo eius sulphur.* Nostin quid agat peccator? Ingressum de liberum, in animæ suæ tabernaculum locis eius, qui non est, & tabernaculum eius sulphure aspergetur foetidissimo. Metaphorica sunt hæc & præclara hieroglyphica. In S. Scriptura per illam qui esse non habet, tabernaculum intelligitur, ita declarat piissima Ekther in illa sua oratione, quæ Deum deprecatur, ne permitteret ut demones populam suam sibi subiugaret Iudaicum. *Ne tradas sceptrum tuum his, qui non sunt.* Et dicitur quod esse non habeat: sicut de viro dicimus nobili diuite, bene sano, qui hæc omnia sua infelix perdidit inertia, modo inops omnia abiectus & ad infimam reiectus servitutem. Talis nunc esse non habet. Ille igitur qui nec esse habet nec dignitatem, multos habet sibi socios: quales illi: Pæna, dolores, tremores, cordis remorsus acerbissimi. Intraante diabolo per peccatum in animam, cum illo pariter ista in illum ingrediuntur, ita ut tabernaculum sit & habitatio eius, suorumque omnium sociorum, ut diximus Dominica præteritæ, vnde sequitur eam continuo tumultibus, suspensionibus, angustis terroribusque agitari. Quam anxiam viuit mulier, quæ cordis hospitio alit diabolum, & viro suo lædifraga molitur in sidias? Quam sollicita: quam timida, quam circumspecta? quam excitata? quam trepida hoc illicque discorrit? & quam anxiam vivis hominum miserrime quælo locum in animo celsi: si diabolo, studeas id obtinere, quod tibi commode esse videbatur? quæ per totam noctem inquietus? quam plenus suspitionibus eius, quod tibi vel post vel ante posset venire? Sed nec his satis, Tuam expletò Domine, volup-

Cant. 4. 29.

Joan. 1. 2.

19.

III.

Cain peccatum in foribus

aderat.

Gen. 4. 7.

V. Peccatum in foribus...

Esph. 11.

VI. Peccatum...

voluptatem, da locum illi, quocum tam secreto conuenisset verumtamen hoc tibi persuade, quod graueolens ac immundum aspersisti sulphur in anime tue cubiculo, tuoque persona. *Aspergitur in tabernaculo eius sulphur.* Quam congrua comparatio. Nullus est odor sulphure graueolentior, deinde adeo penetrans est, vt quantumlibet illum coneris abscondere, illico suffus extendatur. Sulphuratum, quod noctibus, accendis candelam, subito totum implet pesti fero fœtore cubiculum, qui cunctorum nares inficiat.

Agit diuinus sponsus de sponsa sua charissima, eiusq; virtutum miranda considerat opera quæ a ratione totam se illis exercendis, impendat de virtute ad virtutem discurrat, inueniens, mortificatione, precibus contemplatione & patientia fœdela proficiat atque. *Qua est ista, qua ascendit per desertum sicut virgula sumi ex aromatis myrris & thuris & vniuersi pulueris pigmentarij?* Hoc est (interprete D. Greg. Nyss.) Quæ est ista, quæ de virtute proficit in virtutem, & de vna transcendit ad aliam, quæ quasi gradus sunt eminens illius scilicet, quæ corli verticem, contingit virgulæ sumi cõparata. *Ex aromatis myrris & thuris & vniuersi pulueris pigmentarij.* Nemo dubitat, quin ex hoc elego de diuersis aromatis collecto somus ascendat, quod nullus gratior naribus, illud accedat mediis licet noctibus, & te ipsi cubiculo obeludas obscurissimo, & domus tue secretissimo, per rimas odor evaporatur, & quaqua uersu te nesciente diffunditur. Hoc viro meritis insigni, vt diximus, cõtingit. Hinc ex opposito, peruersi cõsideres animã, impudicã nepe pellicẽ, quæ hãc fraagere statuit inhonestã cõingi: hæc sulphur est, igne cõcupiscẽtiæ, ac amoris carnalis flagrantissima: quæ credis illa somu exarabit: quantumlibet, illi studueris abscondere, confessim nares implebit omnibus, & fœtor percipietur non tolerabilis. Et quis precor illum manifestabit? Attendit quod hic verbo dicatur impersonali, *Aspergitur* q. d. ne quempiam quæras in particulari, quia dum defecis a quo aut quomodo, facinus tuum mirabile publicatur: illud etenim, & hic & alter, & qui illac transfuit, & qui vidit & de quo minus suspicabar, olfecerit. Hoc agit Deus quod iustitiam est, & peccato quod somus est certissime tribuit.

Admiror Abalensem viri in litteris versatissimum, omnibusq; vt talem notissimũ euryonem inquirentem, vnde in publicum venerit patrum a David adulterium. Nulla hic occurrit, difficultas, nisi quod illud tam secreto conatus fuerit cõmittere, vt soli Deo crederet esse cognitũ. Ita quidam illud explicant, *Tibi soli peccasti*. Quis illud igitur produxit in lucem? Mea quidẽ sententia facile est hoc inuenire, quoniam primò quidẽ interuenerunt famuli, ministri, nuntij ita textus eloquitur, *Missis itaq; David nuntiis tulit eam.* Quod intelligẽdũ est, quod plures illi nuntios ac legatos miserit quia tũ ex parte sua, tam illius, quod mulier esset nobilior, suas habuit vicissim negotiũ illud legationes (a) proinde ad minus nouerat illud famulus, vel aula cubicolaris, Deinde litteras dat David ad ioab, vt mortem Vrae disponat sub prætextu legiones ordinandi, ipsi in frõte principium fortissimis opponat inimicis. Quid, quod in palatio propalam est pedissequis & in exercitu militibus visne hoc lateat absconditum? Optime ite diximus capitis vertiginẽ sapere, opinari te, si vel famula vel amica, vel pedissequus sciat, fore omnibus incognitum.

Scribit D. Hieron. matri & filia quæ hac in re parũ sollicitẽ se gerebant, & in illos acerbis inuehiunt, qui famulus, vel ancillis ita fidit, vt auerant, quod futuri sint silicibus taciturniores. *Operante captos* (inquit) an seruorũ & ancillarũ iugemente captos, quibus proprium est querelas noratis cõditione, quibus proprium est querelas effutire, nũ illis sit satisfactũ, plene solutum, vt bene compesatũ, illi plus datũ, qui hoc minus merebatur, quã mihi, si spei meæ cõformiter residerit in debita famulatus mercedẽ, & quã tũlibet illis dederis liberalis, nihilominus avarus accularis, nec attendunt id quod possis, sed quod illis concesseris, hoc illorũ est solamẽ ordinarium de dominis murmurare, & sub titulo vnicuiq; dicẽdi, quod dicẽdũ est, quid quid egerint, ac norunt propalam manifestare. Eide mea, si loqui vellem. Crede mihi, vera loquor, ego illi fidelior & c. *Quæ rulu est seruorũ genus, & quantumcumq; dederis, sèper eis minus est: nõ enim cõsiderat de quãto se quantum datur dolorẽ suũ solis, quod possunt obtrẽtationibus consolantur.* Porro non vult Spiritus S. curiosus inquiramus, quis hoc publicarit, cum velit sciamus illum ipsum esse, qui hoc in lucem omnibus intusauit, vnde David sic Nathan Propheeta: *Hæc dicit Dominus: Tu fecisti abscondire, ego autem faciam verbum illud in conspectu omnis Israël, & in conspectu solis huius.* Ego hoc omnibus indicabo, sic enim suadet iustitia. Hinc aliudit Salomon illis verbis quæ præmisimus, quibus oculos Domini super solẽm asserit esse lucidiores: vnde sic addit, *Hic in plateis*

derecũm
Luc. 2. 13
Reg. 4. 7.
Psal. 50. 6
2 Reg. 12.
12.

(a)
Tuus suo
dares y
tomares.

Epist. 47.
De vitian.
do. susse.
do contu.
beruio.

VII.
Serui pee
cata pu
blicant.

D. HIER.
Epist. 47.
Tom. 1.

Epist. 47.
Tom. 1.

V.
Virtutes
virgule
sumi aro
maticæ.
Cant. 3. 6

VI.
Peccatũ
David
quomodo

li 23 plateis civitatis vindicabitur, &c. Et ubi non speravit, apprehenditur. Sciat igitur adulter, sciat adultera, quod in poenam & iustam criminis sui vindictam equus hoc Deus disponit, ut id quod abscondit patrabatur, ad forum deducatur, & inexpectatū ac maximē securū miscat, sibi cavētē apprehēdat. illi q. cōtingat quod huic in fama muliercule, quā inopina o flagrā in delicto & noctis cōteclā tenebris, est i minus vereretur foras producit, voceque preconia cōclamer voverit. *Hæc mulier modo deprehensa est in adulterio*

§. 9. In Adulterio. Adulterium cecitas est cordis, cuius Iob exponit supplicium, & patet in vxoribus David.

Adducunt mulierem Pharisei ad Christū, quam accusat: magister hæc mulier modo deprehensa est in adulterio: quam lex iudicat irrefragibiliter lapidibus obruendā, tu quid dicis? Gravia habemus argumenta, quibus criminis adulterij confirmemus enormitatem: at illud quantum sapio non innotū videtur quod illō Iudei Christū voluerint illaqueare: etenim arbitrabantur, licet in eo misericordiam ceteris caput extolleret, nō auderet tamē tale crimen absolvere res mōq. liberare. Nō vulgaria sunt q. ibi S. Scriptura adulterij explicat gravitatem & vitia hanc studiosius atrederent, qui hodie vivunt: quia cum tāta sit huius peccati malitia, illud tāmen ad eō reddiderūt familiare, ut iam inter cōmuniōra ceasatur & quid dicam de illo proterva quidam se iactant audierūt, ut ait D. Aug. Audi

te sapientia & patientia speculum Iob. i. *deceptum est cor meum super muliere aliena. Et nā ostēdit disc. 9. amici insidiatus sum: scortū alterius sit vxor mea Iob 31. 9. Et super eam incurventur alij: hoc enim nefas est, & iniquitas maxima. Ignis enim est usque ad perditionē deorans. Et omnia era tūcās genuina. Cuncta perpēde verba. Si deceptū est cor meū super muliere aliena. Attēne diligēter, & evidenter cognosces, alienā sectari mulierem nō esse aliud quā quandā cordis tui cecitatem. Propē prodigiū est, videre virū cui cōiux sit instar Angeli venustissima, prudēs, pacata, mīda, quā in Dei servitio posse sanctē frui nullis tumultibus agitata, nullo si noie Deū offendēti turbatus, & neminē scandalizanc, opibus integris, pace servata, optima salute, mulierem tamen insequitur vāle, fordidam, horrendā, malis execrabilem conditionibus, mille periculis, iniuriis, expensis & iactu-*

1. Adulterium est cecitas

ris expositus: illam amat, quærit, blanditur, propriam autem odiū, expellit & execratur. Quid hoc rei? *Deceptum est cor meum.* Cordis est cecitas, quod diaboli traxit in laqueum: hæc enim agit, quem admodum comodus iugeni iouis, & deceptor verisipellis.

Huius describit fraudes, qui illum, ut Deus ipse, collidē nouerat, viuis illum coloribus Iob proponēs in figura ceti horribilis sub cuius proprietatibus fraudes arteiq. nocendi nostri detigit inimici, quantum hæc vna dicitur: *Italium eius prunas ardere facit.* Illa vox *pruna* carbonem significat congestos & nigerrimos: illud autem verbum *ardere*, incendere significat & ipsos reddere splendidiōres. Huius explicat in us, q. d. ex sufflans in carbonēs maximē sordidos, maximē nigros, hoc agit ut instar stellarū fulgere videatur. Sumitur à fabro ferrario metaphora, qui in fornacē carbonē cōgerit adeo nigros, ut neolum in se sint nigrities & se rāgēs cōinquinat solles artolū, statim excitat & hæc agit, ut carbonēs illi nigerrimi in rubinos mutati videantur splendidiōsimos, qui de se radios emittant ipsi sideribus lucidiōres hæc est illa ars nocendi diaboli quem Spiritus S. fabrum appellat. *Sufflantem in igne prunas. Ego creavi fabrum sustinentem in igne prunas.* Huius fabri stans sunt iurgationes, callidæ suggestiones, persuasiones deceptoris, quibus quæ sunt extrinsecus horrida, & execrabilia, ita reddit formosa & desiderabilia, ut extrinsecus talia esse videantur.

Quærit D. Greg. Nil, qui fieri poterit, ut protoplantes nostri tantā sapientiā clari & terrenorum altissima cognitione pradii, perfectionem autem terræ fructuum, arborumq. eius credere poterint in pomo latere virtutem, quæ diuinum illis esse tribueretur. Apprimē nouerant, quod sine vlla comparatione arbor illa esset ignobilior, non solum naturā suā humanā, quæ vita viciū rationali, sed etiam ipsarum naturarum bestiarum, quæ nedom vivunt animā vegetatū, ut arbor, at insuper & sensitiua multo nobilior. Quæ igitur ratione, quod multis gradibus ipso homine est inferior, dare illi potest naturam diuinam ac superiorem mēte mireris inquit D. Greg. licet enim fructus ille terrensus esset, & pomum corporale, suarum statū suggestionū & versutij fallax diabolus hoc ita splendidiōm reddidit, ita singulariter formosum ita del. stabiliter sapidiū ut hæc crederent illud esse diuinum, & supra nobilitate, & proprietatibus vigere iōā naturā

Y V
19

transcendentibus. Et frustra clariorū illorū verborū sensum inquirimus quā eum, quem quorundā discimus experiētiā, quā proditor ille ferrarius operatur: mulierē enim videbis immūdam, malorum hospitale, sordidū colluviem, in actionibus suis incōpositam, quę videtur alteri sole ipso formidior, Angelo gratior, venustate dea. Quis hoc agit? Satanx flatus, qui istud in illo agunt, dona gratasque vxoris proprię destruant qualitates, alterius autem representant quāsi diuinās, quibus in fraudem vestra corda pellicunt: *Deceptū est cor meum.*

IV. Hoc mihi verō verius persuadeo, quōd sepenu-mero diabolus quibusdam vtatur fraudibus, ac illa vitio- praestigis, quę in oculis aut medio aere fallax operatur, & speciem quandam excitat cecitatis, quā exponente D. Aug. Gręci *ἀόρατος*, & Latini dicunt auidentiam, quā fit vt persona quādam nobis prasente, in eius facie, & corporis figura quędam videamus: alia verō mīnī ē de v. quō supra hęc est illa auidentia quā Deus recitas, quę Syrix milites obcecavit, vt adstāte vati Eliseo, illum haudquāquam agnoscerent, cuius domiticiā, vultum & facies strigas inuentur, alium ab ipso H. 12. differētiā arbitrantur. Simile quōd narrat D. Greg. Nyse, hic comite diacono suo persecutio vitā totū de linabat infidias, quibus innotuerat am- & Greg. bos in monte delitescere: hos igitur diligenter inquirunt, magno accedunt apparatu, & hominē sibi obuium interrogant, num sciat, vbinā Gregorius eiusque lateat diaconus, quibus ille: In montis vertice inuenietis vtrumq; absconditū. Ascenderunt illi & suo iudicio: non nisi duas percipiūt arbores, & descen dētes, de illo queruli, qui illis hoc indicārat, indignati discesserunt. Prædicta Deus illos percusserat cecitate, quā oculis apparent species differētes ab eo quod res est: lineis seu tractus quosdā vultus & non alios representantes. Hoc dico multos à dæmone hac cecitate percellī, sic enim loquitur Apostolus: *Deus huius seculi excecavit mētes infidelīū, ut nō fulgeat illis illuminatio Euangelij glorie Christi.* Diabolus itē dicitur Deus & Dominus huius seculi. N. inquit te dæmon execat, qui cum mulierē habeis inftar Angeli formosam, modestā, prudētē, non illā vt talem estimes, & altera esse Angelus tibi videatur quę sit abominabilis, horrida, & immūda, & quantū illā exhorrescis, tantū huic amore officiaris? Cecitas est cordis, inquit. Iob illara per diabolū: *Deceptū est cor meū.* Exortitū videtur, quōd quis possit tota quiete, securitate, & animę suę voluptate sociā gaudere sibi à Deo concessa, totam nihilominus noctem

vespertilio perambulet, salutē suā, opes, vitamq; exponat periculo, quōd ingressum in domum habeat alię, mille suspitionibus, angustijs, timoribusque perturbatus. Infelix heu nimis in fraudem incidit, eo quod se à Satana permisit ex-creari: *Deceptū est cor meū.* Miratur vehemētē D. Chryl. quā ratione fieri possit, vt quis se in peccatum precipi et, quod tot secum spinas trahit, tot manifesta pericula & tot periculosas suspiciones, Audianus D. Chryl. rotum suspensum: *Que potest esse voluptas vbi metus, vbi discrimin, vbi periculum, vbi tantorum malorum expectatio, vbi tribunalia, vbi accusationes, vbi iudicis ira, vbi ruina, vbi gladius, vbi carnifex, vbi barathrum. Quin potius si tollantur hæc omnia, ponamus nulli notum esse flagitium præterquam ipsi viro & mulieri, quā adulteravit, quomodo feret conscientiam redarguentem, acerbam, & amarulentam, ac insatiabilem ubique secum ferens?*

Hos De per Prophetā Osee graphicē descripsit Symbolo cilibani succenti & conclusi: *Omnes adulterantes quasi cilibanus succentus à coquēto.* Per hūc declarat angustias, ardores, tremores, suspiciones, & pericula, quibus suā miserē cōbūrit intestina. Quomodo igitur vir iudicio pollēs potest in his viuere? Ne mireris, cęcus est & deceptus: illū quippe diabolus excecavit: *Deceptū est cor meū.* Et verū est quod in parnis rebus, iis illusionibus & prestigijs obineat loci sicut in illis, prout expēdim? cū filij prodigi tractauimus historiā. Hinc est quod cū sit res tā apertē mala, & execranda quā quis cōmittit, exilēs vxori scēdis fragus, rei publicę scandalū, salutis, opūq; naufragiū, vix tamē inuenias illi curandē remediū videtur: autē quōd Spiritus S. talibus omnē spē salutis eripiat qui in hoc cœnum lapsi fuerint: primō namque appellatur hoc peccatum: *Fons profunda es aliena* & deinde *Puteus an Prof. 23.* gustus aliena. Si quis in foueam incideret latio 24. rem, vociferari potest & liberari: porro si in VII. profundam angustiam quę puteū incidit, quid Adulter- consilij? vt iam demersum repata, nec alterum posse res habet, etenim qui in adulterium prolapsus fuerit, videtur omni spē salutis priuatus, profundus in illud corruit, & cum talis esset, Probus, vt pheta sanctissimus, Deo familiaris, in omni patet ex genere virtutum exercitissimus, mox vt in il. emphis. lud incidit, en tibi velut cæcus omnis rationis *Prof. 23.* expertus, omnis impos intellectus nec Dei re. 27. cordatur, nec sui muneris, nec suę dignitatis, nec honoris iacturę, nec familia ruine, nec fragis exercitus, quinimo necesse est, vt alius accor-

D. Cr. Hom. 3 in Vidi Do- min. T. 1.

Osea cap. 7. 4.

Prof. 23. 24. VII. 27.

rat Propheta particulariter à Deo ad hoc desti-
 natus qui Davidem prius præaret metaphoris,
 figuris, & parabolis ex industria compositis.
 Nec hoc ipsum laetit, quando statum illum
 vocavit infernum inferiorem: *Eripisti ani-*
mam meam ex inferno inferiori. Lymbus Pa-
 trum & purgatorium vocatur in Scriptura in-
 fernus, sed infernus est superior, & de quo
 patet egressus ad superiora; porro damnatorum
 infernus dicitur inferior & profundus, qui in
 hunc lapsus fuerit illum habe pro desperato,
 In inferno nulla est redemptio. In hunc corruit
 interitum, profundumque puteum Rex Héro-
 des, & cum D. Ioan, ille esset, qui illum edu-
 cere conabatur, vir qui supremos, & maximè
 proceros milites palmo suo subiugabat, nedum
 regem non extraxit, sed ipsemet in vincula
 coniectus & capite cæsus occubuit, ut hinc rei
 pateat diffinitus, sed vnde hæc oritur?
 Numquid non audivisti: *A cæcitate cordis*
libera nos Domine! hæc igitur secum trahit
 excitationem & cordis deceptionem crimen adul-
 terij, *Deceptum est cor meum*. Luxuria ex
 natura sua ostendit intellectum, Adulter inter
 impudicos ille est, qui crassiori excitatione suis in-
 actionibus, & ambagibus cateris errat irrepara-
 bilis, & hoc proprium est peccati sui suppli-
 cium, pati scilicet cordis sui tenebras inextri-
 cables & perniciosas. Annotant S. Patres
 decem Egypti plagas, transgressioni decem
 plagi respondisse mandatorum, ut culpa poena con-
 veniat. De nona plaga sic S. Scriptura: *Facta*
tur E. sunt tenebrae horribiles in universa terra Egypti
gyptij. Quid hoc rei? cur tam horribiles &
 palpabiles immisit Dominus per totam terram
 Egypti tenebras? ne dubites: ob noni præ-
 cepti transgressionem. Quid illud prohibet?
 Cæcitas? Non concupiscas uxorem proximi tui. Siccine
 respon. igitur propter noni præcepti prauaricationem
 det noni in panam sui sceleris, tenebras, obscurita-
 tem & cæcitatem patiuntur intellectus. Hæc est
 pena, hoc adulteri supplicium: *Deceptum est*
In cor meum. Hæc est Rupertii Abb. apud Lypo-
 Exod. manum explicatio: vnde non tanta mireris
 monstra, qualia in hac audimus materia & in
 illis videmus stratagematibus, quibus proprias
 elidunt uxores illi, qui se hoc adulterij crimine
 obtenebrant. Si in talem lapsus fuero iniqui-
 tatem puniat me Deus (sic sibi Iob impreca-
 tur: *Seortum alterius sit uxor mea*, uxor
 mihi mea fraogat fidem ignominiosè. Insinuat
 Iob, quantum sit hoc peccatum in eo, quò

Deus illud communiter castigat, nimirum
 quò permittit, ut tibi uxor tua fidem abierit,
 & cum tu fidei moliaris in domo alicuius pro-
 ditiones, sit qui similes in tua moliaris.
 Numquam tacis laudauero conceptum D. Chry-
 Chryf, de Davidis adulterio, ubi expendit
 quam aptè ad holidem supplicia ceciderint
 quibus Dens in illo crimen multauit adulteri-
 nam omisis illis, quòd ea de causa contioni
 fuerit tumultibus bellisque agitatus, quatuor
 filiorum morte punitus, impleta ipsa sententia
 (nostro Cardinale Caetano interprete) quom
 ipse protulerat: *Quem reddet in quadruplum*.
 Faciunt inter illa hæc singularia, quæ Prophe-
 ta Nathan ex parte Dei David intimat suppli-
 cia: *Hæc dicit Dominus, Ecce ego iurabo*
super te malum de domo tua, & tollam ux-
res tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo
& dormiet cum uxoribus tuis in oculis solis huius.
 Indicat illi supplicium in poenam adulteri-
 tuturam, quod proprius suus Filius Absalon
 exequretur in patrem rebellis, hoc est, *Suffi-*
tabo super te malum de domo tua, & hæc duo
 perficere, sicut & perfecti; primo, quòd
 conaretur patri regnum auferre, patrem illo
 exterminare, patri coronam capitis depradari
 suoque imponere patriciam. Istum, meri-
 tumque supplicium: teste D. Chryf. Est mul-
 lier marito velut regnum, quam non minoris
 debet estimare, honorare, defendere, proci-
 dere, pacem eius & tranquillitatem procura-
 re, quam regni sui rex illustrissimus; & si-
 cut ad regni tranquillitatem omnes regij diri-
 guntur sollicitudines, sic & viri debent ad ux-
 ris pacem omnia studia conformari. Est in-
 super mulier corona gloriæ viro suo. Testem
 habeo Spiritum S. *Mulier diligens, corona est*
viro suo. Nihil enim in hac vita viro decen-
 tius, nihil est gloriofius quam mulier sancta,
 prudens, solitaria, domus suæ sollicita filio-
 rum educationi intenta, operaria, vito de-
 ferrens, & in componendis famulis studiosa
 &c. Hoc concessio, dum David viro in primis
 nobili Vriæ mulierem depradatur, regnum
 illi depradatur, illo exturbat, illud sibi oc-
 cupat, illi coronam auferre capitis, qua se,
 voluit honorari: adfit qui regnum illi concecit
 auferre; sibi que conquerere, regnum tollere, &
 diadema, quoq; capiti imponere ipsoq; gloriari
 Hoc egit Absalon. Audire libet D. Chryf. *Quis in*
stare, tamquam alienam regnum occupauerit
 collat

cullebat enim viro regnum est concors coniux, & non sic rex purpuram & diadema, ut vir uxorem diligit: propterea qui ex uxore natus fuerat ei filius infurrexit tyannus, volens eripere regnum patris, ut rapuit & vim passus est, & qui lanculum peccauerat, de eo palam trimumphauit.

Secundum, quod singulari consilio Deus permitteret, ut esset qui Davidi proprias tolleret uxores, quas & in oculis eius, & in totius mundi synagoga dehonestaret: Et tollam uxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum uxoribus tuis in oculis sollicitus. Ita quoque contigit, ut decem mulieres, quas David ex diuina habebat dispensatione, & palatii sui custodes reliquerat, ipse filius Absalon sibi raperet concubinas, quo sine teneat in solario domus tabernaculum tota spectante ciuitate & populo Ierusalem, quas omnes ibi publice violauit, cum sibi essent nouerca, quod in stuporem omnes rapuit vehementissimum: equidem considero, licet Absalon vitæ esset adeo perditæ & moribus infamis, ut; omnibus est in confesso: plures tamen ex illis mulieribus nobiliores erant honestæ, modestæ & à David edoctæ Dei timorem, cuius e honoris sollicitæ; licet autem Absalon omnem abiiecisset verecundiam, illis tamen eam seruare competeat, morique milites, quam tam horrendo consentire facinori. Quod si illas nec Dei timor refrænaret (credendum enim erat multas illo fore coercendas) illas ad minus mundi pudor, totiusque ciuitatis oculi, que ad spectaculum concurrerat, cohibere debuissent: videtur enim quod etiam mulieribus parum honestis hoc sufficisset: nullam tamen illarum audiuimus tam impudens recusasse facinus, sed nec paulum subtrixisse, nec tantæ proditioni vllam aut temoram aut difficultatem opposuisse. O prodigium; nihil hoc te moueat, siquidem illæ ex vna parte considerantes, quam proditoriè David illas deseruisset, & fidem datam obtraxisset in illum vehementius excanduerunt, nec non videntes quam inhumane cum illis ageret; totum autem se confunderet in voluptatibus & delictis Bethsabæe, hoc grauissimè tolerunt: erant illæ inquietæ, illas mouebat acerbus diabolus, Deus autem manum subtraheret auxiliarem, vide hebraeos quid fecerint. Quid cogitas domum tuam seruacem las curam esse, dum tu per alienas ganeo diuagaris & speras. Dicunt tales esse timidos zelosi & varijs agitatos

Hieron. Bapt. de Lanza, Tom. II.

suspicionibus, quia nebulones sunt, & ex operibus nascuntur suspensiones.

Hanc ego dico non esse timoris eorum causam principalem sed Dei vindictam: quam ipsa conscientia ipsis dicit esse iustissimam. Inuenit autem eo modo per Oseam quibudam Dominum inuenisse libidinosis adulteris, quos sic terret: eia delicti agite scortatores, per memetipsum iuranti, tale quid in domo tua continget, quale molieris in aliena, de vestris uxoribus, vestrisque filiabus manum subtraham, & peruerterentur. Fornicabitur filia vestra, & sponsa vestra adultera erunt. Non uisitato super filias vestras cum fuerint fornicatae, & super sponas vestras cum adultera uerint: quoniam ipsi cum meretricibus conuersabuntur. Quoties me conuenit mulier nobilior merore confecta, suumque deplorans infortunium, quod maritus viam incurrat perditionis, quantoque hoc sibi vertatur dedecori: hoc illi principalis suggero consilium: Domina Deo supplica, sua te protegat manu, nec permittat in penam eius, qui hanc iustè promeruit, tu quoque in simile, meretrix prolabaris adulterium. Ipse Iob rex & patientiæ conspicuus, hoc domui suæ est imprecatus, ut si tantum cecidiret, ut amafius accederet ad alienam: Scortum alterius sit uxor mea. Ut quid igitur Iob tam grauem tibi imprecaris maledictionem? ut quid: Hoc enim nefas est & iniquitas maxima. Peccatum est abominabile & cæteris multo grauius: Iniquitas maxima. Quis ergo eius effectus? Ignis est usque ad perditionem deuoans, & eradicans omnia genimina.

§. 10. Adulterij damna declarat Iob, que patebunt in eo, quod Deus locutus est Abimelech, & ipse Abrahæ.

EN tibi, morali interprete D. Gregor. propriam veramque adulterij definitionem; Ignis est usque ad perditionem deuoans, & omnia eradicans genimina. Ignis est, qui omnia consumit, perdit, exterminat ad usque plantarum arborumque radices altissimas. O potentissimum ignem! si noster hic ignis domum tuam inuadat, non omnia demolitur, si namque vnum inuaserit cubiculum, illa sum remanet alterum, si vestes adusserit, lapides non consumit nec argenti aurique laminas, si pinarium tuum vel fructuum pomarium deuorarit, si in cinerem redegerit arbores, integra manent radices, que denuo repullulant, nonosque produunt froctes. Qualis futurus ignis ille, qui domum tuam inuadens

XI.

Scortum

alterius

fit uxor

adulter

inpenam

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

delicti

nec vestem, nec portam, nec fenestram, nec arcem, nec rudera, nec ferrum, nec aurum intacta praterire? Quātoque ignis ille, qui pomarium apprehendens, nedum plantas omnes & arbore extirminaret, sed & ipsas intima radices eradicaret? Talis est ignis adulterij, quō tua perditur anima: *Ignis est eradicans omnia gemina.* Virtutes consumit, dona deuorat, tuas dilapidat opes, atterit salutem, perdit honorem, pacem inquit, turbat solamen, vitamque mortificat. Experiētiā sūme, ex eo quod in tua contigit domo, & supra retulimus, cum prodigium exponeremus. Totam siluam evertit radicibus.

II. In lege veteri triūm praecepit Deus criminum reos totius populi manibus multari lapidibus: primum contra Dei erat honorē: alterum contra debitam parentibus reuerentiā: tertium adulterium, Blasphemias, inquit, Deus, & sacri- legē nomini meo iniuriā à toto populo lapidatur. Filius parentibus contumaciter inobediens, omnium manibus lapidibus obruatur. Adulterij criminis reus, lapidum imbre praefodetur. Perpende quam proximē sibi connectat adulterium blasphemiam contra Deum, & inobedientiam contra parentes. Quid hoc Domine, cur praecipis horum criminum reos totius populi manibus interfici? filius contumax parentum licet manibus, ad quid intenditur alienē? Mariti manibus occidatur adultera, eorū manus requiruntur alienae? Illa peccata consideranda veniunt, ut bono communi, totiq; reipublice perniciofa: est etenim adulterium ignis usq; ad perditionē integram civitatē, totamq; deuorans provinciam.

Leui. c. 24. Deu. c. 21.

III. Abimelech ob rap- tem Sarā, vite periculum incurrit. Libl. 22. cont. Fau. sum. c. 33.

Gen. 20.3

Notabilem refert casum S. pagina de Abimelech rege Gerarē, quem eleganter expendit D. Aug. Eō accessit Abraham comite coniuge sua Sarā, quā ut erat forma venustiori commendabilis, timuit Abraham, ne si fateretur suam esse coniugem ab illis occideretur, ut eius possent frui confortio, quocirca cum illa convenit, quod dō diceret: vxor mea est sed soror. Ingressus civitatem illico ad regē fama peruolat, illic appulisse mulierem sole formosiorē, quam proprius frater adduxerat. Nulla mora, Rex illā iubet adduci. Eadem noctē Regi priusquam illā attingeret, apparuit Deus illum acriter reprehēdens O mortalium impudicissime: *En morieris propter mulierem, quam tulisti habet enim vxorū.* Heu Domine mi, & hoc ego ignorabā, & deludi potui ab illo, qui dixit soror mea est, quo capere non potui, quōd illi esset sociata coniugio. Cui Deus: & hęc tua ignorantia in hoc tibi profuit,

quōd te cohiberim, ne in illam peccares, egoq; te disperderem. Nūc redde viro vxorem. Dico citius, in auroram non differens. strato rex exsurgit omnes conuocat familiares, nobiles cubicularios, & dom omnes nihil minus suspicantur quā regem cum Sara operam dare voluptati, totū horrendis vocibus pertorbat, moneq; palatium. *Statim de nocte consurgens Abimelech, vocauit omnes seruos suos.* Et totus attonitus, ac terrore percussus iubet quā primū ad se perducī Patriarcham, illique ait: adesse mihi charissime, in quo te offendimus molestique fuimus, ut periculo regnum meum exponeres quo non minus quam in ruinam traheretur ierusalem? Quā hac conscientia propoluit, ut mihi, meoq; regno tantam scelere imponeret grauitatem quā subito ad ima mergeretur? *Quid fecisti nobis? Quid peccauimus in te, quia induxisti super me & super regnum meum peccatum granat. Quid vidisti, ut hoc faceres* Notau dignissima sunt hęc omnia.

Primum consideremus, qua ratione motus credidit Abraham, quod si loci illius incolae noscent quōd Sara sua esset vxor, illum interficerent, ut ea potirentur? An idem non erat periculum si sororem esse fateretur? Respondet: censent illi grauius esse adulterium homicidio quocirca illud: *Grande peccatum appellas & cuius adeo graue, ut vir non presume et rem habere cum muliere coniugata nisi prius matrum illius occidisset:* censent enim minus esse peccatum mulierem cognoscere viro interfecto, quā ipso adhuc superstitē.

Idem notatur in Isaac filio Abraham, cui idem quod patri & quidem in eadem contigit regione, ut eo coniuge Rebecca sociatus accedens pari idem pulchritudine conspicua idem sibi periculum me iugit tuens cum illa conuenit, ut diceret: frater meus Isaac est. *Timuerat enim confiteri, quod sibi esset sociata coniugio, reputans ne forte interficerent eum propter illius pulchritudinem.* Idem credebant rex, eius principes, totaque ciuitas. Contigit die quadam, ut rex ad fenestram prospiciens videret Isaac cum Rebecca coniuge colludentem, Admiratur, & interrogat: nonne hic est ille peregrinus, qui hęc appulit illa comitatus quam sororem suam esse contestatur? Ad se virum vocat, aitque illi: liquidd mihi constat, hanc non sororem sed vxorem esse coniugem: *Perpicuum est, quod vxor tua sit.* Quis hoc tibi, mi rex, vero verius indicauit: vidi te cū illa colludentem. O aurea tēpora, cum ex eo quod vir cū muliere iocetur,

IV. Centra Abrahā ob negatam esse coniugē expulsi.

Gen. 24.

V. Ad gra. p. 14. 6.

V. Ab loc. eti. tat.

cetur, certò colligatur siam esse coniugem. Per-
 pende nunc quanta in hoc mundo virorum cum
 mulieribus inhonesta dissolutio. Amice replicat
 rex, an credendum est, animum tibi fuisse, vt
 nostrum hoc regnum extremo perditionis ex-
 poneret periculo: te namque protestante, quod
 mulier hac tua esset germana foror, poterat qui
 spiam de turba ad illam ingredi, vt pote non
 coniugatam, quo facto nobis peccatum impone-
 res atrocissimum? *Quare imposuisti nobis Peccatum
 ore quispiam de populo cum vxore tua. &
 induxeris super nos grande peccatum.* Deinde
 notes velim quid vterq; ille rex totaq; gens de
 peccato sentirent adulterij iudicabant enim, vel
 vnum sufficere adulterium, licet ignoratum, quo
 totum regnum in extremam raperetur calamita-
 tem: vnde & dicitur: *Peccatum grande super
 mo & super regnum meum.* Verè namq; sic in-
 telligebant, adulterium plus satis esse, quò Deus
 irritans integram everteret iustè prouinciam,
 vnde veteres illi Patriarche crimen adulterij
 flammâ puniebant, Exemplo constat in Thamar
 quam vt vidit Iudas foror suam pragnantem, &
 adulterij ream, hanc in nouum protulit sententiâ:
Produce eam vt comburatur. Ignis reb's de-
 feruit consumendis sic inuisitibus: omnia
 namque flammis suis exterminat voracibus.
 Nec hoc latuit Dei populum, in illo crimine
 commisso in Gaba quò Leuites vxorem ad so-
 lis occasum adduxerat, quam incolæ ciuitatis
 viro raperunt, illi que abusi sunt inhonestè,
 vniuersè conueniunt Tribus tantum merito
 scelus castigature, eumque expostulant punien-
 dum. *Num uam tantum nefas, & tam grande
 piaculum factum est in Israel.* Quid hoc? Non
 quid vitium adu castis? Numquid infinitis vos
 conuinculastis idolatrias? Numquid mille
 Deū irritatis blasphemij: in quartū punitionem
 vos scipios voluit exterminare? Quid igitur agi-
 tis: *Namquam tantum nefas & tam grande pia-
 culum factum est in Israel.* Peccatū adeo nolite
 recipi: publica perniciosum. Patet omnibus pr ora
 illa peccata longe fuisse grauiora, sed hoc arde-
 de quod de publico, censetur adulterio. Quid sibi
 timeat, quid mali suspicietur, iā se perditos arbi-
 tratur. Optimè dixit Iob: *Nefas est & iniquitas
 maxima.*

fratē nō maritū arbitraretur, dein quā primū
 Deus illi significauit hanc Abrahæ esse coniugē,
 proposito resiliere, & festinus eam marito re-
 stituerit, vt diximus, nihilominus & illum & re-
 ginam alijsq; concubinas, nec non auē suę mu-
 lieres inauditâ Deus visitauit sterilitate, tam in
 viris, quā mulieribus, morboq; afflixit impote-
 tia, vt vir nullus sēam posset cognoscere vxorē;
 quos omnes illâ grauatos molestiâ ditinuit, do-
 nec orante pro eis Abraham, Deus manum suam
 leuaret, daretq; remedium. Hoc est, si fidē damus
 Cardinali Caietano, quod facer indicat textus:
*Orante autem Abraham, sanauit Deus Abime-
 lech & vxorem ancillæque eius, & pepererunt:
 conuulserat enim Deus omnem vuluam domus
 Abimelech propter Sarā vxorem Abrahæ.* Hanc
 considerans historiam, dico ne vobis mirum vi-
 deatur, regna nostra nostraq; respublicas tan-
 tis affligi damnis, necessitatibus, sterilitatibus,
 iacturis, & calamitatibus, vt iam pessūda esse
 videatur. Timet Rex Abimelech, nec hunc in eo
 Deus reprobatur timorē, quod ob vnicū adulteriū,
 & hoc nō. Omisum sed intentatū, non scieret,
 sed ignoratè exponeretur periculo totū suū reg-
 nū, optima sua valetudo, in domo sua suorumq;
 nobilitū, ac primatū frustrandæ sine prole here-
 de, successiones. Quam non inducent vindictam
 tot adultera tam singulari patrata peruersitate,
 scientiâ, proditiōne, se quibus & multi glorian-
 tur? Si regem Abimelech ob intentam cum a-
 liena adulterium & hoc quidem ignoranter il-
 lum & omnes curiæ lux primarios, legitimâ
 Deus priuauit tam seuerè successione, qualem
 vos in familia vestra speratis successione tot
 implicati adulterij, & vos qui in illis vt alter
 Herodes a leco publicè, infamei porci, voluta-
 miniz Hoc mihi firmiter persuadeo hanc vnam
 inter cæteras esse rationem cur tot legemus fa-
 milias legitimâ priuatas successione, crimen
 scilicet adulterij, quia hoc Deus illud multat
 ordinariē supplicio.

rum & ignoran-
 ter adul-
 terium
 puatur.

Gen. 20.
 14.
 VI.
 Adulteriū
 grande
 piaculum
 Iulie, 22.
 6.
 VII.
 Abime-
 lech ob
 etiam re-
 tatam tā-
 perfluadēs cā nullatenus esse cōiugatā, & Abrahā

Gen. 20.
 16.
 VIII.
 Quale sit
 oculorū.
 om.ibus

omnibus qui tecum sunt, & omnibus &c. q. d. mille argenteos sibi dedi, quem fratrem vocas, & tuus est vir: ipse est velum potentissimum, quod tuam possis operire faciem, ne quis te videat alienus. Mulierum, quas volebant passim ab omnibus videri, mos erat, velum faciebatur oppandere, imo teste Lipomanno talis increbuit in Alexandria Carris consuetudo.

21
TERTUL.
Cap. 19.

Hinc originem sumpsit familiaris illa ceremonia ab Apostolis introducta velandi virginis, quae sponsas se Deo consecrabant, de qua Tertullianus tractatum edidit: *De velandis virginibus*, & vocat hoc velum: *Armaturam pudoris velum verecundiae, in virum sexus qui faciat ut nec tuos immittas oculos, nec admittas alienos.* Nec fas est illam intueri virginem Deo consecratam. Quinimo ea de causa mos hic est ecclesiae in nuptiis velum capitibus eorum imponere, qui matrimonio iunguntur q. d. quod vir ille non aliud respicere debeat, quam ad hanc mulierem nec ipsa nisi ad virum hunc: ut igitur in mulierem nullus curiosè suos conijceret oculos, ei facies velo tegebatur. Praemonet ergo rex Saram: non huic Domina, fratri tuo nomen deneges mariti, & quocumque profecta fueris, illum ut coniugem tuum contestare: hoc etenim immunis eris, ne quis alius te conspiciat, teque concupiscat, cum ex eo quod adulterium peccatum sit pregrande, tum ob supplicia, quibus illud confestim Deus castigat: siquidem in praenam adulterij nedum unam familiam, sed & integrum demolitur, evertitque imperium. Poterat hoc rex ille dicere: quandoquidem hoc in seipso fuerat expertus: licet enim amore Saræ raperetur inhonesto, vultus illius affectus elegantia, quam interim credit esse liberam: quam primum tamen audiuit, *Habet virum*, in stat lapidis obduruit, & momento temporis affectus ille carnalis evanuit, timor enim futuri supplicij, cordis sanguinem constringit, & nihilominus illud quod diximus non evasit incolumis. Hoc plus satis esse deberet, ne quis mulierem audeat intueri, quam scit coniugatam, & Deum adeo graviter adulterio prouocari, ut diximus & dicturi sumus.

§. II. Nullum instituit Deus expiando ad ultorio sacrificium, sed bene contra illud, zelotypia sacrificium perpetuo firmatum miraculo.

AD rem duo considera in lege veteri: num, quod modo declaramus idcirco legem finxisse Deum, ut adultera manibus omnium lapidaretur, quasi quae omnes periculo exposuisset evidenti. Alterum, quod nota D. Aug. cum enim Deus sacrificia praecipisset omni generi peccatis emundandis: ita ut per illa tum corporis expiantur, nullum attamen expiando sitator adulterio: *Hos erimes* inquit D. Aug. *In lege nullis sacrificijs mundabatur.* Videtur enim indicare Deum, nullum huiusmodi superesse remedium. Imo potius particulare in contrarium instituit sacrificium, nempe zelotypiae coram toto populo peragendum. Expendit D. Thomas, quod illa machina sacrificio: si licet eorum nullum in se virtutem haberet operandi in anima efficaciter, duo tamen habuit omnino singularia, in quibus virtus Dei mirabilis & manifestos operabatur effectus: unum in auctoritatem Sacerdotum, alterum in abominacionem adulterij. Primum erat in leprosi mandatione. Praeceperat Deus, eam lepra sit infirmitas contagiosa, qui illa foret immundus, ut ab hominum consortio sequestraretur, & iudicium num quisquam leprosus esset nec ne, spectaret ad Dei Sacerdotes. (Vide supra.) Itaque quoties quispiam contenderet à lepra se mundatum, lex praecipiebat se coram Sacerdote siceret, ipse verò rei veritatem inquireret, num verè mundatus esset: quod si mundatum esse Sacerdos assereret, offerret duorum passerum pro illo sacrificium &c. quod factò virum omnes mundum esse censerent. Oritur hic difficultas: poterat Sacerdos decipi, tum quia lepra morbus est proditorius: etenim saepe cute exterius integra partes inuadit interiores, & tanto postmodum impetu prodit fortiori: tum quia Sacerdos medicus non habebat scientiam, nec eius erat ordinis, aut muneris tale malum aut curare aut agnoscere: vnde de facillitate potuisset, & si medici in huius morbi saepe iudicio aberrant, multo magis poterat deludi Sacerdos. Hoc tunc contingebat (teste D. Thoma) ex multorum opinione hebraeorum miraculum obstupendum: etenim si adhibita Sacerdos decipi diligentia, & iuxta praescriptas sibi à Deo leges

legem hominem illum pronuntiaret ac iudicaret realiter non esse leprosum, vel iam a lepra mundatum, licet à vero aberraret, & leprosus mundatus non fuisset, aderat hic ad miraculum Dei virtus, quæ subitò à lepra mundabatur, vt illò Sacerdotum consilium auctoritati eius, que populus fideret determinationi. In quo pariter nobis symbolum præmisit Sacramenti poenitentia, in eo quod elapsis proximè diebus exposuimus. Grande miraculum: *Si contineret Sacerdotem errare* (inquit D. Tho.) *in iudicando miraculosè leprosus mundabatur à virtute diuina, non tamen virtute sacrificiorum.*

D. Tho. 1. 2. q. 107. a. 4. ad 9. VII. Cur Deus voluerit adulteriū manifestari.

IV. Sacrificium de fornicatione declaratur. Num. 9.

V. Mulieris fides bene dicitur. VI. Adulteri maledictio.

III. Lib. 9. g. 1. m. No. 9. 2. 2. contingat. Hunc credit D. Aug. istorum esse

sentum verborum, quæ sic ipse legit: *Dei in Dominus in maledictionem, & est emanatum.*

Quò dictò sacerdos illi bibendam propinabat aquam, eratque videre infalli ñem Dei virtutem, si namque mulier fidem pudica viro seruauerat, ilico solis instar formosè radiabat, si languens, sanabatur, & colore roseo facies intingebatur, nec non confectum fructum in vtero concipiebat, quem decem evolutis mensibus ad templum deferbat gratias Deo persolutura. Porro si fidem pellex marito violasset, ilico in pallorem vertebatur & velut cera flavescens toto corpore doloribus angebatur, venter intumescibat, femora putrescebant, & tristis nimis ac lamentabili sine vitam cum morte commutabat. An quid simile & admirabile percepisti? Quid plura? Instituit hoc Deus sacrificium duabus de causis: prima, vt peccatum adulterij detegeretur ac publicaretur: secunda, vt iustè puniretur. Quid hoc Domine mi? A quo tempore voluisti secretum hoc peccatum manifestari? semper oppositum præcepisti, nec non sapius ordinasti quicunque proximi nosset defectum, illum reticeat, & abscondat, modo verò formam præscribis, quæ detegatur, omnino miraculosam?

Mirum est (inquit D. Tho.) cum tanta sine peccata proditiõis reipublica, filiorum contumacia erga parentes infidelitatis seruum Dominis suis, subditorum suis principibus, nullum Deus instituerit sacrificium quo horum aliquid inquiretur, instituit autem, vt crimen adulterij reuelaretur. Numquid Domine consultius esset formam præscribere, quæ coniuratio detegatur, quam tumultuarij quidam in reipublicam moliuntur, vel proditio, quam famuli in Domini sui perniciem machinantur? Vterius, si mandares vt qui hoc vidisset, ille crimen proderet, transeat; verum quod tu ille sis, qui manifesto miraculo in lucem, forumque proferas adulterium? Tu ergo proferendis in medium peccatis patras miracula? Illis affoles pallium tuæ iniicere misericordia. Hinc tibi pateat quanti faciat Deus crimen hoc adulterij, quod adeo grande tamque malæ notæ æstimat, vt velit illud omnimodè manifestari, ne eius causa tota pessum eat reipublica.

1. 2. q. 107. a. 4. ad 9. VII. Cur Deus voluerit adulteriū manifestari.

VIII. Sacrificia

Secundus hic erat effectus, vt puniretur aliis pro adulterio, vnde tanti criminis reus infausa sūt, subito morte corruerat, vt dictum est. O magnum mysterium! Oblationes & sacrificia teste cent.

S llll 3

D. Paulo Hebr. 9. 2.

D. Paulo in beneficium, & salutem offeruntur hominum: Pro hominibus ut per illa salutem, vitam, prosperos dies, remissionem criminum, faustaque omnia consequantur. Attamen in damnum & supplicium, quis vlla vidit vquam immolari? Hoc in peccato licet attendere, Deum velle, ut quod omnibus est salutis remedium, adultero sit mortis instrumentum ut ex hoc intelligas, quam hoc peccatum Deo sit oppositum: *Nefas est & iniquitas maxima.*

§. 12. *Semper se Deus ostendit adulterio graviter offensum eo quod ipse auctor sit matrimonij.*

25
(2) De
devecho
in dere
cho

I.
Quia
Deus au-
tor est
matrimo-
nij, ideo
eius vio-
lationem
fert tam
moleste.

II.
Similitu-
do.

Quæres, quæ tantæ offensæ causa? Cur Deus tam moleste fert adulterium, cum aperte non illi contradicat, nec offendat ex opposito (a) sed maritum? Hæc est autem ratio, quod ille, qui matrimonij ius cum altera fide promittit non solum illi cui coniungitur, sed principaliter ipsi Deo. Altercantur inter se duo viri nobiliores pacè sponunt, & presè. e. rege fœderati sanciunt amicitia: rex enim illis hoc faciet dū imponit, ipse est, qui propriâ suâ regiâ personâ amborum iungit manus, qui nedū sibi mutuo pacè iurant servandam, & amicos denno futuros, sed præcipuè ipsi regi hoc spondent præstito inter manus eius iuramento, velut huius contractus auctore principali, quod si vnus alteri filè transeat pacè fœdera firmata, conclusa, & iurata transgrediens pagione aut gladio caput alteri transuerberet, què precor offenderet: Certū est, quod multo nobilem illū offenderet, quem tā graviter percussisset, at multo longè grauius regem, cui hâc iurasset, manūq; dedit amicitia custodiendâ, sed nec tantū percussū hæc spectat causa nobilem, quantum ipsum regem, qui queri præcipit perjurum, & de sub terra foras educi & carceri mancipari, ut puniat adeo sibi iniuriosum.

Matth.
19. 6.

Hoc est in matrimonio spectandum: est etenim fœdus, & contractus pacis ac perpetuæ fidelitatis inter virum & uxorem, & licet ipsi inter se verbo conveniant, fidem iurent, manus coniungant, & hic sequestris interueniant, attamen principalis Deus est, qui vtrumque coniungit: *Quos Deus coniunxit.* Ipse est, qui hoc celebrat matrimonij, qui hunc confirmat contractū, cui verba promittuntur, quique illa recipit principalis. Quinimo ex hoc collegit Christus indissolubile

vinculū esse matrimonij: quia nulla est in mundo potestas, quæ illud dissoluat, qui enim illos coniungit Deus est, & manifestū est quod nulla præsumet dissolvere creatura, quod Deus facit, atque confirmat: *Itaque, sic loquitur Christus, Quos Deus coniunxit, homo non separet.* Hinc sequitur quocumque vir & uxor fidem iauerit, graviter licet eam offendat, multo tamen grauius ipsum Deum, qui tantum in se suscipit ponere flagitium.

Hanc rationem per vatem Malachiam Deus proposuit. Multos erat inuocare de populo Israel, qui cum non leui suarum præiudicio te minarum se alienigenis indebitè coniungerent, vocat Dominus Prophetam illique mandat vociferetur: *Transgressus est iuda, & abominatio facta est in israel & in ierusalem.* Committuntur est à populo meo scelus, quia tota meæ lex penitus evertitur. Quod illis verbis indicatur, *Transgressus est iuda.* Alij cum Vatablo legunt, *Perfida defecit iuda.* Hanc nulla perfidiam potest referre patientia. Propitiū sit mihi Deus, quia i le futuris casus quem tantopere Deus extollit? *Quia contaminavit iudas sanctificationem Domini.* Quo verbo sanctificationis Domini Vatablus intelligit, ex ipsorum sensu hebreorū, matrimonij vinculū, & vocatur *Sanctificatio Domini* quia ab ipso Domino instituta est & confirmata in paradiso, ipse sanctificauit illud, ipse benedixit. O quam moleste fert hoc Deus, inquit Propheta: *Disperdet Dominus virū, qui fecerit hoc, magistrum & discipulum nobi esse plebeiū diuini inuicem perire.* Propterea & hoc audite loquitur Deus: *Et hoc rursum fecistis: operiebatis lacrymis altare Domini fetu & mugitu ita ut non respiciat ultra ad sacrificiū, nec accipiat placabile quid de manu vestra,* q. d. quod isti: suas deierentibus vxores, itaq; aggravantibus, ipsæ ad altare Domini recurrebant, mugientes, & alto de pectore suspiria producentes. His ita mouebatur Deus, ut diceret ad eum proditores, cū tāis vxores vestras opprimeretis iniurijs, eas obligatis, ut ad me querulose recurrerent: tales autē tantaque fuerunt earū lacrymæ, ut altare ipsum operiret, ita ut dū vos accederetis in hi sacrificia litaturæ, viderim ibi vestrarū lacrymas vxorū inuicem quas oppressistis & in sic lamentantium, quibus ita commoueor ut non solum vestra non rependam sacrificia beneficijs, imo potius horrendis vestra puniam delicta supplicijs, hos audit populus Dei sermo: es, & licet grauius eum sentiat stomachatum, audet tamen obijcere: *Domine cur*

ita somacharis ego si offendam, coniugem meā offendo, mihi que noceo. Quæ igitur ratio, cur hoc tam feras impatienter? *Et dixisti: quam ob causam.* Quid tibi Domine hoc in negotio nobis. cum comuncet? O te proditorem, ait Propheta, & hoc inquiris, magna sobest ne dubites ratio: *Quia Dominus testificatus est inter te & uxorem pubertatis tue.* Deus est, qui contractus testis addit principalis: Deus est, qui utriusque manus coniunxit coniugis: Deus est, cui primario præstiti est fidelitas: is seruanda iuramentum: quocirca, si fides frangatur, Deus est, qui primario offenditur: Deus est ad quem primario spectat, tum panite peritium.

V. *Eufus exponamus injuriam quæ Deo per adulterium irrogatur. In matrimonio, quod unum de septem numeratur Ecclesiæ Sacramentis ut paulo post dicendum, vir vices & personam gerit Christi, mulier autem Ecclesiæ, quia Symbolum est & signum matrimonij ac nuptiarum, quæ Christus contraxit cum Ecclesiâ: *Ego autem dico in Christo, & in ecclesia & significat indissolubile vinculum, quo Christus & Ecclesia coniunguntur. Et in virtute huius vinculi Christus Dominus fidem iurat Ecclesiæ perpetuam, & Ecclesia equali correspondentiâ strictam Christo promittit perpetuæ fidelitatis observantiam, quæ circa monet Apostolus: *Viri diligite uxores, sicut Christus dilexit Ecclesiam.* Matrus, qui in iuramento matrimonij fidei contritus uxoris illam per adulterium violat, in hoc violat, quod significat indissolubile fidelitatis vinculum Christi Domini cum sua Ecclesia. Quid ego cogitas mulierem patrare per adulterium fidei merito iuratae fœdisfragam? Hoc noueris, quod in sua probare velut infidelitate, Ecclesiam posse à iurata, quoque fidelitate deficere, quam Christo debet sponso seruare legitimo. Et tu frater mi, adulter iuratae fidei uxori tuæ transgressor, dom te criminis adulterij iniquitas enormitate; scito quod, quantum est ex parte tua, probare velis quod Christus quem in matrimonio, quod contraxisti, representas, deficiat à fidelitate, quam Ecclesiæ suæ promissit in diuino illo matrimonio, quo sponsus illi coniungitur, Quia modo quo matrimonium cum uxore tua, mysticum Christi præfert cum ecclesia conubium, ita quoque defectus fidelitatis debet uxori, & tuus, charissima foror, viro tuo debet, confirmare vult in adulterio quod com-**

mittis, quantum est ex parte tua, quod Christus suæ possit frangere fidem Ecclesiæ, & Ecclesia Christo, quam in mystico suo sibi inuicem dederunt matrimonio. Hinc liquido patebit, quàm graue sit in muliere stuprum: cum, quantum est ex parte sua, in illo proteferetur, Ecclesiam posse à data Saluatori deficere fidelitate. Notetur igitur, quàm atrociter offendat Ecclesiam, Porro licet in muliere hinc grauitas ostendatur adulterij, multò tamen euidentiùs extra omnem comparationem in viro conuincitur: cum in commisso à se adulterio præfiget, quod Christus, qui est ipsa fidelitas, illi possit deficere, quam suæ debet Ecclesiæ sponsæ dilectæ suæ transgressor promissis, & deficere possit: *In his qui non mentiuntur.* Nunc ergo considera, ô leortator, quàm enorme sit, quod committis adulterium, & quàm profusa iniuria, qua Christum afficis redemptorem.

Nunc intelligimus illud Davidis: *Tibi soli peccauit.* Numquid in Vriam coniugem peccauit? Numquid in Bethsabee quam violauit, peccauit? Numquid in populum, quem scandalizauit, violauit? Porro loquitur de adulterio secundum illud quod per hoc iurata violatur matrimonij fidelitas, quod est velut figura matrimonij filij Dei cum humana natura & Christi cum Ecclesia, & sicut in illa fidelitatis transgressione, significatur, quod talis quoque possit inueniri inter Ecclesiam & Christum, & interfiliū Dei & humanitatem, cum sit iniuria facta Filio Dei, hæc de causa dicit, *Tibi soli peccauit.* Similiter, quia in matrimonio Deus est, qui velut principalis interuenit & cui primariè fides iuratur, ut dici possit, quod contra ipsum solum sit peccatum, ad illum ideo huius spectat criminis condignam sumere vindictam.

§. 13. *Habet adulterium in lege Evangelica aliquid de sacrilegio: quia matrimonium est sacramentum in quo viuendum est ut ait D. Petrus Secundum scientiam.*

SI in lege naturæ, & scripta ob prædictam rationem tam graue erat adulterium, quid erit in lege gratiæ, ubi non tantum Deus est qui hunc firmat contractum, sed insuper & ipse matrimonium instituit yñ de septem legis

legis Evangelicæ Sacramentum, & sicut verum ac legitimum Sacramentum realiter dat & causat gratiam, à Christo Domino institutum, ut significet eiusdem cum sancta sua Ecclesia matrimonium. Si prius matrimonium, contractus erat sanctus & sanctificatus, eò quòd Deus interveniret ut diximus, modo quale erit? Non enim tantummodo contractus est sanctus & sanctificatus, sed etiam sanctificans, institutus primariò, ut maritus ipsam Christi, mulier verò s. Eccl. præferat personam. Assumpsit Christus Ecclesiam in ipsam, & quid per hoc intendit? Tu iudica, quid per teum intendas matrimonium. Generatio præceditur filiorum, quibus vestras relinquatis facultates. Hic dolor est gravissimus coniugum, quando filii privantur steriles, & hoc Abraham vehementer angebat, quando coniugatus & loculenter dives bonorum non habet heredem: etenim dum illi Deus magna se præ-

Gen 15.1 stitutum beneficia pollicetur, respondit. *Quid dabis mihi? mihi non dedisti semen, & ecce* Eadè est *veratulus meus heres meus erit.* Hoc supremus ille princeps, & rex cælestis intendebat; regni pluribus dominabatur, & divitias possidebat infinitas, filios expecebat, quibus hac omnia partitetur eo animo sociavit sibi Ecclesiam, ex qua filios per baptismum generat tantorum bonorum heredes immortales: s. spon-

Ep. 5.25 sam Ecclesiam adeo sanctam, adeo fidelem? s. quales generat filios quàm sanctos quàm bonos? Tu marite Christi præfers personam, te namque voluit honorari, ut sui te faceret figuram. Tu mulier sanctum representas Ecclesiam, vnde sic vos alloquitur Apostolus *Viri diligite uxores sicut Christus dilexit Ecclesiam* &c. Quam debetis esse iuncti, ut filii vestri omnium probitate resurgant, cunctaque vestra negotia in omni sanctis te disponantur: Hoc interpretor intimasse Apostolum dum ait,

i. Cor. 7. *Cui voluerit nubat tantum in Domino.* Mulier, quæ libera est, nubat cui placuerit, tantummodo fiat in Domino. Communis expositio hæc est, quòd voluerit D. Paulus præscribere, ut Christiana, quæ voluerit nubere, hoc ea faciat conditione, ut cum homine nubat Christiano: Non enim esset matrimonium, quod mulier Christiana baptizata iniret cum infideli non baptizato: Hoc quippe est impedimentum, quod Ecclesia, vocat *Cultus disparitas.* Hanc expositionem primus invenit Tertull. quem secuti sunt D. Hier. s. D. August. b. D. Thom.

L. de Monog. c. 7. & 11. & 15. s. tra.

e. Porrò huic non contradicit alia D. Chryso. *Martia*, quem imitatur Theophilactus, e. nec non 7. Occurrentis, imò & ipse D. Amb. g. d. Ap. ad stolus. Mulier soluta nubat cuicumque sedit, porrò ea conditione, ut pia sit, munda & honesta, quasi qui intelligat, quòd vir Christi, mulier autem personam referat Ecclesie. Nubebat mulier viro, quasi quæ personam referat Ecclesie cum Christo, & vir cum muliere b. d. d. quasi qui referat personam Christi cum Ecclesia.

Sape sæpius ad memoriam revocari salubrem illam lectionem, quam sanctus Raphael Tobias iuniori suo præscripserat adoptivo: cum enim illi connubium loqueret cum Sara puella piissima, consobrina sua filia Reuelis patris sui, in cuius domo hospitabatur, adolescentem autem subsisteret ex casu quoddam sinistro, qui contigerat illis omnibus, qui puellam hanc in coniugem assumpserant, quos diabolus oppressit dum vellet consummare matrimonium, & illos quidem non duos vel tres sed septem, quos successivè dixit horrenda animis morte præfocarat; Hic sic Angelus, Audi Quoniam me, precor, Tobias, & lectionem tibi prælegam in hac materia de matrimonio theologiam: *Audi me (Tobias) & ostendam tibi, qui sint, quibus prævalere potest demon.* Illi videlicet qui sua sic agunt matrimonio, ut se tantum satisfaciunt libidini, & carnali placeant appetitui, qui nihil præter delicias sedantur corporis sicut equus & muus car: ratiq; animalia; in illos habet Saranus potestatem. Illis verò, qui ea intentione nuptias celebrant, ut vitam ducant honestam in Dei famulatu, & oratione, qui eo animo filios desiderant, ut plures in eis habeant Deos sibi ferventes, & in quibus honorificetur, illis inquam nocere non potest, aut damnum vilius inferre diabolus.

Hanc habere debebant tunc intentionem qui nubebant, quando matrimonium nondum in statum erectum erat Sacramenti. Modo verò, sic monet Apostolus, hoc fiat multò diligentius, *Nubat tantum in Domino.* Quæ libera est à lege viri, & nuptias præcedit, non contradico, fiat, verumtamen non de illis agat carnis tantummodo studendo deliciis & affectibus satisfaciendo sensualibus: in ruinam enim animæ liberetur, possitque fieri, ut in illam haberet diabolus potestatem, illamq; perderet. Gravior igitur iniuria Deo per matrimonium, inuritur

fraudibus, tecluis, mēdaciis, violētis: & iniusti-
 cit: nemo negat, quia hoc perquam grauit-
 rex acciperet, & ex ratione contra illum dolent-
 ter sic expositaret: mortalium nequissime in
 tantum te promouit honoris gradum, vt te velut
 expressam mei statuerim imaginem, & in tuis
 actionibus meas praeferres actiones, & de tuo
 agendi modo meus à populo colligetur, sicne
 sibi tibi gubernasti? Quid Chinenfis
 obicit, nisi, cum te illis velut mei proposuerim
 Imaginem, quòd talis ego sim qualem te esse
 conqueruntur, sim ego mendax, impostor, ludifi-
 cator, violentus & iniustus? Eo ipso, quò tu
 mentiebaris, & me accusabas, mendacem, tuis
 fraudibus ostendebas, quantum in te erat, me
 habendum vt impostorem.

IX. Hinc colligite coniuges, quàm non tolerandâ
 in lege noua contumelia Christum efficiatis,
 dum debitam consorti vestra fidem abiuratis,
 Christo iniuriōsi. Fide credimus catholica quòd vos elegerit suâ
 diuinâ gratiâ, & fauore singulari Deus, se spon-
 samque tuam, in sui & Ecclesiae symbolum: vt
 per hoc quòd inter sponsam & sponsum eorum-
 que filios agitur, totus intelligat orbis id quòd
 inter ipsum & Ecclesiam suosque fideles filios
 intercurrit vt paulò superius diximus, & Theo-
 logi declarant de Sacramentorum natura dispu-
 tantes, hanc supponentes sententiam Principis
 D. Tho. Theologorum: *Omnia Sacramenta sunt quæ ad
 3 p. q. 72. fidei professiones* Et illam D. Dion. *s. Sacra-
 m. 5. ad 1. mentis sunt quæ ad actiones hierarchice ordinatæ
 X. ad diuersos affectus spirituales*, quos refert D.
 Treseffe. Thoma. *b. x. declarat, s. quod actus hierarchici
 tus Sa. sint ex eodem D. Dion. d. Purgare illuminare &
 cramen- perficere: præsertim autem, quâ ratione hoc Sa-
 torum. cramento conueniat matrimonii. Si tu vxorate
 a Lib. de in fide data sponsa scortator deficias, & verbum
 Eccl. hie tuum quòd illam tibi confirmasti mendax trans-
 varchiâ grediaris, eo ipso dicis quòd Christus sux men-
 c. 15. p. 1. dax defici Ecclesiae, & promissum sponsi, quòd
 b. in 4. Ecclesiae spondit, non seruet infidelis, quam
 dist. 7. q. oretenus tantummodo diligens, cor habeat ad
 1. in corp. aliam congregationem cum quâ versatur, con-
 c. p. 1. q. uersum. Si tu coniugata datam marito fidem
 108. fallas adultera, eo ipso protestaris, ac repræ-
 d. Cap. 4. sentas, quòd Ecclesia legitimo suo sponso
 dist. 1. q. Christo uille scortam imponat, quem verbote-
 2. art. 1. nus diligens, alteri cor suum lupa tradiderit.*

XI. Hinc oritur, quòd aliqui dicunt scilicet quòd
 Adulte- huius ratione representationis, adulterium ha-
 rium quâ beat nescio quam horrendi sacrilegij speciem,
 ratione Hoc uobis identidem o coniuges considerandâ.

vt quid sit muneris vestri intelligatis, & hæc est
 illa scientia de qua D. Petr. *Cohabitantes in
 scientiam*. Hic spectat (vt opinor) Iocētrina D.
 Pauli, quam die Iouis præterito, declarauimus,
 qui ad magnum cōiungum solamen, dicit, quòd
 saluabuntur non solum illi, qui in matrimonio
 votum emittunt continentia, prout uidimus in
 D. Alexio, D. Eduardo, D. Iuliano & alii, sed
 etiâ illi, qui filios student procreandis, si præmi-
 serint in fide: *Saluabitur per filiorum generati-
 onē sicut manserit in fide*. Quid iudicas Apolto-
 le? iuxta illud quod sunt in hac ciuitate
 coniugati, & in Ecclesia Romana saluabuntur.
 Quia omnes in fide constantes permanent catho-
 lica. Non loquitur Apostolus de sola illa
 fide, sed de ea quæ hinc propria est Sacramento
 matrimonij; complendo & illi satisfaciendo,
 quòd ipsa docet, nimirum quòd in viro & vx-
 ore quos uident oculi, & in isto contractu visi-
 bili, fides Catholica uideat in viro Christum, &
 in vxore Ecclesiam, intelligendo quòd tales debent
 repræsentare personas, & salum vitam
 imitari. Attende coniugium Christi præfatas
 personam, num esse te sanctum & monibus cas-
 tum coram Deo adlabores, num eius gloriam
 sectaris, num totis conseris uiribus, vt vxor tua
 sancta sit, tuique filij serui Dei, & vitam
 agant Christianam.

Hoc suppositio: perpende maiorem partem &
 singularem locum, quem Christus in hoc statu
 obtinet matrimonij. Vtinam quoriscumque
 te diabolus, coniugate sollicitat aut caro tua
 pellicit, vt mulierem inuadas alienam, hoc men-
 te reuolueres sedula, quòd eo animo, te fecerit,
 vt in statu matrimonij, Christi præferres ima-
 ginem & quantum in te est, illum reddas in-
 fidelem, suæque sponsæ fedis agum, tu vxori
 tua perituras & hac consideratione in hois per-
 maneres fide Sacramenti. *Si per manserit in fide*,
 utinam tu viro nupta, quâdo te alter allicit, vel
 accedit terra, & tibi persuadet, vt proditionem
 contra virum tuum, eiusque honorem facinas
 aggrediaris, firma constansque in tui perfiteres
 fide Sacramenti, considerans quòd personam
 preferat Ecclesiae illiq; sis summopere iniuria,
 in quantum sponso tuo peritura meretrix, fa-
 teris quòd ipsa sponso Christo sit fallax adul-
 tera. Semper hac in fide constans ambula, hæc tibi
 ob oculos perpetuò versentur, hæc sedulo medi-
 tare, cuius hoc in actu personam uicesque re-
 sentes.

Ex his capere licet, quòd ratio illa, quam pau-
 lo

1. Tam.
 15
 XII.
 Per
 fide
 uenit
 coniugij
 XIV.
 Christ
 in ma
 monia
 est pe
 cipolis
 perens
 Avov
 Traff
 in loa
 ante
 dum
 9. 100
 19. 20
 XII
 Exho
 reuab
 dem
 2. Cps
 60.
 10

lo ante perpendimus, cur Deus tam iniquo animo ferat adulterium maiorem vim habeat, & efficaciam in lege Evangelica Dicebamus Deum olim graviter offendit, eo quod ipse sit, cui principaliter fides & verba iurant contrahentes fidelitatis, & ipse qui manus ambozum iungit, & contractum confirmat matrimonij de quo dicitur. *Quod Deus coniunxit.* Unde illi contumelia interrogatur principalis, quando data fides, verbumque violatur. Hoc tantò amplius in lege consideratur Evangelica, quia in illa ipse est, qui principaliter interuenit, cum matrimonio sit Sacramentum, & ex noua nouimus Theologia, quod, qui velut causa & agens principale in operibus concurrat Sacramentorù, Christus est. Verum est quod pastor baptizet puerulum attamen est velut minister Christi, quia qui principalis hic est efficiens, Christus est & quociescunque videris hunc aut alterum baptizantem docet D. Aug. semper vt fundamentum fidei solidum hanc D. Ioan. est tenenda de Christo propositio: *Hic est qui baptizat. Baptizet Petrus hic est qui baptizat. Baptizet Paulus, hic est qui baptizat.* Absolutè te Harochus, verum est quod ipse te absoluat, & ipse veraciter dicat. *Ego te absoluo.* Verumtamen est sicut minister, quem autem hic debes considerare, qui realiter & verè sit agens principale & qui principaliter, nec non propria absoluit auctoritate, Christus est. Hoc etiam docuit & voluit D. Paulus fide firma esse tenendum dicens: *Si quid donauit propter vos in persona Christi donauit.* Hoc ipsum intellige in sacerdote, celebrante ac consecrante, & iuramentum offerente sacrificium: licet enim ipse veraeeter hoc perficiat, locum nihilominus obtinet ministeri & cause secundæ: prima namque quæ operatur Christus est, qui ibi concurrat, vt agens & sacerdos principalis. Idem de matrimonio sentendum, quia cum verè sit nouæ legis Sacramentum à Christo institutum, & ad tam ineffabilem erectum dignitatem, remanet Christus & est principalis agens, qui huic interuenit operi, efficietque Sacramentum. Quod si ipsi contrahentes vel pastor (quod modo in quæstionem non vertimus) sint ministri, qui hunc inuent contractum, & mutuo verbis promittunt, manusque signant, ibi tamen realiter & verè Christus interuenit vt auctor & causa principalis, qui hæc verba, iuramenta, fideique suscipiens promissiones, huius Sacramenti operatur effectus, multiplices & eminentes, quos in te sentites si te illis recipiendis debetè preparares. Hinc reme-

dium collige profus admirabile, quò te perfectè à peccato possis præseruare adulterij. Recordare cui fides promiseris & quem representas.

Expendit D. Ambr. facinus Iudith viduæ, dum animo concipit ad tentorium accedere Holofernis, & ad castra proficisci Assyriorum, vt intentum exequeretur stratagemam profus heroum: nam post seueram penitentiam & dura cilia, tunicas & vestes exuit viduitatis, assumpsit autem mundum muliebrem, vestesque pressiosas, quas primùm nouas induerat quando cum vitioso Manasse nuptias celebrarat quibus ornata velut sol resolis venustissima. Sic intelligit D. Ambr. illud, *Induit se vestimentis incanduitatis sue.* Et satis declarant alij textus præsertim Varabli, Percunctatur D. Ambrosi, Domina, cum tibi sit mens inter milites conuertari diluolos ducesque libidinosos, & tales qualem nouimus Holofernem cur vestes assumis cultiores? numquid non hoc est illos atdentius prouocare, & concupiscentiæ flammam fortius irritare? Nunc turis Holofernem quid hoc non est tuæ pudicitie augere periculum? Imo potius responderet Ambr. hoc ipso pudicitia vestimentis redditur securior, Moreus eret ab annis pluribus, vir eius, porro censuit illa nihil efficacius illam posse in castitate & fidelitate continere incorruptibilem, quam cogitare, quod ille viuere, cui se tradiderat, cui nupserrat, & coram Deo verba dederat seruandæ fidelitatis: in huius autem memoriam, vtque coniugem suis haberet præ oculis, isdem induit vestimentis, quæ sibi consecerat dum illi nuberet, & quibus illo superstitè frequentiùs ornabatur. Hoc est *vestimentis incanduitatis sue*, q. d. Si meus memoratus videt, stuprone consentirem? Mihi igitur persuasum, quod adestet mihi, & vestes illæ quibus illi summo perè placebam, dum viueret, illum mihi reddent continuò præsentem: *Bene coniugales pugnatu resumpsit ornatus: quia monumenta coniugij, arma sunt castitatis.*

Quid talis ageret mulier viros superstitè si realiter illum haberet præ oculis? Et quid egisset si sub lege vixisset gratiæ; sub quâ per Dei misericordiam viuimus, si præ oculis ipsum Christum habuisset velut in isto contractu sponsium primarium representatum? Quomodo vel vnâ habuisset cogitationem adulterij committendi? Vtinam hæc vos Domini, Domineque studiosè consideraretis? Vtinam non vos permitteretis impudiciâ vestrâ execrari passione, currentes velut equus effrenis & indomitus, sed

30. **Q**

Iudith dicitis sua. Et satis declarant alij textus præsertim Varabli, Percunctatur D. Ambrosi, Domina, cum tibi sit mens inter milites conuertari diluolos ducesque libidinosos, & tales qualem nouimus Holofernem cur vestes assumis cultiores?

XV.

Cur ludentius prouocare, & concupiscentiæ flammam fortius irritare? Nunc turis Holofernem quid hoc non est tuæ pudicitie augere periculum? Imo potius responderet Ambr. hoc ipso pudicitia vestimentis redditur securior, Moreus eret ab annis pluribus, vir eius, porro censuit illa nihil efficacius illam posse in castitate & fidelitate continere incorruptibilem, quam cogitare, quod ille viuere, cui se tradiderat, cui nupserrat, & coram Deo verba dederat seruandæ fidelitatis: in huius autem memoriam, vtque coniugem suis haberet præ oculis, isdem induit vestimentis, quæ sibi consecerat dum illi nuberet, & quibus illo superstitè frequentiùs ornabatur. Hoc est *vestimentis incanduitatis sue*, q. d. Si meus memoratus videt, stuprone consentirem? Mihi igitur persuasum, quod adestet mihi, & vestes illæ quibus illi summo perè placebam, dum viueret, illum mihi reddent continuò præsentem: *Bene coniugales pugnatu resumpsit ornatus: quia monumenta coniugij, arma sunt castitatis.*

D. AMBROSII
Li. de viduis. T. 4.

T r i c t a illud

Prov. 22. 14. XVI. Adulterium signum reprobationis.

illud animo revolueris: quid ago? Quem offendo? Congruè dixit Iob, vt superius expendimus: *Peccatum est cor meum, vos cordis cecitas obtenebatur.* Tandè verbis illis sitimam hoc Salomònis: *Fons profunda et aliene, cuius iratus est Dominus incidet in eam.* Quàm tibi compleres, quòd talem obtinueris, & ad tuam perduxeris ganeo voluntatem? Quàm præ gaudio subtilis, quòd pro libidine tua accessum habueris? O te malè fortunatum, ait Salomon, caue, tibi Dominus iratus est, & perdere te vult, cum in tam profundum permiserit te labi puteum. Tale peccatù quale Pharisæi & Scribæ crediderunt in fonte misericordie misericordiam non inventurum: idcirco causam hanc producent, & manibus tradunt Christi finiendam. Prædicabat hoc novam misericordiam, & amoris legem, veteris autè legis rigorem temperabat, aduocabat peccatores scelera omnia remittebat, modo videamus, conspirant illi, quid sit acturus: ille peccatum profectum quod impossibile sit ipse condonet, cum adeo graue sit, & in lege tam strictè punitum, quo quàm plurimum misericordie derogabitur prædicationi.

§. 14. Præcepit nobis Moyses lapidare. Fortis est, si velit, mulier & iustum est vt seuerius, si sit in honesta, puniatur.

31. Cur mulier ex Adæ costa formata.

Obiciunt illi mulierem Redemptorè, quam insimulant: *Magister hæc mulier modo deprehensa est in adulterio in lege autem Moyses mandauit nobis huiusmodi lapidare.* Nimum lapide, nã fallor, rigorem, si mulier adultera lapidetur, porro si scortator lapidetur ex ratione est, quia vir est, & mulier tum fortitudine, tum sapientiã præstantior, mulier autè infirma, mollis, & te quilibet mobilis, à quo cunque seducitur. Rationi tamen est consentaneum: hæc enim mulier infirma sit, nulla tamen adeo debilis, quæ vires ad id quod prærenditur non habeat fortissimas, Trutinat D. Aug. mulieris primæ formationem, quam Deus formauit ablatâ vni castâ ex corpore Adæ, & de hac illam adhecauit viraginem, ipsi vero Adæ pro ea quam tulerat costâ, carnem substituit. *Et replausit carnem pro ea.* Quid hoc Domine, cum sit mulier adeo debilis (querit D. Aug.) non posses illam formare de frusto carnis Adæ? Et modo cum illud volueris, quandoquidem

vir robustus esse debeat cur vnam illi defignis costam, nec aliam supponis, sed pro ea replas carnem? Præclara hic D. Aug. notat mysteria porro quod statim omnibus occurrit, & manifestum est (a) sic illud, vt intelligas primum nullum esse virum ad eum virum, adeo fortem, adeo osseam, qui non aliqua labore carne molli, debili, & infirmitate. Hinc metus oritur sanctorum quos maxime à fortitudine laudamus, & causa pater, cur tantoperè se periculis timidi subduxerint: quandoquidem nullus sit, qui non aliquid habeat de carnis infirmitate. Deinde vt intelligas secundò: nullam esse mulierem adeo mollem & flaccidam, quæ non possit, cum Dei adiutorio, esse fortissima, vt pollens viribus cunctas mundi, diaboli, carnisque superet potestates. Intere virginem duodennem sanctam Agnetem, cuius castitas tam grauem a filio præfecti Romani sustinuit molestiam D. mirare Ceciliam adeo magnanimè vt Valerianum, sponsum suum, & Tiburti fratrem eius pudicitie reddiderit amatores. D. autem Chrysol. harum virginum admiratus constanti, se ipsum & amicum suum Eutropium æneris huius uirginitatis: *ingressa est puella, etate tenera annis immatura & inuenta est se uo fortior quam laeua eius scenderet: si dè tamen eius mouere non posset. Frequenter in tormis is caro defecit & uobis pdeinò defecit. Con ampru est corpus & mens, ad potuit inquirari Interius sub iâsia, & perstitit patristia, sanctorum matre suspice Machabæo: u. c. ius robur peccatoris, tota imperatoris Antiochi feritas, nec ad punctum quidem ualuit inclinare, quinimo hæc omnibus fortior, oculis spectat aridis septem tormenta filiorum, quæ de causa eam D. Chrysolom. vocat septies martyrem, & celeberrimi Doctores Ecclesie tam Græcæ quàm Latinæ linguis omnibus mulieris adeo fortis celebrant dignè præconium. Ob mentis oculos tibi statue Felicitatem, cui cor erat adeo masculinum, vt eadem animi constantia septem filios suos tyrannica feritate immobilis videret enecari, cum ipsa martyr in eorum quolibet martyrium subiret: teste D. Gregor. hic similes numerantur innumeræ. Unde cum mille virgines licet in medium produceret, quæ vitam ne perderent inuitæ castitatem liberrime perdidit. Susanna sit tibi exemplo, quàm constans ipsaque morte fortior. Karissimum vobis ex D. Hieronymo proponitur exemplum, quod cum adeo sit illustre, de muliere creuit ipse integram confiteri tractatum, de tua muliere*

muliere septies icta, protestatos hoc illi esse adeo inuocandum, vt proponat omnem hunc narrando impendere Rethoris eloquentiam, sicut & facit. Casus hic contigit Verceilis, vbi mulier coniugata falso in crimen vocabatur adulterij cum adolescente commissi, comprehenduntur, in vincula conticiuntur, cruciati- bus adeo molstis exercentur, vt ipse iuuenis ostenderet sibi carnem esse infirmam, & magis tormenta, quam Deum formidare. Fatetur igitur ipse crimen commissum, numquam commissum: q' circa continuò mortis in eum fertur sententia. Hæc extoritur confessio, contra mulierem commissi criminis aucta probatio. Iterum torturæ subicitur, at crimen negat constantissimè! cumque omnes acclama- rent, vt commissum à se fateretur, quò citius tormentis eripiat, hoc vnicum agit, conuersa ad Christum enim in hæc verba tristis alloquitur: *Tues testis meus Domine testis cui occultum nihil est, qui es scrutator renum & cordis, non ideo me negare velle ne paream, sed ideo mentiri nolle ne peccem.* Præcipit iudex cruciati- bus addantur cruciatus, Colligantur ad palmam capilli capitis, extenditur in equule, pedibus ignis admoetur, stat illa iuster aris tormenta despiciens, hoc sumit pro letamine, quòd oculos caelum versus dirigit. Instigant omnes tortorem, exerceat ilam acerbius: *Vna vox erat: eade vix, lacera.* Huius aurem hæc erat, crimen non dimisi. Grauius irrita- tur iudex, contumacem arbitratus hanc esse pertinaciam, nolle confiteri, quòd sibi adeo videbatur manifestum, vnde sic ait: quid moramur? Numquid mulier hæc Deum, Imperatorem, iudicem, iustitiam, totumque mundum inconfessa deridebit? Morte moria- tur, huic sufficiens est criminis probatio: Mortis igitur contra innoxiam pronuntiatu- edictam, & quantocytus ipsa & adolescens ad supplicium capite plectendi rapiuntur. Totus accurret mundus huius spectaculi spectator, iam omnia sententiæ parantur executioni. Qui inuenit ille: *Ad primum illum amputa- tur gladio caput, truncumque in suo sanguine vo- luitur cadaver.*

31 Accedit innocens mulier capite multanda, genua flectit, colli nuda ferienda proponit, oculus apertis carnicem videt, brachium et- tollentem, perstringunt oculos machera redij- fulgentes, illa tamen solis instat, perstat ala- ceor. Tantò quantò potest impetulibrat car-

nifex ictum, & limato gladio collam ferit re- peram niveque candidus, at quasi à percusso reslit ictus adamante, Ictum reperit & percute- re videtur durissimam petram. Irritatus carnisæ vestem in humeros reiecit, viresque recolligit brachij, & ecce decidit illi de veste fibula aurea, nec adnerit: totus enim inuen- tus erat percussioni: verum illa paululum se demittit, fibulam colligit reddit carnicem, q' em sic affatur. *En tibi ex humero aurum ruit, collige ne pereat.* Quanta fortitudo, quanta femina securitas? Mortem illi inuentant, & ad carnisæ ictus alacris non expauescit tremis ipse, & irritatur, ipsa verò velut stella ful- gens irridiat, acie gladij oculi minime exhor- rescunt, quem collo suo videt crudeliter irruen- tem, aureum colligit harpaginem eius, qui illam occidit, nedum maximum sui damnum non exhorrescit, sed & de paruo reparando sollicita est alieo. Iterum iterumque percussit, nec maiorem vim habet ictus priore posterior. Sic septies reuertit, & septies percussit, quò viso miraculo, limatum scilicet non potuisse gladium, parum est collum, sed nec cyrem- laderè condemnatæ, censerunt omnes mu- lierem sanctam & criminis innocentem, quam publica voce innoxiam omnes acclamarent. Hæc est, ita hæc est inuicta mulieris fortitudo, & eo quidem casu, quòd vir alioquin ro- bustus, animo concidens, expauescit.

Ad hæc factum consideremus & admiremur S. Virginis Euphasie Nicomedienfis, quòd refert Nicephorus Callixtus quæ nolens idolis thus adolere, negatque Christum, senten- tiam accepit illius pœnæ virginibus adeo terri- bilis, vt ad lapanar violanda duceretur: hic cum detineretur, adolescens accessit illi vir- ginis flore crepturus, quem vt illa con- spexit, sic alloquitur o' iuuenem nobilissimo noui vitæ tuæ tibi nihil esse carius, mihi crede, si me non tactam pretiosum, tantaque virtutis rependam adeo conuicta, vt illo perunctus, tibi nocere non possit gladius licet exacutus, nec lancea transfoliens nec sagitta, qua po- test vi maxima contorta: hoc perunctus absque illo poteris periculo medias bellantium acres peruadere, & integras hostias aggredi phala- ges incolumis. Perplacet, inquit ille, si hoc mihi dederis vnguentum, & huius, quam dicis virtutis capiator experientia. Et ego ait illa consentio vt verò noueris, quàm ego de-

Alud
D. Eu-
phrasie
L. 7. hist
e. 12. vi-
de Bar.
in Mar-
tyro 13.
Marty.
hoc
Tertt 3

hoc sim secuta, in me capies si libet experientiam. Cerx modicum, & olei mihi prepara: conuolat adolescens, illa hæc inter se permiscet, & componit vnguentum. En tibi illud; prius in me huius sumatur experientia, confert adolescens limatum gladium vt virtutem vnguenti discat experimento. Virgo sibi collum, sibi que guttur perungit, atque nunc igitur, quã potes, manu percute fortiori. Nihil trepidans, facit adolescens, & caput à collo dissecat. Quid agis Virgo prudentissima? Imo, quia talis est, hoc agit, quod agit. Primum offerre vult capus & vitæ potius, quam vrgintatis & fidei in Christu part naufragio. Non enim aliud sibi videbat adesse remediũ. Vel pericidia mihi est puritas, quã Christo cõsecratã obtuli, vel caput & vita: potest hæc, est etenim minoris dani, & perditionis inferioris, iustum quippe est malum minus eligere, quò malis securus euitetur. Mirare fortitudinẽ, & animũ inconcussũ, vt nec vitã exponere pro castitate dubitauerit. Huic annecte faciũs beatæ Agnetis, tredecim annorũ puella, quæ corã carnice flectẽ capite punienda, ipsum terrefecit carnificem: tremebat enim, & armatus licet gladio, istũ tamẽ dare formidabat. Interim puella intrepida, sibi que cõstans, quasi de rebus ageret sibi gratissimis. Sicut eius martyriũ elegantet expendit, vt alibi diximus D. Ambrosius, qui si militet luculenter probat Christianorum excellentiam longẽ præcurrere eam, de qua tantopertũ fortitudinis profana gloriabatur, & in suis Philosophias depradicabat, quæ particulariter magnæ similitudinem, dictumque celebrabat Philosophi Calani, quò respondit Alexandro magno: Philosophorum poteris cremare corpora, at peccatoris robur non poteris enervare. Notat D. Ambrosius præclara hæc fuisse verba, sed verba: nec ad opera pertuennisse; potid inter nos non in solis verbis consistit summa fortitudinis, sed ad opera transgreditur, & hoc nedum in viris barbatis, & corporis robore præstantibus, sed etiam in puellis & iunioribus & tenerioribus, cuius confirmationem, & huius Agnetis, aliarumque producit exempla: Apud nos autem & puellæ de mortis appetentia sublimes usque ad cælũ exexere virtutum gradus. Quid Ibeclam quid Agnem, quid Pelagiam loquar, quæ tamquam nobilitate lumina pullulantes ad mortem (quasi ad immortalitatem) festinauerunt? Inter leones virgo exultauit, & prædeutes bestias expellauit intrepida.

Quis verbis explicet sanctorũ fortitudinẽ feminarum, quas nobis S. Scriptura proponit admirandas? Quis animus formosæ Iahel, quæ metuens clauo ducis Sisaræ seuissimam tempora terebrauit, quo ex vulnere corruit interempta? Quale pectus mulieris inuictæ Debboræ, de qua ex industria D. Hieronymus perdoctum edidit tractatũ: hæc enim, cum Dei populus ad hostis suorum pauperet occursum, antesignana in acie stetit, cunctosque usque ad interuentionem deleuit mulier fortissima? Quis stratagemata tale possit imaginari, quale virago illa Iudith est aggressa, perpetua feminarum gloria, quæ vincit comitata pedissequã totum tentauit euertere exercitum Assyriorum adeo numerosum, vt illi se totus libenter mundus subderet, & dextro Marte, faustoque omine victrix an ciuitatem regredi ut? Nolim exempla profere gentiliũ, quæ ad prodigium enarrantur. Vos ipsas, Domine, considerate. Fauet mihi Deus si quidquam femina desideret, arduum licet sit, mille periculis expositum quam illa pettat intrepidã? Quis illi animus, quæ præsumptio? Quas non molitur machinã? Quos non mouet lapides? Quibus se periculis exponit, quibus omnes collecti viti viribus languitudo se subducceret? Vires tibi sunt, si volueris, diuinã roborata gratia. Si lapsa fueris, tibi impurandum, & vt fortis, iustum est lapidibus impudica præfocetis.

Enucleat D. Gregor. Nyssen. illa verba Domini, cum iam hominem crearet: *Faciamus eum hominem ad imaginem & similitudinem nostrã*. In quæstionem verret, an mulier similiter vt vir facta sit, ad imaginem Dei, cum Scriptura, hoc non referat, nec ad eius formationem dixerit Deus: *Faciamus mulierem ad imaginem & similitudinem nostrã*. Verumtamen nulla hic uos premit difficultas (respondet D. Gregor.) quandoquidem, quoad animam, in qua homo Dei refert imaginem, mulier eiusdem sit nature & conditionis, proinde tam Dei capax quam vir & virtutum diuinæque gratiæ: *Et mulier perinde atque vir ad imaginem Dei facta est, eundem honorem habent amba natura: paræ virtutes, eadem certamina, idem iudicium.* Si mihi obieceris: mulier infirma est respectu deo, quoad carnem, concedo: quoad spiritum, nego: *Ne dixeris: sum imbecilla: imbecillitas in carne est, in animo autem vis ac robur*: Particulari autem consilio (loquitur Moyses præfatus auctor) diuina sapientia carnis infirmitati dedit infirmitatem, cum enim ex se suo perba sit illã habere conueniebat in se principũ

VI.

Puella

in Christi

fianã

gentilitas

profana

gloriabatur,

in suis

Philosophi

as depradicabat,

quæ

particulariter

magnæ

similitudinem,

dictumque

celebrabat

Philosophi

Calani,

quò

respondit

Alexandro

magno:

Philosophorum

poteris

cremare

corpora,

at peccatoris

robur non

poteris

enervare.

Notat D. Ambrosius

præclara hæc fuisse verba,

sed verba: nec ad

opera

pertuennisse;

potid inter nos non in

solis verbis

consistit summa

fortitudinis,

sed ad opera

transgreditur,

& hoc nedum in

viris barbatis,

& corporis

robore præstantibus,

sed etiam in

puellis

& iunioribus

& tenerioribus,

cuius confirma-

tionem, & huius

Agnetis, aliarumque

producit

exempla: Apud nos

autem & puellæ

de mortis

appetentia sublimes

usque ad cælũ

exexere

virtutum

gradus. Quid Ibeclam

quid Agnem,

quid Pelagiam loquar,

quæ tamquam nobilitate

lumina pullulantes

ad mortem (quasi ad

immortalitatem) festinauerunt?

Inter leones

virgo exultauit,

& prædeutes bestias

expellauit intrepida.

D. Ambrosius

L. 1. Ep.

7. To. 4.

appetentia

sublimes

usque ad cælũ

exexere

virtutum

gradus. Quid Ibeclam

quid Agnem,

quid Pelagiam loquar,

quæ tamquam nobilitate

lumina pullulantes

ad mortem (quasi ad

immortalitatem) festinauerunt?

Inter leones

virgo exultauit,

& prædeutes bestias

expellauit intrepida.

D. Ambrosius

L. 1. Ep.

7. To. 4.

appetentia

sublimes

usque ad cælũ

exexere

virtutum

gradus. Quid Ibeclam

quid Agnem,

quid Pelagiam loquar,

quæ tamquam nobilitate

lumina pullulantes

ad mortem (quasi ad

immortalitatem) festinauerunt?

Inter leones

virgo exultauit,

& prædeutes bestias

expellauit intrepida.

D. Ambrosius

L. 1. Ep.

7. To. 4.

appetentia

sublimes

usque ad cælũ

exexere

virtutum

gradus. Quid Ibeclam

quid Agnem,

quid Pelagiam loquar,

quæ tamquam nobilitate

lumina pullulantes

ad mortem (quasi ad

immortalitatem) festinauerunt?

Inter leones

virgo exultauit,

& prædeutes bestias

expellauit intrepida.

D. Ambrosius

L. 1. Ep.

7. To. 4.

appetentia

sublimes

usque ad cælũ

exexere

virtutum

gradus. Quid Ibeclam

quid Agnem,

quid Pelagiam loquar,

quæ tamquam nobilitate

lumina pullulantes

ad mortem (quasi ad

immortalitatem) festinauerunt?

Inter leones

virgo exultauit,

& prædeutes bestias

expellauit intrepida.

D. Ambrosius

L. 1. Ep.

7. To. 4.

appetentia

sublimes

usque ad cælũ

exexere

virtutum

gradus. Quid Ibeclam

quid Agnem,

quid Pelagiam loquar,

quæ tamquam nobilitate

lumina pullulantes

ad mortem (quasi ad

immortalitatem) festinauerunt?

Inter leones

virgo exultauit,

& prædeutes bestias

expellauit intrepida.

D. Ambrosius

L. 1. Ep.

7. To. 4.

appetentia

sublimes

usque ad cælũ

exexere

virtutum

gradus. Quid Ibeclam

quid Agnem,

quid Pelagiam loquar,

quæ tamquam nobilitate

lumina pullulantes

ad mortem (quasi ad

immortalitatem) festinauerunt?

Inter leones

virgo exultauit,

& prædeutes bestias

expellauit intrepida.

D. Ambrosius

L. 1. Ep.

7. To. 4.

appetentia

sublimes

usque ad cælũ

exexere

virtutum

gradus. Quid Ibeclam

quid Agnem,

quid Pelagiam loquar,

quæ tamquam nobilitate

lumina pullulantes

ad mortem (quasi ad

immortalitatem) festinauerunt?

Inter leones

virgo exultauit,

& prædeutes bestias

expellauit intrepida.

D. Ambrosius

L. 1. Ep.

7. To. 4.

appetentia

sublimes

usque ad cælũ

exexere

virtutum

gradus. Quid Ibeclam

quid Agnem,

quid Pelagiam loquar,

quæ tamquam nobilitate

lumina pullulantes

ad mortem (quasi ad

immortalitatem) festinauerunt?

Inter leones

virgo exultauit,

& prædeutes bestias

expellauit intrepida.

D. Ambrosius

L. 1. Ep.

7. To. 4.

appetentia

sublimes

usque ad cælũ

exexere

virtutum

gradus. Quid Ibeclam

quid Agnem,

quid Pelagiam loquar,

quæ tamquam nobilitate

lumina pullulantes

ad mortem (quasi ad

immortalitatem) festinauerunt?

Inter leones

virgo exultauit,

& prædeutes bestias

expellauit intrepida.

D. Ambrosius

L. 1. Ep.

7. To. 4.

appetentia

sublimes

usque ad cælũ

exexere

virtutum

gradus. Quid Ibeclam

quid Agnem,

quid Pelagiam loquar,

quæ tamquam nobilitate

lumina pullulantes

ad mortem (quasi ad

immortalitatem) festinauerunt?

Inter leones

virgo exultauit,

& prædeutes bestias

expellauit intrepida.

D. Ambrosius

L. 1. Ep.

7. To. 4.

appetentia

sublimes

usque ad cælũ

exexere

virtutum

gradus. Quid Ibeclam

quid Agnem,

quid Pelagiam loquar,

quæ tamquam nobilitate

lumina pullulantes

ad mortem (quasi ad

immortalitatem) festinauerunt?

Inter leones

virgo exultauit,

& prædeutes bestias

expellauit intrepida.

D. Ambrosius

L. 1. Ep.

7. To. 4.

appetentia

sublimes

usque ad cælũ

exexere

virtutum

gradus. Quid Ibeclam

quid Agnem,

quid Pelag

3. GRE. humilitatis: *Non temerè mulieri data est millitudo sed ut ad humilitatē facilius sit ad misericordiam propensor.* In his autem que corporis vires requirunt, habere potest non minores quam vir robustissimus, imo fortiores aliquando in mulieribus illas invenimus: *In rebus autem que fortitudinem postulant robusta est in vigily, in laboribus constans.* Quando potest hominis natura cum femina fortiter vitæ agentis natura contendere? Quando potest homo firmam mulierum incontinentiam imitare? Quando potest equare sedulum in precationibus studium? *Psalm ad lachrimandum propensionem, & pro nam ad bene merendum facilitatem?* Ad huius confirmationem, eius adducit exemplum, quam probè noverat.

§. 15. *Sequuntur illi iniustam mundi consuetudinem, adulteras, & non adulteros condemnantes.*

33. **A**dducunt mulierem. Familiaris est hæc questio: quid factū de adultero? Manicestū est (inquit D. Hier.) si fuerit adulterium, duos interentse. Dicoit aliqui quàm primum tumultum percepit indignationem fugit, aut ex diligentia, aut ex astutia, aut armis se defendit, & exsilit, eripit, evasit, miseram deserens satellitum manibus capiendam. Loquitur de scortatore Iob, aitque: hæc tota eius fiducia est, non videbor non capiari: porro si periculum immineat, tantà festinus fugit diligentia, ut super aquas ambulare videatur: *Laniis est super faciem aqua.* Declarant hoc aliqui, quod sit velut navis, que tanta velocitate aquæ superficiem percurrit, ut ventos assequi videatur. Alij verò q. d. quando detegitur, fugit, & tam festinè se proripit, ut pedes suos in terra non defigat quasi qui super aquas graderetur: estque hoc tam frequens, ut seniores illi Sufano genecones hæc obtenderint rationem quòd adulterum, quem dicebant cum ipsa reperisse, captivum non adduxerint: *Illum quidem non quisimus comprehendere quia fortior nobis erat, & apertis oculis exsiliit.*

Epist. 48. *Hic cognitè D. Hier. improperat Sabitanum ad Sabitanum Romæ stuprum, pariter suam diligentiam, quâ volens illud patrare se præmunuit: primum attendens, quâ sibi posset fugâ consolare, si forsan ab aliis quæreretur sicut reuera contigit, circum iustitiæ apparitores, dum*

crimen diligenter inuestigant, ipse per secreta quædam avia clanculum preparatâ fugâ saluus evasit, deserens adulteram iustitiæ manibus apprehensam: *Per quosdam cuniculos, dum illa teneretur erupit.* Hæc est illa merces, quam vobis rependunt, heu infelicissimæ: licet enim millia vobis dent verba dilectionis, quod vitâ suâ vos habeant chariores quòd facient, hæc & illa, quòd morientur vestri gratiâ & centum si haberent vitas exponerent, verè verba dant, cum ad exortum vel minimam vitæ periculum vos luto defixas irrideant, quod solæ calcare debeatis: quinimo & vobis omnem adferunt culpam, dicentes: vos me provocastis, me vos advocastis.

Exemplo tibi sit (inquit D. Bernardus) *Serm. 2. primæ Eva mulier. Quis blanditias expleret, quis leniméta, quibus Adam uxorem Enam recreabat, quis promissa adeo singularia, quibus eius excitabat animum? Videt illam iam creatam & illico in pulcherrimis eius excurrit encomium, ablanditur quod illam ut seipsum amaret, quia de carne sua & de ossibus suis formata surrexerat: promittit illi se eius gratiâ libenter quicquid in mundo esset, relinquere, etiam patrem aut matrem si illos haberet progenitores: *Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem &c.* Mirare (monet D. Bernardus) blanditias, mirare sponsione: *Videamus nunc quantum diligit eam.* Sumpto iam arboris veritate fructu, adolat Deus, ut index superius contra reum expositus, Confestim in fugam se abripit & abscondit: tandem à Deo inuentos, quem nihil potest fugere nihil latere, & ab eo de transgresso præcepto reprehensus, supplicium præcauens, respondet: Domine mihi non mihi hoc imputetur, culpâ admisit mulier, illa mihi persuasit, illa provocavit, & cum illa me: fuerit origo peccati, illa sic suadet equitas, totam loat malè suada penam: *Mulier quam dedit mihi sociam, dedit mihi de ligno illanc sunt ergo promissa, quæ sponsæ confirmasti: Illane verba quæ iorasti: Hæc quotidiana monent fabula risum quot videmus quibus hæc quotidie contingunt? Ne insipientium more traducamini, ne verbis fidatis, quibus vobis adulantur, tandem vos ignominiose delusas deserent.**

Gen. 24
D. BER.
II.
Adam in
Eva reitit
culpâ.
Gen. 3. 13.
illanc
Gen. 3. 13.

Opinantur alij, quòd & sic esse potuit, quòd adulter muneribus iustitiæ ministros corruerit, quibus cum singulis aliquot aureos donasset, illi ipsi locum dederit fugiendi, quò nihil est

est in mundo frequentius. Attamen hoc mihi persuadeo, quod peruersi illi nihil de scortatore curant, sed lupam querunt, quia Christi iudicio peccatum tradere cupiebant iudicandum, quo nullum illis videbatur enormius, & minus venia dignum, ut eomodo cogere eum contra predicatam a se elementam, ferre sententiam. Hac amenità tulisset, & errore mundus decipitur, quod adulterium in viris peccatum habeat leuissimum in mulieribus autem sit capitale, tantaque pena dignissimum. In hoc grauius inuehit Diuus Hieronymus ex occasione casus cuiusdam, qui nobili Romane femine contigit Fabiola, quae cum iunior esset, & diuitis opulenta, cum Angelo de pulchritudine certabat: haec viro nupsit adeo in omnem libidinem profuso, ut de inhonesta cum alijs mulieribus conuersatione gloriaretur. Pospicit illa virum desecere, & ab ejus se thoro segregare, nec eum in suam amplius admittere societatem: ut propositum sic effugit. Contra est subito vincta Roma, totisque in illam insurgit mundus, illam ut nimis austeram, & morosam accusant. Per animam tuam attende precor, quid hoc tanti? quod vir nobilis aliud diuertat & quae viri sunt, faciat: hoc enim nec mundus peccatum iudicat, nec leges prohibent, & quid modo familiaris? Eius causam suscipit hac in parte propagare Hieronymus (licet in alio, quod fecerat, nequaquam) & per ora medium non in illo peccasse, quinimo & ex optimo fecisse consilio: Nota namque est legis diuina dispositio: Idem ius quod vir in corpus habet vxoris, idem in illud viri conuenit mulieri:

III.
Habeatur
adulterii
in viro
leue

D Hier.
Epist. 30.
ad Orest.
de Epist.
p. 10. Fabiola. I.

1. Cor. 7.

IV.
Mandi
leges de
adulterio
imponunt
D. Hieron.

D Hier.

Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet sed mulier. Vnde quidquid hic in parte heridum est aut illicitum viro est & vxori. *Quidquid viri iubetur, haec consequenter regulat in feminas.* Et licet iustam habet maritus conquerendi rationem de periura sibi vxore, eandem habet & mulier de viro sibi fordifrago. Et sicut licitum est viro ab vxore discedere meretricis, illique libellum dare repudij, sic & mulieri respectu viri scortatoris: *Aliud nos quod non licet feminis, aequo non licet viris. & eadem seruis pari non litore censetur.* Ne mihi hac in re obieceris, inquit, quod multi legillatores ordinant, qui hac in causa penam miseris obtrunt mulieres, quae ex maiori delinquent infamitate & immunes

seruant aduiteros, opinantes, in viris impudicitiam crimen non esse reparandum. Dicant quidquid placuerit (inquit D. Hier. (terreni legillatores, quia ea quae ad mundi spectant regimem, mundano decernunt oculo: Statuit Papinianus, ordinet Vlpianus, discant iuriconsulti de erda Caesars, quidquid animo sederit, nos enim legibus subditur Christianis, luce caelesti conscripti, cui fillere est impossibile, quas nobis hac in parte promulgat Apollolus Paulus aequali confirmans potestate ac iure mulierem in corpus viri pollere, quo vir in mulieris: & ubi aequalis est potestas, iniustum est, penam sit qui in hoc deliquerint, decernere inaequales. Quae circa contra omnem peccant rationem legillatores, qui perpena tantum majori in viro dignitate, omnem imponunt multam mulieribus, a qua viros absoluant. *Alie lege Cesarum, alie Christi, aliud Papiasiani, aliud Paulus nosler praecipit. Apud illos virum impudicitiae sine laxantur & solo supro, & adulterio eandem po passim per lupinatio & acillul libido permissur quasi culpam dignam faciat non voluntas, inique iunt ha leges, iustumque est tacelegat maritus, quod si dignam mereatur iustitia, cenam, qua illum vxor pectura dedecorat, simil ter & illa, qua ipse vxort si tem non seruat infidelis.*

Hinc quoque inferat, illud, quod nobis illa morrona Fabiola fecit, ut benefactum commendari, utique muliera Christianae supra modum conueniens, quae tanti quanti dignum est seipsam estimet: *Fecit quod verecunda matronae & Christiana satis est.* Hic error adeo inoleuerat, ut D. Augustinum impluerit, illum impugnandi, ex occasione, qua contendeat nobilis quidam Potentius, duo viros esse permixti (huic nixus fundamendo, quod mundos, quanto mulierum honesta diligencius inuigilant, tanto virorum impudicitiae laxat. *Secundo: quod quilibet maritus tenet potest vxori dare libellum repudij, si velle statim assumere continentia, cum hic matrimonio sic multo nobilitor. Secundo: quod maritus vxorem in flagranti reperiens adultero possit illam repudiare, & alteri castiter copulari: Hanc conatur D. Angustinus excitatem illuminare duobus libris, quos penonauit, *De adulterio coniugis.* in primo, primum conuenit errore, & declarat eleganter, quod licet continentiae status matrimonio sit euidentio illa*

illi tamen qui hoc elegit & consummavit, non petiit illi mera sua voluntate renouare vxore adhuc superstitie: vinculum enim matrimonij robur habet diuinum, quod & nobis intamatur his verbis. *Quod Deus coniunxit homo non separet*. In secundo libro secundum expugnat errorem, ostendens, quod licet marito licitum sit vxorem repudiare adulteram, illis nimirum interuentibus circumstantiis, quas Ecclesia declarat, porro nunquam ita fiat, vt viuentis prima coniuge possit nubere secunda.

VI. Error est mundi a dulteros pante, non adulteros.

Ex hac occasione proponit, quanta sit mundi stultitia, quæ hanc viciè incumbit, vt mulieres licet infirmas oneret seuerè supplicij, & hoc ipsum in viris crimen non esse iudicat, & quam non tollerabilis sit hæc praxis, quod adulterium necdum non grane esse censeatur in viro, sed ipsi viri de illo impudicè gloriuntur. Videre licet virum nobilem vxoratum publicè cum Amasia ad latus obambulare: licet & alterum videre nobilem, qui illam coram toto populo, quoniam propria spectante vxore suis aliat impensis, & hæc omnia in risum iocumque vertuntur, totum autem huius criminis pondus infirmis iniungunt mulierculis. Igitur mihi Deus, si de muliere primaria nupta, tale quid constaret, quis tumultus, qui clamores, quam ab omnibus reudamaretur? Et ad propositum, inquit D. Augustin, quod cum ipse quosdam argueret atrabile furibundos, & in pauperem adulteram grauius acerbatos, petentes dignum de ea sumi supplicium, & capite plestendam, illis obiiceret: charissimi, si mulier hæc ob commissum sit peccanda stuprum, an vos ab hoc estis integri? Vnanimitè omnes respondenti: Domine mi viri sumus: Cum eis hæc dicimus, non solum non volumus, sed irascuntur in super varietati, & loquuntur atque respondent: Sed nos viri sumus. Sic ita replicat D. Augustinus eo ipso vos vincam argumento. Quid est esse virum? Num vir est, quid non vir caput est, cui regere, cui gubernare, grauius, cui exemplo præire conuenit? Caput mulieris delinquit vir, inquit Apostolus, Nunquid Deus mulieri præcepit: *Ad virum tuum conuerso tua*, iuxta Septuaginta: ipsa virum intueretur, velut speculum, quo suas derigeret prudens actiones? Igitur ea ratione, quæ viri estis, exemplo præluere vos conuenit mulieribus, illas docere vt honestæ sint, castæ sint, sicut solitaria: *Ad virum tuum conuerso tua*. Imtaberis in te, quod in marito præuideris: ipse namque tuorum debet esse scio.

Hieron. Bap. de Lann. a. Tom. 11.

pat oculos, ipse speculum, in quo quotidie te ipsam intuearis. Quid dicitis (querit D. Aug.) viri sumus. *Quasi non propterea magis debeant illicitas concupiscentias viriliter frangere quia D. Aug. viri sunt. Quasi non propterea magis debeant De adulteris suis ad huius viriutis exemplum se teris in præbere quia viri sunt. Quasi non propterea magis debent a libidine superari, quia viri sunt, c. 8. T. 6. Quasi non propterea debeant minus lasciuientis carni seruire quia viri sunt.*

Hæc & alia verba adducit D. Augustinus tam profundis doctæ discursibus, vt multa folia illis expendendis, breuis essent pagina. Admitto (loquitur) hoc vestrum responsum, viri sumus, & dico, hoc ipsum esse quod vos redarguit, quia hoc ipso casu magis esse viri debetis in superandis infirmitatibus, magis honesti, vt exemplo præcuratis, magis robusti, ne vestra concupiscentiæ carni succumbatis. Numquid quia viri, & consequenter, quia caput estis minor in vobis esse debet intellectus, minus regimen & maior inertia? Quid ita ridiculum, quam si caniculus in virum irruens, illum per terram verreret pariter & in mulierem, hæc in terram prosterneret, vir autem exurgens, mulierem mille contumelijs oneraret, quod se à catello permiserit ignominiosè superari? Quod si illi obijceres, quid tu loqueris, te namque non solum in terram prostravit, sed & insuper per lutum protraxit melioribus? Ipse responderet: Domine mi vir sum: quid diceret? O te male fortunatum, hoc ipsum te condemnat: etenim quia vir eras, tuum erat fortis resistere, vitibus præualere, catello resistere, dentes illi confringere: quod si te detecerit, per terramque verreret, quid miraris quid exprobras, quid rides mulierem infirmam, timidam, & imbecillum superari? Hæc rationes Imperatorem Antoninum (si Augustinus credimus) permonerunt, vt licet non Christianus, sed gentilis & sæuus: Ecclesiæ persecutor, legem conderet perpetuè valituram: quod maritus adulter in crimen non posset vocare vxorem comprehensam in adulterio: siquidem hoc verius esset ipsum accusare qui fortiori ratione: teneatur castus esse. Periniquum videtur mihi esse vt pudicitiam vir ab vxore exigat, quam ipse non exhibet, unde legem statui, si quis scortator de muliere quereret ut adultera hic illique litem intentaret, iudex autem in ipsū aduertet adulterum parique supplicio pares crimine multaretur. Concludit D. August. *Quia cum ita sint, numquid itæo minor est, ac non potius maior,*

VIII. Similitudo.

IX. Lex Antonini contra adulteros accusantes vxores adulteras. D. Aug. se vt pudicitiam vir ab vxore exigat, quam ipse non exhibet, unde legem statui, si quis scortator de muliere quereret ut adultera hic illique litem intentaret, iudex autem in ipsū aduertet adulterum parique supplicio pares crimine multaretur. Concludit D. August. *Quia cum ita sint, numquid itæo minor est, ac non potius maior,*

Vuuu

Et propter vitiorum impudicitiam, quia inest eis superbia, & licentiosa iactantia.

X. Adam sua se condigne ratione dū se excusat.

Ex hoc argumento declarat D. Chrysof. quod illa verba, que protulit Adam in criminis sui defensionem, illa ipsa erant, que illum convincebant eum in hoc esse turpiorem, Transgresso Dei mandato, & gustato arboris vitæ fructu, adest Deus illum de sua rebellionē reprehensurus, Adam culpam expurgaturus onerat mulierem accusator: Domine hæc mulier torius culpe rea: etenim illa prima comedit, & me, ut comederem, acriter incitavit. O Adam, exclamat D. Chrysofomus! Quam aperte demonstras, iam nunc tibi infusam a Deo deficere sapientiam, Siccine iudicas quod ea ratio, quæ te conaris excusare, crimen tuum exoneret? Illam perpende: hæc etenim est, quæ te gravius onerat culpamque aggravat: etenim illud ipsum, quod obtrudis, quod ipsa mulier si, tu vero vir, te ipsum convincit probatque te illa esse debuisse fortiolem: qui non solum ipsa comedente, comedere non debuisses, imo potius saragere ne illa comederet, illam tedarguens. Nonne tu caput? Quis quem debet gubernare, quis imperare eum caput corpori, vel capiti corpus? Quis dirigit, an pastor ovem aut ovis pastorem? Quanta confusio pastori, qui diceret, Domine vitulum ingressus sum hortum quia eò me ovis curæ meæ commissa deducebat: o stultum te, numquid tu ovis stultè sequi debueras imprudentiam, an potius tuam ipsa directionem? Quod ovis alleccta viridario comestura pomarium ingrediatur, quid hoc ranti? Infirma est suoque subdita appetitui, tu vero pastor, qui reducere debueras errantem, nedam hoc non agis, sed ovem accusans à culpa liberum te esse contendis: n' èris hoc sapit inopiam, & totius pervertit ordinem universi. O Adam, exclamat iterum D. Chrysofomus. Caput es tu mulieris, & propter te illa proclata: tu autem ordinem invertisi & non solum illam non correxisti, sed & ipse simul abreptus es, & oportebat corpus reliquum capiti obsequi: sed diverso modo res evenit, corperique reliquo caput obsecutum est. & qui sursum erant in infirmum locum devenerunt, propterea ordinem invertisi.

XI. Similitudo.

Ad rem peccatum expendit Davidis, quod dum illi Deus predicante Propheta Nathan aperuit, ut culpe gravitatem exponeret, iustèque puniret, totam culpam hominij nec non adulterij illi impotavit, & in illi in totam protulit prodeliò sententiam, propostè à per vatem parabola in qua Bethsabee vocatur ovicula: Tulsionem viri pauperis, quo nomine illam excusat qui insipiens erat, imprudens erat, seducto facilis, velut ovicula, que nullas habere videtur vires, quibus pastoris lupique viribus robustior resistat: nullo negotio seducitur. Hinc colligo, quod licet ipsa peccaverit & quidem graviter, attamen in S. Scriptura non invenies quèd Deus illum castigaverit: hoc solum legitimos securo satis Deus Davidem supplicio mulèrè: tunc licet elementer, quantum ad culpam, peccatum remiserit, non tamen quoad peccatum, imo illa tanta fuit quantum Propheta in parabola declarat quam subtiliter & appositè expendit Caietanus. Primò namque in peccatum adulterij punitus in eo fuit, quod illi vxores propriæ fuerint infideles, non minus quam cum proprio eius filio Absalone fornicantes. Secundò, in Vix homicidij mortem quadrupliciter luit: cum illi nati fuerint quatuor filij, quorum tres deplorati in terrentur infortunio, filius conceptus ex adulterio, Amnon, Absalon, & Adonias: Tertio, quia populo, lapidatus

D. CHR. Hom 17. in Gen. 1.

XII. Quæri.

Ex hoc fundamento tradit D. Thomas huius dubij resolutionem: utrius peccatum fuerit gravius Adæ vel Evæ. Si peccatum in se consideratur utrum primò peccavit sola serpentis animalis horribilissima & abominabilis inductione persuasa, ipsa uerit A., scandalum & lapis fuit offensiois marito, vnde

& ipsum & seipsam, & nos omnes perdidit: quocirca Spiritus S. illi tanti mali, tantique damni quantum humana passa est natura, adscribit principium: A muliere inicitum factum est peccatum, & per illam omnes mortimur. Porò si species personæ circumstantiam, multò gravius fuit Adæ peccatum: Erat quippe vir maiori prestans iudicio, intellectu, viribus, prudentiâ & proinde fortiori deinceps obligatione: Deus etenim illum totius humani generis caput extulerat quo mediante Evam doceri & corrigi conveniebat, cuius quoque casti & nostræ totalis fuit causa perditionis: etenim licet Eva peccasset, gratiamque perdidisset, non idcirco actum fuisset de nobis: non enim Eva illa erat, quæ sibi suisque filijs gratiam rece, erit scilicet Adam, Profero D. Paulum testem: Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. Non in tantum peccatum in hunc mundum per illud mulieris, sed primi hominis, qui caput erat & cui, ut talis deceret esse fortiolem, esse graviorem, esse prudentiorem.

pis fuit offentionis, perpetuis agitatur bellis, molestat perfectionibus, filiorum, amicorum totius populi, toto vitæ tempore. Nolim afferere Bethsabeam a supplicio fuisse immunem, quæ cum peccauerit, omne non debebat, evadere supplicium: Porro illius non facti Spiritus S. mentionem, eo quod sentiat illud fuisse satis leve, ex quo colligimus quantum gravior fuerit Davidis culpa, quam Bethsabeæ delictum: cum David esset vir fortissimus, & in illa reprimere superbiam eorum, qui sine vlla pietate immisericorditer mulierum damnant infirmitatem, & virorum pudore siffandere libertatem. *Audiat Augustinum dicentem. cum vir à virtute nomen accepit, & mulier a mollitie: id est fragilitate, quare contra crudelissimam libidinis bestiam unusquisque uxorem suam vult esse victicem, cui vixit ad primum libidinis idum viduus cadat.*

Hic ad bolidem cadit Iudæ Patriarchæ conclusio, quam S. Pagina refert, & expendit D. XV. Amb. Comperit hic Patriarcha nuptum suum in crimine lapsam adulterij, qui cum populo illi Iudæ præfideret, ut noster notat Cardinalis Casuarus, mortis in illam tollit sententiam; *Pro-lus esse dicitur illam ut comburatur.* hæc etenim erat simili ordinaria poena delicto, cui autem in Thamar uixit se damnatam audivit, certa quædam illi remisit iudicia, quibus locidè probat, quod si ipsa deliquisset, ille non esset innocens, etsi de infirmitate luere, ille eiusdem esset confors infirmitatis. Tum illico in se reuertitur, & damnatam mactat absolui, dicens: *Iustior me est, dignior ego supplicio quam illa.* Nolum dicere (sic D. Aug.) quod ipsa non peccasset, sed quod eius peccatum suo esset minus: & hoc dixit, licet ex specie sua maior esset nuptus suæ peccatum, merat enim incestus, quia cum proprio peccavit, foecero ut tali cognito; quam suam quia cum illa peccavit ignorans, quod nuptus esset sua, sed credens mulierem esse liberam, & mercenariæ stipis ancillam. Porro sapiens considerabat Iudæ, quod ipse quasi vir esse debuisset fortiora, que constantior, & si ille suo se permisisset appetiti seduci, & caput esset domusq; imo rei publicæ fulcimentum, graue non esset adeo, quod mulier suis superata passioni-

bus deliquisset, cum sit ipsa infirmitas; & ipsi sint motiva fortiora, & incentiua libidinis, quæ S. non tacet Scriptura, & prosequitur D. Chrysolostomus hæc enucleans historiam. Cecinit Ouidius.

Femina quid faciet, cum vir sit turpior ipsa.
 Hinc grauitur obiurgat D. Hier. Rustica quidam dominæ nupti Arthemig molteri, cum venustate, tã urbanitate spectabili, aliò diuertebat, quæ sic præmonet, quod inter ceteros testes contra viros insurgentes venereos, nominatim adfuit mulieres à pudicitia laude commendatæ, quæ in tremendo Dei iudicio contra illos acriter insurgent tantæ libidinis accusatrices, idque non minus efficaciter, quàm contra Iudæos Niniuitæ, cum illæ, licet ipsa infirmitas, quam sibi supra scriptam referunt (mulier, id est mollis) robore tamen valuerunt, ut lasciuos carnis suæ superarent effectus; ipsi verò cum essent viri (vir dicitur à vi aut virtute) quolibet affectu, motuque carnis superari se suant inordinato. Quocirca tua te fortem (infern D. Hieron.) damnat mulier mollissima. *Pro pudor! fragilior sexus vincit seculum & robustior superatur.* Imitare eam, quam docere debueras. Fufius hæc expendere liceret illis, quæ D. August. ad rem addocit, qui docet, qua ratione decem Dei mandata debeamus obseruare, & pro quinta chorda extendit pudicitiam, quam nobis Deus præcipit, dicens, *Non machaberis.* Fratres mei, inquit, semper hæc ludere luberet chorda, nullum etenim humano generi maius commune flagitium. *In illo video iacere penes totum genus humanum.* Et quod esse reperio perniciosius, illud est, quod hoc præceptum non viris, sed solis mulieribus statutum esse videtur, in quibus tantomodo damnata luxuria, quæ viris nedum non sit ignominiosa, quinimo sepius erubescunt, & pudore confunduntur, qui se ab illa subtrahunt honestiores. *Tanta est reuersitas generis humani, ut aliquando motuendum sit, ne castus erubescat inter impudicos, si quis inter vos faciat homicidium, pellere eum continuo vultis de patria &c. si quis autem existit castus &c. irridet, & dicunt non esse virum.* Porro si libidinosus illam nullus aspernatur, imo potius si quem viderint mulierum consortia declinantem hunc explodunt, & dicunt non esse virum, *Ad hoc delapsa est humana perversitas, ut vir habeatur à libidine viduus & vir non habeatur victor libidinis.* Triumphantes exultant, & non sunt viri, jacent prostrati, & viri Vuuuu 2 sunt.

O Vid.

XVI. Mulieres viros accusabunt de non seruata castitate.

D. Hiero. Epist. 46. ad Rust. To. 1. 36. Exod. 20. 14.

D. Avgvs 1. de docet chordis c. 9. To. 9.

XVII. Faminæ in castitate viros superant.

D. Avgvs

D. Avgvs

XV.

l. 2. de pe-

nitentia

capit. 8.

lib. 22.

cont. &

Janf.

sunt. Quis tibi videtur fortior, qui iam iaceret sub bestia, aut qui perimeret bestiam?

Si mihi dixeris effraoes non valeo meas concupiscere, quia tu ratione vis mulieres obstringere, ut illas refrœnent, fragiliores? Tibi dedecori vertitur, quod velis ille superent illud, quod est superaris: *Ecce dicit frater meus, turpe est, ut vir dicat non posse facere, quod facit*

D. August. femina. Quod potest femina, vir non potest?

Quid enim illa carnem non portat? Prior à serpente decepta est. Caste uxores vestrae ostendunt vobis fieri posse, quod non vultis facere, & dicitis fieri non posse &c. hæc dicta sunt, ut excerebrosi pateat mundi iudicium, in mulieribus tantummodo damnans adulterium, quod ex rei veritate si grave sit in illis, est pariter & in viris, & aliquo modo gravius consideratis prædictis rationibus: si quidem asserer: non præcedimus, in quo turpis sit absolutè, vel in viro, vel in muliere, quod nec ipse Salomon definiuit, ex professo de illo disserens, cui hoc factus erat primò declarare, quàm hoc sit peccatum in viro abominabile coram Deo, quod illi graviter exacerbet, nec non quanto opere Deus adulterum despiciat, sibi que proponat severè castigandum. Deinde progreditur idem declarans in muliere, illam ut Deo arguens infidellem, auctori matrimonij, cui verba quoque iuravit servandæ fidelitatis, similiter & iniustam damnans ob periculum, cui se exponit marito filios supponens adulteros: *Omnis mulier re-*

Eccli. c. linguens virum suum &c. Primo in lege. Altissimi incredibilis fuit, & secundo in virum deliquit: tertio in adulterio fornicata est, & ex alio viro filios statuit sibi &c. Hæc rationes expeadunt Theologus quibus argumenta colligunt, quibus in quonam sit hoc peccatum gravius, definiant. Concludunt hoc illi cum D. Tho. quod

2. 2. q. 164. nos præterimus, hoc pro certo habentes, quod huius Evangelij Scribæ & Pharisei, ut mundi populus, mundi sectantes opinionem, capere non curantur adulterum, censentes culpam in illo minus fore considerationis, & mulierem tantum captam adduxerint, ut quæ, cum in illud lapsa fuerit, torum sibi mundum doleat oppositum.

§. 16. Hæc dicebant tentantes eum Laqueum parauerunt isti Christo Gardianum: fuerunt sicut Rechab & Baan, sed absoluti. Christus valens laianam.

Infortunatam statunt in medio spectaculi meretricem, Christoque suam proponant subdoli questionem, dicentes *Magister mulier modo deprehensa est in adulterio. Domestice notum est per Moysen decretum hominibus lapidandum: tu vero quid nobis consulis agendum. Omnia hæc testatur Evangelista, faciunt ut Christo laqueum tenderent inenitabili, sibi certo persuadentes, quod illum essent capturi, & habituri vnde contra illum evidentem formarent accusationem quasi legis dominæ transgressorem. Hoc autem dicebant tentantes eum, ut possent accusare eum. In malam vos crucem & abominosa auctori satana filios qui perisidiam in Christum vestrum superatis patientem diabolum. Si quidem cum ille tertio Christum tentaret detestari, se victum nullus est, & in aertam abijt fagam: vos autem nunquam cessatis licet graviter, & scriptis accedentes tentaturi, ab eo ignominiosè ad malas feras aves reiecti. Semper mutatis scopos, velut ille diabolicus Balsam qui Dei populo maledicturus, pariter & cum perditurus numquam ab incepto deseruit illos mutando, modo hic modo alibi: & in omnibus victus cecidit: *Cadens apertus habet oculos.* Mille tentaculas capiendo, struxerant Saluatori, ut ille semper liber, ipsi vero pudore confusum hanc autem visum est illi armare decipulam, arbitrati, quod nullatenus eam esset evasurus.*

Communis Sanctorum hæc est consideratio, quam expressè ponit D. August. sic inter se Phariseos fuisse colloquutos. Vir ille totus est in prædicando misericordiam, & peccata remittendo, & nobis obtrudit quod legem venerit abolitionis peccatorum stabilituros. Alibi dixit, quod in se laice vaticinium de remissione concedenda peccatoribus etiam maximis esset impletum. *Predicare captivis indulgentiam, &c.* Nobis autem dixit quod non venerit quempiam condemnaturus sed omnes in gratiam receptorus, *Statuerunt eam in medio.* Ipsi ad latus sedunt cum textu expulso & legis Moysaice dispositione, velut eiusdem & emulatores & defensores accerrimi.

In lege Moyses mandauit nobis huiusmodi lapi- dare: Aa aliud latus Christus statuitur cum lege: quoniam hinc habet misericordiam, quod illi. Tu ergo quid dicis? Ex opposito igitur facie ad faciem statuit Moyses cum legi- bus decreto, & Christi cum sua misericordia: & declamatione. Hoc verbis illis indicatur. Tu ergo

non habebit: si eam dimitti censeret, iustitiam non tenet, et autem manum non adiuuam inquit, non p[er]dat, in qua cum populo amabilis factus est. sine dubio eam dimitti debere dicitur est. Hinc non uenimus necessandi occasionem, & eum reum facimus tanquam legis prauarica- torem, decemies hostis es legis, contra Moysen respicimus, tunc contra eum qui per Moysen legem dedit. Reus es mortui, cum illa. Et in ipse lapi- datus. Oblatus erat (1. qui D. Ambrosius) a D. Ambr. Scribis & Phariseis Domino Iesu adulterij Epist. 76. rea, hinc oblatus fraude, ut si eam aboleret, ad sta- legem soluere uideretur. sin vero d[omi]nare pro- positum sui mutaret aduentus, quia peccata Tom. 1. omnium remissurus aduenit. 33.

III.

Christo ego ad misericordiam parant laqueum.

(a) In re d[omi]nare y[er]uata s[er]ua.

D. Prosper.

IV.

Christus ueritate mansuetudine & iustitia ceteris eminebat.

Psal. 44. 4

Matth. 22. 16.

D. Augustinus Tract. 33. in Ioan. 10. 9.

quid dicis? Emphaticum est illud, Tu, q. d. Tu, qui te iactas Moysen maiorem, & quoniam nobis eius rigo: em legis ad opera cōstringis misericordiam, quam nobis dabis hoc in casu conclusionem: Quod nobis Moyses pręcepit, nemo non cecus uidet, uideamus, quid tu de hoc sis decreturus. Vide qua ratione Christum statuit inter arcem & parietem inter duos constringant molares (a) inter legē iustitiam, & Euangelij misericordiam. Si ex statuto Moysi ferat sententiam suam: repugnabit de misericordia, si ferat ex sua de misericordia predicatione, Moyses contra dicit expressē legis ordinationi, & uelut eius inimicum ac contradicentem licebit accusare. Hoc sibi persuaserunt, quod nullo modo nec hac, nec illa illos posset effugere. *Neruarum uelut ex lege uinculis se crediderunt ligasse se- sum*, inquit D. Prosper Aquitanicus. Credi- derunt quod foris illum ligatum tenebant, quam olim Phisitum, Sansonem.

Hæc omnia pauca uerbis comprehendit D. Aug. expendens illud Davidis de Messia pro- lequum, quod in tribus emittet, unde succellu dextro, & ad uorum omnia euecturum, uim ueritate, mansuetudine cum miseri- cordia, & iustitia. *Attingere gladio tuo &c. Propter ueritatem, & mansuetudinem & iusti- tiam, & adducet te mirabiliter dextra tua* tam eius debet ueritatem, in illi omnibus, qua ipsi proposuit, & adeo clarè prædicauit, ut hoc illi publicè fateantur. *Magister scimus, quia uerax es.* Eius similiter experti fuerant man- suetudinem & erga peccatores misericor- diam, cum semper uiderint quanta illos beni- gnitate receperit, defenderit, propugnauit, ab- soluerit. Restabat eius examinanda iustitia & in seruanda lege recitudo, illis enim impossi- bile uidebatur, quod posset conseruare iusti- tiam, qui tam manifestè à parte stabat miseri- cordie. Audiamus D. Augustinum. *Dixerunt apud semetipsos, uerax putatur, mansuetus uidetur, de iustitia illi querenda calamitas est. Offeramus ei mulierem, sin adulterio deprehensa dicamus quid de illa in lege præceptum sit. Si eam inuenerit lapidari, mansuetudinem*

hæc uita se placent, porò intus ista consideremus, & liquidò constabit, quod uerba ista proposito satanicam insidant malitiam, quia Christo laqueum tendunt in proprijs sibi uis, quas semper inambulabunt. Opinatur D. H. laus illa uerba Davidis: *In uia hac qua ambulabam absconderunt laqueum mihi ad litteram in persona Christi esse pronuntiat: probat hoc autem ex uerbi inscriptione: Intellectus David, cum esset in spelunca, oratio: quan- scilicet a rege Saule, emque copis cingatur. Hoc notes, inquit, quod non dixerit psalmus: hic est oratio David sed oratio intellectus Da- uid: eo quod nos tam in propria, quam in per- sona loquatur Saluatoris, qui dum se dolo- laqueis, ac periculosis machinis conclusum, quas in eum Saul, eiusque armabant legiones, quibus cum irruissent, intellectum suum firmum eleuauit, atque in illis laqueis illos perpendit, ac prauidit, quos nequissimi Pharisei nebulones quondam essent extensuri, quibus Christum il- laquearent: unde eius nomine sic sit: *In uia hac qua ambulabam absconderunt laqueum mihi.**

Nelli sunt laquei: certiores, quam illi, qui in uia, qua quis graditur expanduntur: si uenator in uiam indagauerit, quam ceruus percurrit, in miseri- eaque decipulam extendit, indubiè feram cordis apprehendit: unde tota in hoc consistit uenatoris industria, ut noverit, quæ transibit, ubi requiescet ceruus, & ad quem fontem accedet bibiturus. Quod iter ingressus est humani generis Saluator? Misericordie. Antiquitus itinere Deos incedebat iustitia. Illum contemplare in nostrorum damnatione parentum, ac in illis totius generis humani. In illo cuncta absorben- te diluio, ex quo tantummodo saluos illos reseruauit, qui arcæ conclusi uehebantur.

D. Ambr. Epist. 76. Tom. 1. 33.

V. David pronuntiat Christi laqueos Ps. 141. 4.

VI. In uia miseri- cordie Christo panditur laqueus.

In horribili illo igne, qui super infandas istas & libidinosas irruit ciuitates &c. Porro factus homo viam ingreditur misericordie. *Per visera misericordie Deinosi, in quibus assistuit nos oriens ex alto.* Illum videre licet totam misericordie operibus intentum: quærit peccatores, conuersator cum illis, illis conuiscitur, illis remittit peccata, eorum curam arduas sanat corpora, reparat animas, *Pertransijt benefaciendo, & sanando omnes,* ait D. Petrus. Quærelas exponunt, cur conuiscatur peccatoribus, cur infames admittat Publicanos, Mattheum Zachæum principem Publicanorum quibus respondet: vadant: medicus veni, cui proprium est inter infirmos conuersari, quatenus eorum curet infirmitates. Discite hoc me simbolo decorari, *Misericordiam volo. Non venit filius hominis in mundum ut iudicet mundum sed ut saluetur mundus per ipsum.* Iudicare est facere iustitiam. Non veni, ut faciam iustitiam, condemnando, sed misericordiam, saluando. Tandem (inquit D. Amb.) omnibus hoc intimat: *Ego non iudico quemquam: nec hoc de me me uatis, quod ego modo sim quempiam condemnaturus.*

Aduertunt illum ita perpetuò viam hanc irambulare, ut huius occasione sæpius cum illo sint altercati, hoc falsò iudicantes, quòd legem, ut misericordiam exerceat, prauaricaretur. Quocirca, dum illum accusant, quòd in die festo curaret, illos repulit, dicens: Festum opera non impedire misericordiam. Detude in eum seditiosus, quòd in die festo præcepit paralytico, *Tolle grabatum, & ambula,* quem in pedes sanum eiecerat, respondit, ego potestatem habeo, & Dominus sum sabbati. Hinc extendunt illi laqueum, *In via hæc &c.* Mulierem fingunt hanc in stupro deprehendunt, eorum adducunt, & quasi illi comparantur, fingentes eam liberandi desiderium, quinimo propter hoc faciliè crederim, quòd illam apprehenderint, & demiserint adulterum: etenim communiter magis mulieribus, quàm uiris compatimur. Ficta hac compassione mulierem adducunt, stantque in medio: *Magister hæc mulier &c.* Magister huius nos mulieris miseret adulteri, quòd nobis impossibile sit eam à morte liberare: *quia in lege Moyses mandauit nobis huiusmodi lapidari.* Notate uerba, Nobis Moyses descripsit legem, nec potestatem reliquit, in ea dispensandi, sed statuit talem lapidibus obruendam: unde nobis eam eripiendi nullum dolemus superesse reme-

dium. *Moyses præcipit nobis &c.* Te igitur conuenimus, *Tu ergo quid dicis.* Non leuè est hoc, Tu. Tu, qui semper, dum sese offert occasio misericordiam exercendi, festinas, accurristi, parum de lege sollicitus, Tu, cui nos proponeremus dum illud, quod aliquoties in beneficium pauperum & facis, & præcipis legis repugnare decreto respondes, te Dominum esse, testorum in lege, statutorum quid in hoc nobis respondes casu: præsumimus enim tuam hic inter ponas auctoritatem nobisque declares, quod alias iudicasti te esse ipsa lege superiorem?

Quando Dominus apud piscinam paralyticum solidauit, illique præcepit: *Tolle grabatum tuum.* Calumniati sunt isti Saluatoreum ut inimicum, Deoque contrarium quia præcipiebat, quod illis legi à Deo Moyse data repugnare videbatur. Grauem satis cum illis, tunc Christus suscepit disputationem, quâ liquido probat, absque quòd Deo repugnaret, quinimo pari semper cum illo pede graderetur, nec aliud, quàm, quòd Deus præciperet, ipse præciperet & quod ipse operaretur, idem esse quod Deus operaretur, & eandem suam esse Deique potestatem. Hac disputatione instar aris obduruerunt, hanc sibi semper præ oculis statuerunt, & huius occasione nonquam eum persequi destiterunt. *Propterea persequerantur eum Iudei quia non solum soluebat sabbatum, sed & patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo:* Hæc occasione desiderabant ut clarior innotesceret Christum legi repugnare, quo probaretur eum Deo repugnare legis institutori. In eum finem tota textitur decipula, quâ Christum cogant, ut sub titulo, quò mulieris clementer indulgeret, pronuntiarer legis hic rigorem intermittendum. Hoc est, *Tu ergo quid dicis:* Tu, qui semper patronus exististi peccatorum, tu, cuius omnia opera opera sunt misericordie, quid in opere decernis iustitiæ, quam nobis lex præcipit exequendam? Quis illos uideat, quasi compassione commotos? & quia locum illis lex Moysaica, non dabat iustitiæ ad legem confugiunt Christi misericordie.

Hic tibi propono latrones illos Rechab & Baana, Necem inferre principi moliebantur Ithobech multas illi struxerunt insidias, quas omnes cluse irridentis proditores: intelligunt, occidit quod horrea aperiret iusticiæ, quod ex messe collegerat, uberrimum, domique suæ uenale proponeret, iusticiæ

Ose. 6. 6.
Ioa. 3. 17
Epist. 76.
ad sim. 4.
Ioa. cap. 8. 15.

39.

VII.

Fingunt
Iudei se
huius
mulieris
misereri.

Ficta

in lege

Notate

unde nobis

VIII.
Christi
expletus
de illa
iudicio.

Ioa. 11.

Ioa. 11.

IX.

Rechab
& Baana
Ithobech
occidit
quod horrea
aperiret
iusticiæ
quod ex messe
collegerat
uberrimum
domique
suæ uenale
proponeret
iusticiæ

neret, concludunt igitur illò accedere quasi emptores tritici. Id quod vulgata nostra habet lectio: *Venerunt ad medium domus sumentes triticum*: legit hebraica; prout notat Cateianus: *emptores frumenti. Ingressi sunt in medium domus habitu mercatorum tritici*, sic Variabius. Sub vestibus gladios absconderant, limatos, quibus eum confoderent, sicut & confoderunt. Quale misericordie triticum Christus peccatoribus & indignis venum exponebat? Velut alter Gen 41. Ioseph inquit D. Ambrosius de quo sic legitur: *Ad 16. S. des. peruit uniuersa horrea, & vendebat uniuersis*. Leproso venundabat, qui promendit veniebat, paralytico, quise mouere non poterat, & eo, qui praeterueni acclamabat, videt ingemiscenti peccatoribus suis pedibus aduolutis: *Videbat uniuersis*. Habitum assument illi proditores, tormamq; mercatori, qui petunt & se velle demonstrant huic mulieri triticum. En tibi, quales est illa prodeunt *Ingressi sunt in medium domus habitu mercatorum tritici*. Sibi ipsi proponunt impossibile ad altera misericorditer indulgere namq; illis Moyse praeeperat huiusmodi lapidare. Hoc stragemate ostendunt se velle Christum peruenire, vt adulterij ream absoluat, dimittatq; impunita. O proditores, qui sub illo pallio gladios nequitiae gerebant ex ceteris quibus illum accusarent, vt hominẽ legi Moyse aduersarium & consequenter Deo contrarium, *Hoc autem dicebant sentantes enim vt possent eum accusare*. Verumtamen o vos mente capri, nõ quod id eum illaqueare speratis, qui multò clariùs, quam vos ipsi istas vestras perspicit machinationes, & intima cordium vestrorum rimatur abscondita? Hoc inter cetera voluit Deus hominibus innotesceret, quòd nullus ei posset falsum imponere nullus eum iudificare: viscerum enim rimatur secreta, reuelatque abditissima. De eo Salomon sic loquitur. *Abissum & cor hominum inuestigauit, & in astuta eorum excogitauit*. Quod magis impossibile est perueniri, profundum dicitur esse pelagi, eiusque abyssi; verum tamen inuestigat abyssos Deus, totum que penetrat pelagus, similiter & cor hominis. *Prauum est cor hominis, & inscrutabile, & quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans renes, & corda*. Vnde statim aduertitur: *Non praeteritulum omnia cogitatus. Non abscondit se ab illo vilis sermo*. Alio loco dicitur: *In eruis & perditio coram Domino quanto magis corda hominum*: Iohannes n. Ioh. 26. *Qui reuelat profunda & tenebris, & pr. ducit in lucem umbram mortis*: Et alibi. *Nudus est infer-*

nus coram illo, & nullum est operimentum perditioni. Haec omnia vno verbo comprehendit Apostolus: *Omnia nuda, & aperta sunt oculis eius*. Legit D. Chrysostomus, excoriata id est sine pelle, sine corio, sine larua, Patent illi viscera, arteria, vena, nerui &c. Sunt haec verba quae dixit Iob, vt mystica, ita difficilia. *Quis reuelauit faciem indumenti eius?* Quis laruam detrahet, quae te Leuiathan cooperit? Leuiathan est balea. Noueris inquit D. Thomas quod ex nature secreto profundum exponat mysterium, quod Deus operaturus esset, quando adesset in mundo legem gratiae promulgaturus. Omnes admirantur facinus baleae, quam dicit Leuiathan, quod significat bestias in plurali: tenem est velut cumulus bestiarum, prout alijs exposuimus. Habet hoc animal oculos horridos, tremendoque terret vultu, quod si pisces illum viderent, quam longissimè ab illo diffugerent, nec vel snum illorum degluti et, quo se sustentaret, fameque interiret. Vt huic obuiet malo, oculos suos cooperit & vultum cilijs suis arbores magnitudine xquantibus, quibus singulos contegit oculos dum tempestas irget illa eo modo extendit, vt totum cooperiant vultum, & oculos contegant, vt ramosum videatur tugarium, quo pisces accurrunt, vt à tempestate sint securiores, quos tunc degluti, indeque sibi sumit alimentum. Hic est Leuiathan symbolum societatis peccatorum, quales sunt Pharisaei, congregatio proditorum. Quam horrendis lucent oculis! Oculi signant intentionem. Quam perniciosas pauperibus concipiebant intentiones illorum sitientes ex fugere sanguinem illosque suppressere, praesertim autem contra Christum: nil etenim magis praetendebant, quam eius derogare honori, vitamque adimere proditores. Si apertis prodirent oculis, omnes ab illis velociter aufererent, omnes eos execrarentur, omnes maledicerent. Ad hoc pelles induunt maculosas, spissosque fumant arborum ramos, quò bona pauperum, honoreaque Christi sectari videantur. Quam cooperitis hodie prodeunt oculis intentionis diabolicae, praesertim se nihil aliud querere, quam huic miserae mulierculae misericordiam, sibi que impossibile illam posse circa mulierem hanc exercere ob contrarium Moyse praecceptum, vnde ad illam Christi, quam predicabat, confugere tenerentur. Adeste proditores, inquit Deus, laruam illam atrollam, & peruerfa vestra reuelabo operimentum intentionis

Hebra. 4. 13.
Iob 41.4
XII. Baleae astutia. 1. Thom. lea. 1. Tract. 8. n. 23. 15.
Eo

Et sic. *Inclinans se Iesus, digito scribebat in terra.*

§. 17. *Inclinans se Iesus digito scribebat in terra. Multa continet mysteria hæc Christi in terra scriptio. & quidem se inclinando: mysterium declaratur Cameli.*

¶ 41. **N**on est quodd hæreamus, qua ratione Christus in terra scripserit: licet enim templi pavementum, in quo erat, de terra non esset mobili, sed pario stratum lapide concursu tamen populi adeo continuo semper pulvis adhaerebat: insuper & in antiquo pavemento tabernaculi pulvis spargebatur, de quo Deus præceperat ut Sacerdos acciperet in sacrificium Zelotypia. Licet autem omnia velut specula munda fuissent ac deterfa, poterat tamen Dominus digitis suis tantum continere pulverem, quantum voluisset, quo digito suo in terra scriberet, aptius multo quam manus illa, quæ scribens apparuit in pariete palatij regis Baltasar. Quid Christus scripserit, Evangelista non explicat: porro in hæc scriptura præclara SS. Patres detegunt mysteria. Si namque multa in Philosophorum scriptis perpendenda veniant, qui paucis verbis multam comprehenderunt Philosophiam, ut fecit Aristoteles, vade magna ex parte hi, aut illi ab eorum desunt consideratione: si in cuiuslibet Prophetae vaticinijs tanta sunt Sacramenta, ut nunquam illud possimus integre perquirere, qui in hæc faciendum scriptura, quam ipse Dominus exarat, cui servit pro charta pavementum, pulvis pro atramento, digitus pro calamo?

I. Voluit illo Dominus primò: (si D. Aug. credimus) se verum ostendere Deum, illum ipsum qui Moysi legem præscripsit, & qui velut eiusdem legislator, auctor, & Dominus, mutare, temperare, moderari, & ex toto poterat abolere, quicumque sibi placuisset. Haber auctor, qui scripsit opus, facultatem, de illo quod primum scripsit, hoc modo eodem calamo idem delere, & alio, pro libitu, modo describere. Quis legem scripsit Moysi? Suo digito ipse Deus. Scito igitur me illum esse, qui ut talis, possim eodem calamo de-

lere, mutare, moderari, prout animo meo sederit, tanquam Dominus & eiusdem auctor Scripturæ primarijs. Has illis rationes Christus aliquando proposuit, quibus & ipse supra modum irritabantur. Mandatum quidem iam paralytico humeris suum tollat grabatum, & hoc quidem in die festo: concurrunt & accurrunt illi: Heu Magister, quid agis? In legem peccas Moysi, quæ grabatum tolli vetat in sabbato. Quibus ille: procul hinc, procul abeste profani. *Dominus est filius heremias, etiam sabbati.* Hinc gravem moverunt illi questionem, laqueum tetenderunt. Hunc videmus, qui se legis Moysiæ facit superiorem, si hoc in casu legi se contrarium se declaratorus. Christus ipsi Sapientia non se contrarium sed legis ostendit esse se superiorem, cui licet delere, & moderari ad arbitrium, Sibi ipsi rex non contradicit (sic D. Aug.) qui primò statuit, ut porta civitatis occluderetur, quia rex sic convenit defensionem, quando præcetera hac occasione mandat deinde aperiantur: aut quando ob casum singularem hinc aut illi pro bona voluntate vult illam aperiri: sed legis se monstrat esse superiorem. Habet mercator librum receptum, in quo talis aut talis viri sibi debita conscribit. Potestatem habet hic, si ex una parte propria manu debita scripserit, ex altera pro libitu eadem manu eorum scribere solutionem, & dicere hanc summam hinc gratis remissam: hoc enim est eorum, quæ ibi scripsit. Dominum esse debitorem. Hoc Salvator agit, vultque ostendere se Dominum, qui ut talis ordinat onera, & pro libera voluntate eorum potest scribere exonerationem.

Secundò, docere illos voluit, quibus index eligebatur, quod qui index esse debet, procedere debeat pedetenti, & in rebus magna progredi consideratione: ut ad ferendam contra reum sententiam de fisco dicandis bonis, aut morte infligenda, non præcepto feratur, sed paululum suspendat, & quid agatur maturè consideret. *Nulla de morte hominis cunctatio longa.* Illa que vidit Ezechiel animalia, currum, eiusque se viventes seu mobiles rotas trahentia, symbolum sunt iudicum & gubernatorum, qui currum trahunt reipublice, siquidem si figuram haberent Angles, quæ summa volat agilitate, pariter & vultum præferant bouis, cui proprium est non præcipitare sed sensim procedere, ut gradum

gratum statuatorem, qui tunc securior signatur, quando non precipitanter, sed mature proceditur. Phrasis est elegans. S. Scriptura, que indices appellat, sedes. Illis sederunt iudices in iudicio. Quis vidit, unquam sedes ad iudicandum sedere? Iudex quidem sedet, ipse enim iudicaturus sedet: porro sedes non sedet, nec iudicat; declarare intendit quod ad iudicandum oportet sint iudices tam ab omni passione liberi, tam quieti, tam tranquilli ac ipsorum iudicium tribunalia. Haec causa precipitur, ut laurus sententiam sedeat: quod licet non hic sibi agendam cum summa tranquillitate & quietudine, qualem in sua ipsa sede considerat. Eodem tono Daniel ait, quod Tribunal viderit, & sedere iudicium. Iudicium sedet. Quis vidit sedere iudicium? sedere competere iudicium: num quid & iudicio? Docetur, quam morose ac tarde sit pronuntianda sententia, iudiciumque faciendum.

IV. Indices dicuntur sedes.

Den. 7. 10

49. V. Vestire rem coram reprimere.

119. com. 174. 184. sum. c. 16.

1. q. 10. Ar. 2. ad 2.

(a) A. des. por. tres.

Matth. 9.

VI. Cur. teci. baur. li. ber. repu. dii.

seruat, locum habeat Scriba aliquid obijciendi, ut hanc coniugum scissuram, romamque consolidet. Hinc inquit D. Thomas) ortum est, ut in causis iudicialibus per scripturas procedatur, ut tu aliqui pretendens, illed scripto tractat, ut pateat manifestius, id quod petis, & interim possio se remittat inordinata. Hinc iterum nota Praedicatorum sacra constitutio desumpsit dissonere, sicut disponit, ut Praelati nullum contra subditos proferant mandabile commoti, atque passione consurbati, quo vero Praelati moderetur, ordinat nullum valere mandatum praecipuum, quod scripto non tradiderit: hoc etenim indicatur, quod iam ad minus, quo tempore scripsit, si non in toto saltem in tanto cholera deferuerit. Utinam hoc faceretis, quando vobis aliqua referunt in proximi detrimentum, vel narrant delatores hoc & hoc talis fecit vel dixit in tui calumniarum priusquam quid tibi agendum sit concludas, te ipsum parumper coninere, cum viris doctrina venerandis conferres, integrum conscriberes libellum, quam te suavititer ab ira temperas!

Quarto mens ea fuit Christi ludas dispos- nere. (sic notant D. Ambros. & D. Greg.) qua- tenus primo considerat non tantos contra doceret pauperulam mulierem tumultus excitandos, compas- quae infirma erat, terzque figmentum: con- sultius aurem fuisset illius compati infirmita- ti, quam tanto contra eam furore consurgere: Vera iustitia compassionem habet (inquit D. Studium. Greg.) falsa vero indignationem. Eo sine h. v. Ma- praeceptum Deus (inquit idem Greg.) ut accep- tabile simile sit sacrificium offeratur cale- factum & in sarragine fixum oleo desuper infuso. Vult etenim cor ardeat iusti, zeloque diuini flagret honoris contra peccata, quasi ipsa frigeret, sed oleum infundendum est misericor- diae, & compassionis erga peccatorem, ita ut pro- cedendo contra peccatum quasi contra inimi- cum, amorem praferat, & peccatori quasi proxi- mo compatitur. Conspargatur ergo oleo meus, que in sarragine frigitur, quia in sanctis & v. d. i. strictione necesse est, ut e. misericordia v. r. n. s. & ardeat & clarifca.

Notam digna est illa historia, qua, ut talis duobus in locis calamo describitur. Spiritus S. qui refert & ad amulxim peccata trinitat, nominatim vero nefandas sacrilegi Regis Aenax idololatrias, cuius impietati parum erat multa variisque demonibus offerre sacrificia, ad

VII. VIII. IX. Confir- matur hosto- ria S. S. erip- tantam

4. Reg. tantam insuper ascendit mentis pervertitatem, ut
 16. & 17. ignis proprium offerre filium non exhorresceret.
 Par. 17. transferens per ignem: scelus tam Deo abomi-
 18. 3. nabile. Insuper & filium suum conperavit
 19. transferens per ignem secundum dola gentium,
 20. quos dissipavit Dominus coram filiis: scilicet. Nec
 21. tanta malicia sufficit vnum litare filium, sed
 22. multos ve notat S. Scriptura. *Lustravit filios
 23. suos in igne iudaicum vitium gentium* Et pro ve Re-
 24. gis ad exemplum totus componitur orbis: imi-
 25. tati sunt subditi regis impietatem, & in similes,
 26. tantasque devoluti sunt idololatrias, ve contra
 27. populum Deus iritatus eum multorum tradi-
 28. deris regum potestati, per quos graviter lue-
 29. runt: etenim primo Rosin rex Syriæ multos eo-
 30. rum occidit, & regem ad ultimas compulit an-
 31. gustias: deinde rex Israël multa illis intulit
 32. incommoda, quinimo Phacee filios Romelie
 33. cum legionibus superueniens: *Interfecit centum
 34. viginti milia in die una, omnes viros eo quod
 35. reliquissent Dominum Deum patrum suorum*
 36. *Et Caperunus filij Israël de fratribus suis
 37. duxerunt milia mulierum, puerorum & puella-
 38. rum, & infantiæ prædã, portuleruntque eam
 39. in Samariam.* Reucrusus ignitur princeps ille tam
 40. illustri victoria celebris, tantique manubijs
 41. spolijsque prædiues cristas supra modum super-
 42. bus attollebat, sibi de tanto supplicio congratu-
 43. latus, quibusdam occisis, alijs abductis in capi-
 44. tivitatem, Obuius procedit illi Dei vates Oded,
 45. quem coram omnibus sic alloquitur: *o princeps
 46. inelyre hæc noueris: Magnus furor Domini im-
 47. minet vobis. Iam brachium extulit, vt horrendo
 48. vos mulctet supplicio. Qua de causa Propheta
 49. sanctissime? Numquid non Deus istos manibus
 50. nostris tradidit idololatrias, vt dignam scelec-
 51. tibus suis reciperent vindictam, illosque pro me-
 52. rito puniremus? utique. Cur igitur nobis in-
 53. dignatur, numquid præceptum eius impleui-
 54. mus, & diuina maiestatis percussimus offenso-
 55. res, prænitium magis mereri nos quis dixerit,
 56. quam supplicium. Verum est (inquit Propheta)
 57. quod illos Deus in suorum penam peccatorum
 58. vestris tradiderit manibus, vt iustum erat pu-
 59. niendos: attamen vera requirit iusticia, vt ex
 60. vna parte castigando malefactorem pro graui-
 61. tate criminis, quia deliquit, ab altera ei com-
 62. patiaris saltem quia frater tuus est homo tui
 63. similis, tu autem vt ille infirmus: vos verò
 64. supplicium intulistis sine compassione, sine
 65. misericordia, inuidica crudelitate, leuaque ni-
 66. mis atrocitate contra illos procedendo: quasi*

non homines essent: non fratres vestri, sed feræ,
 immanissimæ. *Esse iratus Dominus Deus pa-
 trum vestrorum contra Iudam, tradidit te in
 manus vestras & occidisti eos atrociter, ita vt
 ad ealum peringeret vestra crudelitas & per-
 cussio in cor hoc Domino Deo vestro.* Verba mo-
 ratu dignissima. Actum exercuistis iustitiam pu-
 niendo facinorosos, quos Dei vultre tradidit
 potestati: porro in hoc graui vos scelere ob-
 strinxistis, ita vt ad cælum peringeret vestra
 crudelitas, quia sceleratos atrociter opprellistis,
 & hoc fert Deus. molestissimè. In confesso est,
 quod Deus facinorosos iudicis tradat potestati
 vtiq; castigandos: ea namque intentione sta-
 tuit in mundo iudices: porro misericordia &
 compassione penam temperat, non atrociter,
 nos crudeliter iudicent sed condolendo misero
 in tale facinus prolapsos considerantes quod suus
 sit ex eadem natura frater, & ipse ab eodem
 Deo creatus, exloque destitatus: quod & ipse
 in eisdem imo tripiiores potuissent defectus in-
 cidisse, si ab eis sicut ab altero, manum Deum
 subtraxisset auxiliarem. Est autem hoc ad eum ne-
 cessarium, vt bene dixerit Dominus. posse ali-
 quando grauius esse iudicis peccatum, reum
 condemnando, licet e iustitia, quam illud,
 quod reus ipse commisit, prout paula ante dixi-
 mus. Hunc voluit Dominus in istis defectum
 declarare, qui nulla mites compassione contra
 pauperulam procedebant: rigorosè mu ierua-
 lam, sed tanta ferocet atrocitate, vt dice-
 re liceret: *Ita vt ad ealum peringeret crude-
 litas vestra.*

X.
 Graui-
 ter pu-
 nit
 Deus
 immi-
 serico-
 des.

§. 18. Scribis in terra Dominus, adulteram
 iudicaturus, quo iudicem pramoneat, vt
 reum iudicaturus, eius pariter compatia-
 tur infirmitati, propriam agnoscedo.

Voluit similiter Dominus in terra scriben-
 do, Pharisei secundo considerarent quod
 si mulier hæc figmentum esset vterque, &
 vt infirma corruisset, ipsi non xrei essent, sed
 terreni debiles aded, vt minimo contactu digiti
 diffindi possent, & dissolui. Igitur in hoc agen-
 di modo Saluator illis indicat quod hanc com-
 spicientes mulierem, & seipfos pariter confi-
 derarent: quia hac non erant muliere adulte-
 ra sanctiores. Hoc præ ceteris in Iudæis
 Christum acerbius irritabat, (a) quod recti-
 ficat

(2) Deu d
Dus m
lita

essent in considerandis, & condemnandis aliorum peccatis, cum indignatione & aliorum despectu, nec sua, que erant grauiora, consideraret. Olim contristabantur & vehementer angebantur; videbant enim, quod se Deus ab eis subtraheret, eorum repelleret petitiones, nec coram se eorum vellet admittere postulata: causam curiosius inquirebant, & factam sibi à Deo iniuriam esse iudicabant. Vocat Deus Isaiam Prophetam aitque illi: morosi sunt illi, & irritati ex eo quod illos negligam, nihili faciam, preces non exaudiam, cupiuntque nosse rationem. Eo perge, summeque illi propone peccatum, quod me summo opere ad iram pronocarunt. *Annuntia populo meo scelera eorum & domui lucas peccata eorum.* Catalo-

ise. 8.9. Quid sit exilitero digitum

gum eorum illis praelege quod coram Deo sint hypocritarum panperibus crudeles, propriarum voluntatis amici, volupratum sectatores, nominatim autem digitorum extensores, illis prædicato vates: *Quis desieris digitum extenderis:* tibi propitiabor. Adhuc mihi Deus, quis hic defectus, extenderis digitum? Erat illis familiare huius & illius extenso digito defectus notare illum condemnantes, cum ex ratione esse iudicarent, ut seceris puniretur, seipsum non attendentes, etenim licet exterius boni essent, interiorum tamen erant execranda sentina peccatorum.

44. Ill. Quid causam damnationis Pharisaei in illud Psalms. 91. Beatus quem tu Ge. Luc. 18. 10.

Inquit D. Aug. causam condemnationis illius Pharisæi, quem Christus proponit virum ieiunantem bis in sabbato, soluentem rix decimas, non perituum, non impudicum. Quæ igitur causa damnationis? Illud considera, monet D. Aug. quod ad suos non recte flexus defectus, digitum extenderet, aliumque signaret publicanum peccatorem dicens: *Non sum sicut ceteri hominum raptores adulteri &c. velut etiam hic Publicanus.* Sibi de alta formatus esse videbatur massa, de alta genitus natura, iustum esse, ut Deus illi suæ adesset benignus muneribus, publicano vero seruis supplicis. Illum inuere digitum ex extensum: *Velut hic Publicanus.* Et hæc eius fuit causa perditionis etiam si illud quod Christus de Pharisæo dixit attendamus, illum inuenire non est facile, prout profequitur. Tradit idem doctor necessariū esse, ut qui bona facit opera, eadem Deo adscribat, auctori eorum principali, & quæ ratione defectu huius multi honorum operum offerentes sacrificia, condemnentur quia sacrificia non sunt laudis qualibus ipse Deus ore Davidico-

se velle declarat honorari. *Sacrificium laudis honorificabis me.* Cum non illi, sed tibi ipsis eorum attribuant gloriam. Hoc locato fundamento argumentatur D. Aug. iuxta illud bono fuerunt honorum operum sacrificia, quæ operum fecit Pharisæus: quia Deo gratias agebat de omni quod fecerat, bono, & hoc confitens sic suam orditor orationem: *Gratias tibi ago Deo, quod non sum sicut ceteri hominum raptores, adulteri &c. Ieiuno bis in sabbato, decimas de omnium que possideo.* En quali principio orationem incipiat Deo gratias referendo bonorum omnium quæ in se esse gloriabatur, diuineque adscribens gratia, in ea se non lapsum fuisse peccata, in quæ ceteri hominum: quod insuper, & ieiunaret, & decimas solueret, & elemosynas erogaret &c. *Gratias Deo agebat, ex eo quod bonum in se habebat.*

IV. Deo beiorum laus adscribenda Ps. 49. 23

Ut quid igitur acceptum non fuit Pharisæi sacrificium cum illud obtulerit recognoscens Deum, ut omnium quæ in se habebat honorum largitorem, & illi gratias agens tam quod in multa non commisisset infirmas facinora, ita similiter quod in variis se pietatis operibus constantiter deuotus exercuisset. Hoc est illud sacrificium laudis quod David acceptum Deo esse prædicat. *Sacrificium laudis honorificabis me.* Gratus videtur esse, inquit D. Aug. verumtamen perfectè gratus non est: cum eo ipso quod gratias ageret Deo, quod eius gratia à peccatis fuisset præseruatus, & virtutem ad opera faciendæ pietatis accepisset, seipsum humiliare debuisset, propriam agnosceret miseriam, mentisque infirmitatem: si enim Dei gratia fultus non fuisset, ipse quæ exterius se iactabat sanctiorem, dicendo: *Non sum sicut ceteri, ceteris fuisset longe sceleratior, ut postmodum docuit D. Paulus, qui hanc statuit confessionem in argumentum humilitatis: quid habes, quod non accepisti, & si accepisti, quid gloriaris?* Non ita fuit in hoc Pharisæo sed ex illo ipso tumoris sumpsit occasionem, & proximi sui publicani despectus, ut recipere illum despectum, illum digito denotans, dicendo: *Velut etiam hic Publicanus.* Non etenim tibi sua Deus munera commanicat ut illis superbus intumescas & sperneris alium, cui hæc non concessit: sed ut eo ipso intelliges, quod de eadem cum illo sis massa formatus & in te ipso plura quam alter bona possideas, gratias Deo referendo, qui mera tua voluntate tibi concessit illud, quod alteri negauit, eidem tenerè compatiaris, tibi que timeas, qui sicut ille labi poteris.

Propria Pharisæi agnouit infirmitatem.

Luc. 18.

potest & si hactenus lapsus non fueris, ex eo
 71) fuit, quod hanc tibi gratiam Deus indul-
 72) serit, & manu sua te, ne caderes, sustinuerit,
 73) permittens ut alter laboretur: *Quamuis
 74) bonum aliquid in te sit, quamuis iam intel-
 75) ligas non ex te esse quod bonum est, sed a
 76) Deo te accepisse, tamen eo ipso si te extuleris
 77) super alium non habentem, inuidiosus non
 78) laudator Dei eris.* Hic fuit Pharisaeus detectus,
 79) qui vnde se humiliare, sibiq; timere debuisse
 80) inde superbus despexit illum, cuius misereri de-
 81) buisset, illum digito denotans verboque con-
 82) temneus: *Velut hic Publicanus.*

VI. Eodem peccato laborabat Simon ille Phari-
 83) seus Christi Saluatoris iniurgator, qui in-
 84) trantem videns in domum suam sanctam illam
 85) peccatricem Domini, pedibus pronotam, cri-
 86) nes spargentem, vnguentum effundentem, oscu-
 87) lantem, lachrimantem extendit digito fig-
 88) nans Redemptorem, et ignorantem accusans:
 89) *Hic se esset Propheta, scires utique &c.* & illam
 90) denotans, ait: *peccatrix es, & ut talis merito
 91) ad te expellenda.* Hoc erat eorum scelus, &
 92) ipsum est, quod nunc accedunt digito, notantes
 93) hoc mulieris peccatum, eiusque humeris cornu
 94) iustitiae rigoris iniicientes. *Hac mulier modo
 95) deprehensa est in adulterio.* Borum extento di-
 96) gito, & figoanti, suum Christos opponit, illos de-
 97) notans in terra: *Digito scribebat in terra.* Pro-
 98) prio namque vocabulo illos Dominus tetram
 99) appellavit, auribus eorum his terere suggestendo:
 100) *Terra, terra, terra, audi verbum Domini.* Qua-
 101) tenus se ipsos eos sicerent, quod terra sint mollis
 102) & infirma, quae minimo digito sculpra huc illuc
 103) que dilatatur: & hoc a vobis postulo, ut vel
 104) parumper scalpatis, & vos ipsos invenietis
 105) velut sepulchra dealbata, quae a foris parent
 106) hominibus pretiosa, intus autem sicut vermi-
 107) bus, putre sine, ossibusque mortuorum. Vtinam
 108) paratam percalperes, illamque tolleres larvam,
 109) quam circo detegeres, qualiter illud altare in quo
 110) Deus vult figurari, quod nitidam habens faci-
 111) em calce levgatam in totius superficie scrip-
 112) ta erat Dei lex, intus habere duos & impolitos
 113) lapides, quos ut videas, nihil aliud est necessa-
 114) rium, quam digito leuem illam calceis tollere
 115) superficiem.

VII. Phari-
 116) seos Chri-
 117) stus terrae
 118) esse ostē-
 119) dituram
 120) al. 19.

VIII. Similitudo.
 121) Viden' iudicem cuius manibus tradunt pro-
 122) cessum quem est ceperit inspicere, digito ex-
 123) tendit calceum n arripit, & ad marginem plati
 124) format asteriscum q. d. hic laet quod maximi
 125) est momenti ad huius causa decisionem

Hoc agit Christus: tradunt illi processum Phi-
 126) risaei huius adultera innotatum: ipse vero
 127) manu sua extendit, & scribit in terra q. d. Adver-
 128) tite est hic asteriscus, illum inspicite inferum,
 129) & vos in nullo robustiores, sed gravioribus
 130) quam illa criminibus nequiores; huic respon-
 131) det Apostoli consilium, si quando videris
 132) proximum delinquentem illi compatere, talique
 133) modo contra illum procedas, ut & te ipsum in-
 134) spicias. *Considerans te ipsum* quod ex eadem
 135) massa prodieris, & si cecideris ille habuit occu-
 136) sionem qua si in premeris peiora longe para-
 137) res, & si ille in hoc deliquerit, te delinquant
 138) alij. Sunt quidam, qui sic peccatis indignan-
 139) tur alienis, quasi ipsi forent impeccabiles. Hoc
 140) in suis amicis tulit Iob impatienter, ex ore
 141) D. Greg. qui eius sic acriter defectus arguebant,
 142) quasi nullos ipsi haberent, aut habere possent.
 143) *Quare persequimini me sicut Deus & carnis
 144) meae saturantini?* Quantum conicio, charisti-
 145) mi, ut Deus estis, quibus peccare sit impossibile,
 146) siquidem, ut tales me reprehenditis, toto me fe-
 147) rone mordetis, & vestros in carnem meam & in-
 148) firmiutes dentes acutis. Si defectus ego pariter
 149) velut homo, vos ab illis, velut Deus, non estis
 150) immunes. si subim iusfirmiutibus, quia de carne
 151) formatus sum, non estis aere solidati, vos ipsos
 152) amici considerate, & discetis quod si vos
 153) festuca in oculo proximi scandalizet, vos in
 154) vestro trabem geritis gravissimam. Hoc inquit
 155) D. Greg.) agit Christus cum Pharisaeis. *Ad D. Greg.
 156) aliena peccata puniendū ibant, & sua relique-
 157) rant. Reuocantur itaque intus ad conscientiam,
 158) ut prius peccata propria castigarent, & tunc
 159) aliena reprehendant.*

Habemus praeterea Spiritus S. per Salomonem Enli-
 160) nem verba. *Ante iudicium interroga te ipsum,* ro-
 161) priusquam quae impiam condemnes, interrogate
 162) te ipsum, num in te sit aliquid, quod condem-
 163) nari mereatur. Si tibi iudicium sit terendum de
 164) alterius infirmitate, tuam prius a iudice confide-
 165) ra, quod si alter in vno deliquerit, tu forte &
 166) non forte in duobus deliquero. Nefas est verba
 167) D. Ambrosij praeterea te qui sumptio ex vasis
 168) Abdiis verbis fundamento sic ait *Scriptum est
 169) est non gaudebis super filijs Iuda in die
 170) perditionis eorum (ver. 17) & ne magna
 171) quavis in die perditionis eorum, sed quousq; am-
 172) peccatum alicuius lapsi exponatur, compariatur
 173) superbia increpam, scilicet in die de se in & cum
 174) alia sicut me ipsum in se in die in se in se in se
 175) gis Ithamar, qui ego, & quibus alia, iudex. S.
 176) Ant*

*Ante iudicium prepara iustitiam tibi, & ante
 19. quom loquaris, disce.* Eximta valde verba, qui-
 bus explicandis modo non licet inhære. Hanc
 20. assumpsit D. Amb. doctrinam, vt argumentum,
 21. quo stultam gentilitium recunderet calumniam,
 22. quâ Christianos naso suspendebant, illis obij-
 23. erentes, vt diligenter inspicerent, quem sibi
 24. ducem eligerent, quem virum celebrarent fan-
 25. ctissimum Dauid, cuius psalmis Iudæi ad de-
 26. cantandas Dei laudes utebantur & inter Chri-
 27. sti parentes primipsum statuebant hominem,
 28. adulterum hominem eadē coitus impudicitia non
 29. sufficiebat sibi subito Vix tollere vxo-
 30. rem in pellicem, insuper & cum iussit occidi,
 31. vt tanto securus scortis trueretur amplexibus:
 32. qui nec vitam vellent admittere rationem, quâ
 33. viti peccatum extebuaretur, nec considerare
 34. quod nostra docet lex Evangelica, tali modo
 35. à nobis peccata consideranda aliena, vt nostra
 36. pariter peccata nostramque perpeniamus infir-
 37. mitatem. Bene admonet Evangelica lectio etiam
 38. cum peccatum apparet, solum tamen esse non
 39. debere iudicis iudicium ac memorem vnum
 40. quemque esse oportere sua conditionis & meriti.
 41. Et si autem (inquit) hoc ita necessarium, vt ali-
 42. quando maiorem iudex admittat culpam iudi-
 43. cando reumque condemnando quam sit ipsa
 44. rei nocentis culpa. Itaque contingere potest, vt
 45. grauius sit peccatum iudicis, qui timore &
 46. arrogantia inflatus, nulla motus compasione,
 47. nullo ductus humanitatis affectu, ipse grauior-
 48. rum reus criminum facinorosum condemnat,
 49. licet ex iustitia, quam ipsius facinorosi deli-
 50. ctum. Notate sententiam. *Sapienter enim in iudi-
 51. cando maius peccatum iudicis est quam pecca-
 52. tum ipsius de quo fuerit iudicatum.* Et profec-
 53. q̄ ita Doctor eleganti discursu confirmans,
 54. q̄ am stricte teneatur is qui alterum iudicat,
 55. primo seipsum iudicare, ne forsan alterum ob-
 56. leuiorē damnans, ipse sit ob grauiorē
 57. meriti condemnandus.

XII. Et hoc principio contra gentiles agit qui vt
 58. nos reprehenderent, peccatum Dauidis exagger-
 59. rabant. Non nego, respondet peccatum Dauid,
 60. at duo profecto, quæ & Dauidis extenuant pec-
 61. catum & vestram damnant manifestè peruer-
 62. sionem. Primum erat Dauid ex nocentissimis
 63. causis. Ergo vestros attendamus Reges, Impera-
 64. tores, & Principes, qui ex illorum numero
 65. mi se non committit a lteris torpissima inco-
 66. rrus, scanda la, noui idia crudelissima? Singul-
 67. larim illos inspicianus: etenim vestrorum op-

timum Imperatorum longè peioribus, & uerfar-
 68. dibus iuuentis peccatis irretitum. Secun-
 69. dum dico, quod si Dauid vel semel peccauit,
 70. egit tota vita penitentiam, vnicò verbo
 71. à Propheta commonitus, in se reuersus est,
 72. non ob hoc in Prophetam excaudescens, sed
 73. illum accepi obtinendæ remissionis intercesso-
 74. rem, nec non tam asperum. Incepit peniten-
 75. tiam, vt tantis noctibus singulis effunderet la-
 76. crymas, vt illis stratum suum rigaret affuen-
 77. ter. Numquid tale factum vestris in regibus aut
 78. imperatoribus esse prædicari? *Peccauit Dauid.* D. AMB.
 79. *quod solent reges, sed penitentiam egit, & fleuit*
 80. *quod non solent reges.* Si illum peccatorem at-
 81. tendas attende penitentem, & quod peccauit
 82. sicut homo, suumque agnosceus reatum egit
 83. penitentiam: hoc quippe modo delinquent
 84. iusti. *Si errauerunt iusti, errauerunt tamquam*
 85. *homines & peccatum suum tamquam iusti ag-*
 86. *noscerunt.* Porro vos sicut diaboli peccatis non
 87. enim de commissis doletis præteritis, insuper
 88. & his annectitis grauiora, semper in malitia
 89. vestra conuinciores. Priusquam Dauidem
 90. condemnatis, vos ipsos intuemini, etiam vos
 91. reperietis ipso Dauidē millies nequiores.

Quinò: inclinans se Dominus hac occasio-
 92. ne, quâ mulierem illi adducunt tanto grauam
 93. onere, indicare voluit, quod pondus illud suis
 94. esset humeris impositurus q. d. Discite, quòd
 95. venit in mundum vt meis totius mundi peccata
 96. humeris imponantur: huius igitur pondus illis
 97. inierte. Conceptus fuit maioris ingenti D. susceptu-
 98. Aug. quem vt talem, bis reperit ex quo sum-
 99. pfit D. Greg. notans quòd diuino quodam con-
 100. silio Christus in Evangelio camelo se compa-
 101. ret, in eo quòd dixit quòd Iudæi camelum
 102. deglutirent & in alijs locis prout ipsi declarant.
 103. Creauit Deus camelum in fatigati subleuauer, q. 47. l. 1.
 104. vt eius onera deferat, vnde instinctum illi dedit
 105. organo mirabili em: equidem quasi hoc cogno-
 106. sceret, vt quem iam videt prope ponderibus
 107. pragrauatum, illico se inclinat, demittit, fle-
 108. cit vt poplites q. d. hoc mihi debetur, hoc Christus
 109. mihi ferre incumbit, hoc ego granabor, tu camelo
 110. verò exoneraberis. Nonit celestis ille camelus compara-
 111. Ch istus eo animo se à Patre missum in mun-
 112. dum, vt omnium onera peccatorum in se sus-
 113. ciperet, quibus ille grauetur, nos ne liberi
 114. pateremur. *Ad suscipienda nostra mortali atus*
 115. *onera sponte descendit, in q. D. Greg. & Isai 53.6.*
 116. *Isai. P. iuxta eo Dominus iniquitatem omnium*
 117. *nostrum.* etc. Dauid erat homine, supra dor-
 118. P. 128. 39
 119. sum

sum memm fabricauerunt peccatores. Quinimo hoc ipsum Dauid intellexit, quando commissio illo superbia peccato, delectu populi sibi facta, peccati sui gravitatem agnoscebat ex poena, qua Deus illud iam puniebat, invidens sibi peccus, ingemiscens exclamavit: *Peccavi valde hoc factum, sed precor Domine, ut transferas iniquitatem serui tui: quia stultus ego sum.* Quid ait o Dauid ut tuam? Dominus transferat iniquitatem! Ut transferas iniquitatem serui tui? Num forte lusus est ioculatoris histronna? (a) O profundum Sacramentum! Quando lapsus est in praegrande illud adulterij peccatum cum Bethsabee, nec non Viri homicidium, cum multis (a) interiecit, & summam Prophetae Nathan diligentia, culpam agnovit, cuiusque gravitatem intellexit, suam emisit illo lamentabili gemitu confessionem *Peccavi Domine*. Cui Nathan: *Dominus transiit peccatum tuum.* Animam quorcumque Rex Dominus transiit peccatum tuum. Propitius sit mihi quis hic loquendi modus? Nonne melius, brevius, & citius dixisset Deus tibi ignoscit? Minime, non enim hoc tantummodo dicere voluit, se & modum exprimeret. Omnia nobis peccata per Christum remittuntur a Deo.

2. Reg. ca. 24. 10.

XV.

Cur dicitur

Davidis

peccatum

translatum

(a)

De passio

passio

(a)

Despons

de cantu

datus: y

profas.

2. Reg. ca.

12. 23.

Ad Col

ca. 3. 13.

1. Sai. 13. 6.

Matt. ca. 17.

3. p. 9. 2.

art. 7. 8.

D. Avg.

inquit D. Aug.

Quo humiliatus fuerat noster su-

stulit. Sic semper benedictus.

§. 19. Iterum inclinans se, digito scribat in terra. Scripsit Christus eorum peccata, quo illos confusos illuminavit.

Pharisaei passione obcecati non intellexerunt, quid illis Dominus vellet indicere, quinimo crediderunt, quod istum declinat & diuertit quæreret, & qui respondere non posset, tempus extenderet, seque excusaret: institerunt igitur tanto vehementius, quanto certius credebant, quod iam illum superasset, & quod non responderet difficultate constrictus in interrogationis Arbitrari sine Christum Salomonis secutum fuisse consilium. Si est tibi intellectus, responde proximo: Sin autem, sit manus tua super os tuum, ne capiaris in verbis iniquis: & confundaris. Igitur arbitrari, quod illud illaqueat, nescientem quid responderet, exprobrant singuli responsum egerit vehementius. Magister responde, Magister quid dicis? Ne nos ulterius detinuas, quousque animam nostram collige? Ad responsum anhelantius. O mentis inopes an Spiritus S. detinens exigentia, quod qui gravioris dubium quærere difficultatis, morari debeat ad respondendum? Et non Magister interrogatus, ut respondeat pruden- ter, duobus debet immorari. Primo: studio considerationi, & proposito dubij in ditationi. Secundo: necdum debet suo rummari intellectu, vel libros evolvere, sed in super & Deum consulere: eius lumen implorare, quod difficultatem intelligat, & verba solvendæ difficultati deponat aptissimum quippe est, quod sine Dei la- uore & luce nulla possit apud difficultas intelli- gi, quanto minus declarari. Hoc illis radicat verbis: *Qui interrogationem manifestat parabit verbum, & sic deprecatus exaudietur, & reformabit discipulum, & tunc exaudietur.* Cui incumbit interrogata declarare, ne velox sit in respondendo, sed in se reuerfus, studijs intensus Deum pro lumine deprecatus, disponat solutionem. Hoc est *parabit verbum.*
S. Theologus D. Thomas Magister tantam vir claris doctrinâ, in quibuslibet gravioris momenti dubijs, sibi vel ab alijs propositis, vel occurrentibus, ad studium continuo recurrerat, & orationem, primo tamen ad orationem, quam studium: unde prudentes adeo reddidit solutiones summè difficultibus quæstionibus, vti stultè teste ipso Papa Ioanne 22. tot fuerat miracula,

Handwritten marginalia: 'Nathan' written vertically in large letters.

Vertical marginalia on the right edge of the page, including 'I. Car. Chri...', 'II. Nos de...', 'III. Tota...', 'IV. Tota...', 'V. Tota...', 'VI. Tota...', 'VII. Tota...', 'VIII. Tota...', 'IX. Tota...', 'X. Tota...', 'XI. Tota...', 'XII. Tota...', 'XIII. Tota...', 'XIV. Tota...', 'XV. Tota...', 'XVI. Tota...', 'XVII. Tota...', 'XVIII. Tota...', 'XIX. Tota...', 'XX. Tota...', 'XXI. Tota...', 'XXII. Tota...', 'XXIII. Tota...', 'XXIV. Tota...', 'XXV. Tota...', 'XXVI. Tota...', 'XXVII. Tota...', 'XXVIII. Tota...', 'XXIX. Tota...', 'XXX. Tota...'.

eius quot eius responsa. Pr Clemens Papa octa-
vius hoc de eius libris procul testimonium, quod
immones essent absque ullo prolixo errore. Sic
nobis esset agendum qui in rebus grauibus ab
alij consilium, non tam precipitanter, ut sa-
cimus, respondendo, dando vt multi cum suis
sententijs de lucro cessante, & damno emer-
gente feneratoribus largas ad sua lucra con-
tractusque licentias, & ipsi impudicis qui suis
inharent lasciujs non precipiendo proximas
vt amoueat occasiones, nec non ijs, qui alie-
na reinent, effusam, ne restituant dando
facilitatem.

Quæstio est, o Scriba & Pharisei, quam
obijcitis tantæ difficultatis, vt ille, qui Deo ipso
scientia est inferior, dare non posset tam pru-
dentem vt decet responsum: solus etenim
ipse coniungere poterat summum legis Moysi-
cæ rigorem summæ Euangelicæ, quam prædi-
cabat misericordix. Parum per exspectate, per-
mittite, vt in re tam graui modicum temporis
immoretur. Nolunt, sed molesta præcedunt
instantia illum cogere, vt se improbiè præci-
piet, vt in hanc vel illam partem decipiat,
vnde grauitur instant, suam expedit, solu-
tionem. Erigit se Christus, & diuina suæ
sapientix sententiam profert conuenientem.

Qui sine peccato est vestram, primus in illam
lapidem mittat. D. Hieronymus ait, quod in
græco legatur hæc vox *transiit*, quod si-
gnificat irreprehensibilis. q. d. Moysi non con-
tradico, nec late ab eo legi repugno. Quid ait
Moyses? vt moriatur & lapidetur adultera.
Huic non contradico, sed hoc enuntio, vt mani-
bus non peccet rea nebulonum. Integer vix
scelerisque purus, primus in illam lapidem
mittat. O diuinam sententiam. Non dico, non
cazator virgis lauro, sed hoc pronuntio, non
illum condemnet lauro sceleris. Non dico,
homicida non puniatur porro non illum occi-
dat, qui milles mortem meruit homicida ne-
fandior. Audiamus D. Bern. Verbum fuit abbre-
uiatum sed viuum & effeæ & auripet gladio
penetrabilium. Quam grauitur enim ad verbum
hoc suæ corda transfossat. Quam vehementer
hoc vno lapide contrisi sunt lapides frontes &c.
Hic Dauidis est lapis, quem fronti inhiit gi-
gantis, quo carnea turrim ignominiosè deici-
uit. Hic est ille lapis, abscessus sine manibus, quia
de cælesti prodijt sapientia, qui statum illam
euerit diuersis constam metallis Principibus,
Pharisæis, Doctozibus, Sacerdotibus, quorum

machinas in puluerem redegit arenæ maris fi-
mitem

Admirabilis sententia (testatur D. Aug.) que
seruat iustitiam, & preparat ad misericordiam
et benignitatem. Non ait, non lapidetur: non
enim cõducit contra legis pronuntiare iustitiã.
Non ait: lapidetur, ne legis suæ Euangelicæ cõ-
tradicat misericordix. Loquatur D. Aug. *Dicitur
quod dicere debet, mansuetus & iustus, qui sine
peccato est vestrum, in illam prior lapidem mis-
sit. Hæc vox iustitia est, pupiatat peccatrix, sed
non à peccatoribus, impletur lex sed non à pra-
uaricatoribusque.* Huic dictis iterum se testus in-
clinat, & scribit in terra, D. Hier. opinatur quod
eorum scripserit peccata. Ex communi S. Pa-
trum opinione, prima vice quæ se Dominus in-
clinauit scripturus in terra, non scripsit eorum
peccata in particulari, sed non nisi sententiam
aliquam eorum monem. Dicunt aliqui, quod hæc
fuerit: *Scribe uros filios steriles, Alisha & Terra
audi verbum Domini Aluillam: Kocadentis in
te in terra scribitur.* Vel hoc voluit stratagemate
eorum retondere superbiam, & obligare, vt su-
seipos, oculos retorquerent, vel in eis aliquid
eius operari, quod hanc scripturam expedientes
digimus. Altera verò vice scripturam exarant
adeò mysteriosam, vt (sic hoc notante D. Bon.)
eorum accusatorum singuli hanc inspicientes,
sua peccata scripta clarè & distinctè aduerteret,
crederentque singuli, quod sicut illi ea videbãt,
ceteri quoque, qui præsentis aderant, eadem &
viderint & tegerint esse: q. eorum vita cõsto-
ram oculis patentissima. Nec hoc multum, ete-
nim qui suis dare potuit talem virtutè Aposto-
lis, vt vnum verbum pronuntians, in eo quisque
proprium suum ac naturale auderet idioma: po-
tuit & eandem huic scripturæ communicare
virtutem. Potest artifex speculum constare cry-
stallinum, quod vnum cum sit & simplicissimū,
illud tamen inspiciendo: quisque suum in eo
proprium conspiciat vultum, eiusque omnes cir-
cumstantias ac qualitates. Aptius poterat ille
Dominus omnipotens alterum componere spe-
culum, in quo quisque distinctè propriæ vultum
conscientiæ, cum illaque eius magnitatem poterat
notare malitias.

VI.
Quid
Christi
scripserit
Prima &
Secunda
vice,
1er. cap.
22. 30.
1er. cap.
22. 19.
1er. cap.
27. 13.
L. de vita
Christi
cap. 68.

VII.
Christus
ceruorū
hinnulo
cõpara-
tur.
Cant. 20.
8. 14.

L. 1. 1. 1. 1.
Pala. 1. 1.
IV.
Christi
respõsio.
D. BER.
Serm. 7. de
Aunna.

diernum divini spiritus, qui, velut hinnulus se inclinat, & divior sux flatu potentia cogit, ad lucem, ut procedant serpentes, viperaque criminum, quae eorum peccatoribus, velut propriis antris delitescere abcondita. Ne fallor, infelices illos contempletur David, illisque ait hoc, quod aliis expendimus, & hic plus iusto

Psa. 62. 4.

quadras: *Quo usque irruitis in hominem universi vos, sicut in parietem inclinatum, & mace- riam depulsa? a mentes, excitebron quousque tandem in visum hanc tormatim irrueris, qui instar est parietis in vobam pariem inclinatum, & instar lapidum cumuli, qui ruinam minatur?*

VIII.
Simili-
tudo.

Cave vobis, infelices, cadet enim, vos oppri- met, vos interficiet. Ita quidam illud inte- pre- tantur: *Interficietis vos*, quod intelligitur passi- ve, Vos ipsos interficietis, vobis ipsis mortem acceritis. Quam ille monte captus est, qui accedens ad parietem si videret inclinatum, proximumque casum, circumiens gravem cenaretur illum impetu prostrare? Cave tibi morta- lium stultissime: cadet etenim teque sua oppri- met ruinam. Hoc illis David intimat, hoc hodie completur. Ad Christum tormatim accedunt, ille se, velut paries inclinat. Procul abscedite miseri, illum relinquit. Nolent illi, sed pa- rietem impetunt, conungue Christum, ut respondeat. Omnes ergo perdemini, sicut & perditus sunt: cum illos summo rubore confu- derit. Nihil homini potest esse magis ignomi- niosum, quam ut Deus suum illi peccatum, quale est, clare describat: nullum etenim est terra rostrum, nec serpentis aspectus, sed nec ipsius demonis, qualis est peccati, quando Deus illud, quale est, ipsi proponit pecca- tori: nullum malum quale illud, illi esse confetur.

IX.
Summa
peccati
gravitas.

Vel semel tantum, cum suum Deus Caino depinxit fratricidium, tam horrendum illi visum est, ut spem omnem abiecerit miseri- cordiae: & in rei veritate, si tibi Deus tuorum obijceret malitiam peccatorum, qualia illa sunt, nisi sua te manu saliret, talia tibi viserentur, ut de divina bonitate desperares. Ita diximus hanc vnam fore duriores panam, quam Deus in die iudicii ponet maledictos, i- his gehennalibus ignibus graviorem (ut opinatur D. Basilius) qua distinetur illis exponet in- quitates, hoc praecipient: *Disce: Arguam te,*

Ora. 12.
qua est de
culo 10.
anno me-
atium
Pf. 49. 21.

Et statuum contra faciem tuam. Cum remissa essent hanc indicata, quando contemplantur illa, prout ea Nathan si proposuerat, sic de se

testatur: *Non est sanitas in carne mea, non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum.* Ita ruaritas sua Christus obiecit criminibus, quibus ira confusi sunt, ut calum super se tunc arbitrentur. O maxime Moyses, Christe Domine, qui digiti virgam extendis in terram, & mulxas cyniphes oriuntur, adeo mordaces, ut licet quis duritie barao sit, ipsum omneque repellant, inquietent, & elumincat & gypsis, ut non sit qui consistere, qui possit quietere, longè fugiunt, & quibus se abcondant, quarunt latibula, sic illis contigit, quam confusi, quam perierunt vultu post alterum citius aufugiunt, ut non sit, qui vel verbum ot loquatur, vel faciem audeat attolere, vel vultu.

Videtur in illis implere, quod per Ezechie- lem praedixerat & D. Hiero. expendit: *Scies, quia ego Dominus, ut recorderis, & confundaris, & non sis tibi ultra aperire os pra conspersione tua.* Scribit Plotius poe- tissimum medium esse lugandi & terrendi leones crudelissimos, qui noctibus horrendis oberrat rugitibus, si quis subito faciem accenderit, cuius lux eorum perstringat oculos: etenim quam primum illum conspexerint: quantumlibet carniore sint, ter- rentur & aufugiunt, nec diutius adducit coram ea consistere: quocirca cecitit Poeta.

Ardentesque facies, quas quamvis sciant, horret.

O crudelissimi leones, quam graviter Chris- tum vadequaque circumcingunt, quos edo- bant rugitus, quam parati, ut illum deglu- tirent? Cum iam illi feruentius ac fastuosius instarent, faciem de digito suo Christus ac- cendit tanta luce radiantem, ut ex illa, quae de face radiabat quisque sua videt e recitata seclera, quae omnium oculis iudicabat esse manifesta. Quo factum est, ut fugam omnes capesserent, nec vno quidem superstitie: *Vultu post alterum commoti, confusi, turbati, ut illo Davidici licet occinerit: Catuli leonum rugientes, ut rapiant &c. Ortus est sol, & in cubilibus suis collocabuntur.* En qualiter illos describat nobis Evangelista fugientes: *Vultu post vnum exiebant.* Notat autem D. Ambro. D. Aug. quod ait Evangelista pu-lore suffulso se pro- puit: *incipientes a senioribus:* cum enim ad eos eorum vita tantis esset secleribus infamis, quo diutius vivebant, eo committentur graviora: ceteris seniores, ceteris erant neq- io es vultu magis etrubescant, &: *Vultu post vnum exi-*

hnt. Ipsi plura habent crimina, qui dicitur vix-
rāt, inquit D. Amb. Et indubie illis hoc accidit.
le confideo quod superbis illis Assyrijs Dei po-
pulum in Bethulia coronā militari cingebat;
Abscondente enim Iudith superbi caput Holo-
fernis: Fugit mens, & consiliū ab eis. & solo tre-
more. & metu agitatū fugē prorsū sumunt ita
ut nullus loqueretur cum proximo suo sed incli-
nato capite, relicta omnibus, eu adere festinabant
Hebræos, quos armatos super se venire audiebāt,
fugientes per vias camporum, & semitas collium.

clare conscripta, ut mero pudore confusi, corā
Christo dicitur hærere, non profumerent.

Prodigiōz xq. & ac mirabiles fuerūt illz pla-
gæ, quibus obū matū Deus rebellemq. puniuit
Pharōē in illis, & per illas diuine sue potētē
dans argumentū. Quādā illarū per manū sicbāt
Aaronis, aliz per manū Moysi, vt expendit D.
Aug. Inter has singularis omoīno ac mysterio-
sa fuit illa plaga, q. ā operatus est in cineribus,
quā magnates illos confudit Sarrapas, & incan-
tatores iamnes, & Mambre, qui, teste D. Pau. ce-
teris fuerunt cōtumaciores, nedum in illo quod
Moysi credere, eiusq. miracula, ac prodigia ap-
probare noluerint, verum & in eo, quod illi cō-
tradixerint, se fortiter opposuerint, eiusq. nomi-
ni corā populo detrahere studuerint, quado illa
cunctis patrabat inspicientibus. Et cum ita sit,
quod illi ipsi eorū agnouerint magnitudinē vir-
tutemq. Moysi planē esse diuinā, sic enim eam
inter se fatebantur, quando patraō ciniphū mi-
culo, ad quod eorum potestas erat infirmior:
dixerunt: *Digitus Dei est hic*. Se nihilominus
opponēbant Moysi, pernicacem souebant Pha-
rāō: is animum, & populū, ne fidem illis adhi-
beret, retrahēbant.

Vocat Dominus Moysen, atque illi: *Tollite
plenus manus cinerū de camino, spargat illum
Moyses in calum corū Pharōne &c.* Sic Pharā-
o praesentat illiē malefici, videant omnes, id quod
agitis, ne forte dicant esse praestigiu, habeat q;
vos maleficos: *Eruntq. in hominibus. & iumentū
ulcera vesicae surgentesi in vniuersa terra Egy-
pti.* Ambo cinerem hauserunt Moyses & Aaron:
porro solus Moyses in illis, & per illos edidit
miraculum: *Spargat illum Moyses.* Spargit illū
Moyses & cinerem quaquauerum diffundit, &
continū exorta sunt bestiz, & tam immunda,
ac molesta simul vulnera, vt confusi pertinaces
illi sapientes ac obdorati prestigiatores, qui pre-
sentes aderant, terga subito verterint non ausi
coram Moysē hærere diuini: *Facta sunt ulcera
vesicatum surgentium &c. Nec poterant malefici
stare coram Moysē propter ulcera, quoniam illis
erant.* Quid hoc significat?

Fuit Moyses tā mirabilis Christi figura, q. am
obdorati illi sapientes ac malefici prototypon
Scribarum Phariseorū ac inimicorum Christi
adeo peruiacium, qui licet diuinam eius in
miraculis, quæ videbant virtutem agnoscerent,
illa tamen calumniabantur, & coram populo ne
crederet, detrahere conabatur. Quā remediue
nari magnus ille Moyses, & Moysē potentior
operetur in terra cinere. III. sparsit manibus
puluerem

judith. 15. 3.

496
D. AUG.
Oratione
centra
quinque
hæreticis
Tom. 6.
1. 15.

I.
Opus est
Dei cor-
dit secre-
ta reuelā-
re.

Ho. 17.
Nu. 31.

L. 1. q. 1. m
Exo. 9. 11
11.
Plaga
ex ci-
neribus
myste-
riosa.

Exod. 6.
8. 1.

Exo. 24.
9. 8.

111.
Qualis
miraculum:
Spargat illum
Moyses. Spargit illū

111.
Qualis
miraculum:
Spargat illum
Moyses. Spargit illū

111.
Qualis
miraculum:
Spargat illum
Moyses. Spargit illū

111.
Qualis
miraculum:
Spargat illum
Moyses. Spargit illū

111.
Qualis
miraculum:
Spargat illum
Moyses. Spargit illū

111.
Qualis
miraculum:
Spargat illum
Moyses. Spargit illū

111.
Qualis
miraculum:
Spargat illum
Moyses. Spargit illū

Hicron. Bapt. de Lamm. a. Tom. 1.

X y y y

III. Iuxta hoc fundamentum exponit D. Basil. *Explicitur Christus praecepti de non iudicando.*
 D. Amb. illud Saluatoris axioma: *Nolite iudicare, & non indicabimini, nolite condemnare & non condemnabimini.* Quid inuis Domine? Numquid de mundo vis exterminare iudices? Certum est quod non: etenim sine illis inueneretur omnia? quid igitur vis iudicare?
 I. de Reg. Loquitur Dominus (dicunt illi) cum hominibus illis erudiens, qualiter alios debeant iudicare, resp. 64. qualiter condemnare, ea nimirum ratione, vt in cap. 7. ipsi in se ipsis similibus non iniquentur sceleribus, etenim si iniquentur eadem, quā alios, *Mat. 10.* se ipsos condemnant sententia: *Cum sit ipse tui conscius delicti, dum alterum iudicas, in te ipsum cogit uera sententiam,* inquit D. Ambrosius: Et illud uoluit Christus significare, qui postquam dixisset: *Nolite iudicare & c. Nolite condemnare, & non condemnabimini:* subiungit: *In quo enim iudicis iudicaueritis, in sic obimini. Iudex esse vis,* quare D. August. profectus hoc argumentum: *Primo pro te esto iudex in te, prius iudica de te, ut de peccati confessione securus procedas ad alterum, in te ipse sum ueris, te attende, te discute te audi & c. Vide fundamentum,* inquit D. August. metz iustitiz: *Qui sine peccato est vestrum & c. Non ait: occi- dit te, non ait: dimisit te, sed ait: qui scit se sine peccato esse, primus in illam lapidem iaciat. Iusta lex, quae iubet aulterā occidi, sed haec lex iusta, ministris habeat innocentis. Attendite quam dicitur: Attendite qui estis. Porro perpende, inquit D. Aug. quā in mala parte acceperint actū hūc iustitiz sibi Domino propositū. Videtur inquit ipse, cum illis egisse id, quod cū Dauid per Nathan prophetam. Huic virum proponit affatim opulentum, gregibus ouū abundantem, cui cum amicis superuenerunt hospes, eumque martiali cena uellet excipere, proprijs parcens gregibus, vi furtoque abstulit uiri pauperis ouiculam, quae uinea illi erat, & sicut filia sibi charissima quam ut vitam diligebat, quam qui raperet, viro quoque vitam adimeret. Oculos suos in huius uiri crimen, & non in suum, Dauid reflectebat, quod in humeros reiecerat. Mantica a tergo. In uirum ouicula raptorem tigit ut leo. Viuit Dominus quia filius est mortis, qui fecit hoc: *Suam inquit rem nondum agnoscebat, & ideo aliena non ignoscebat. Quod etiam agit propheta: Crimen tunc regis exponit oculis illique ait: Tu es ille uir. Hoc quoque noueris in te vibrari sententiam, quam tulisti, de eodem enim crimine teus esse conuictus, propheta abstulit a dorso peccatum & ante oculos posuit, ut uideret illum**

sententiam tam seueram in se esse prolatam.
 Aperiit oculos suos Rex, agnoscit culpam, & hanc iusto meruisse se penam intelligit, in se reuertitur, ad lamenta confugit poenitentiz, se culpe reum, penamque digni confiteatur: *Peccavi Domino in hoc eius salus.* Magna fuit illa Domini misericordia, quā Dauidis aperuit oculos, ut in ipso eodem casu, quo tāto rigore peccatum damnauerat alienum, suum postpud videret enormius.
 Hanc quoque Christus Pharisaeis facit misericordiam. Quales ueniunt ad ueritatem producentes, vt seuerissimi eōtra illā iuxta legis praecepta, iudices: Quā iustanter uirgē, premuneque Saluatorē, vt hęc ab illo causa decidatur? Quid agite? Grauioribus ac turpioribus ipsi contra eandē legē sceleribus ac turpioribus arguebantur: illa eorū proponit oculis, vt distincte illa clarē, videat: hoc etenim, vt diximus, fecit in terra scribēdo. Eia agite Pharisaei, cū uobis ostensum sit, quod si praedictis, ut mulier hęc quod contra legē deliquerit Moysi in uo lapidari mereatur, vos in trecentis deliqueritis, ob quae digni estis incendio cōremari: utinā hoc Dauidis ex uobis audiat: *Peccavi Domine!* uitiam uestras agnoscentes iniquitates, & eas quidem execrandas, quisque de ea diceret illud Patriarchae Iudae de Thamar: *Iustior mo est.* Non hoc agunt, se d turbati, confusi, & uelut digiti Saluatoris uirga concussi, quae scripserat in terra, aufugiunt erubescētes: *Vnus post unum exhibent.* En tibi, qualiter, *emcussit impios ex ea.* Utinā dum alterum iudicas cui uidam infirmitatis reum, tibi ob oculos tuas ipse proponeres peruersitates, utinam attenderes, quod si ille deliquit in vno, tu in multis & grauioribus delinquas. Utinam attentamente reuolueres, quod eo ipso, quo lapidem in alterum mittis in multo iustius fore mittendum. Notat D. Hier. quod Dominus in hoc facto, & alia illis praestiterit misericordiam, hanc nimirum quod illos pudore suffulos abire permiserit, quos ibidem detinere potuisset, ut suas ipsas contemplantibus iniquitates, tempus, locumque dādo, similiter eas abire per ceteri viderent, & in illis pena inciperet inferni: hęc nimirum, qua miseri sua semper peccata ob oculos habent, ut illa ipsi videant, ceteri: quocirca eorum est aeterna cōfusio. Hoc Angelus Danieli praedixit: *Quidam euigilabunt in opprobriū sempiternum, ut videant semper.* Quod aliis declarauimus. Attamen dare uoluit illis discedendi locum, si forte cognitis suis peccatis proprijsque obiectis oculis, illapenitentes emendarent: *De-derat ueteranda eorum elementissimus Iudex Palag.* (inquit D. Hieron.) *si uinum recedendū.* I. l. pag. 117. iam egit illis. *Emansit solus testis & mulier T. 3.*

Gen. cap. 38. 26.
 VI.
 Cōsidera te ipsum, dū alterū iudicas.
 VII.
 Cui Christus Pharisaeos rixos miserit.
 Dan. cap. 12. 2.
 D. Hier. L. 3 cōtra dera ueteranda eorum elementissimus Iudex Palag. I. l. pag. 117.
 Y y y y z in

UNIVERSITÄTS-
 BIBLIOTHEK
 PADERBORN

in medio stans. Discipuli non recesserant, nec
 eueba pepuli quæ ad Christi concionem con-
 fluxerat, & præsentis adibat, quando mulie-
 rem adduxerant Pharisæi, quinimo omnes
 ibi remanserunt. Hoc credo Evangelistam in-
 dicare, dum ait: *Remansit in medio,* quod
 intelligo eum voluisse dicere in medio infinitæ
 multitudinis, quæ sermonem auditura conue-
 nerat, de qua sic quantum conicio) D. Luc.
 testatur: *Cum hæc diceret erubescerent omnes
 adversarij eius. & omnis populus gaudebat in
 uniuersis, quæ gloriose fiebant ab eo.* Hoc etenim
 præsentis facinus inter illa gloriosa connumero.
 Omnes igitur vnus post vnum calumniatores
 abierunt gradu adeo scissino, vt erigens se Do-
 minus, qui inclinatus erat, scribens in terra eor-
 um potuerit videre nemiocum.

Luc. 18.
17.

¶ 52.
VI. II.

Alterum
extremū
miserico-
diæ Chri-
sti ap-
prehēdit.
D. AVG.

Epist. 4.
ad Ma-
cod. T. 2.

illans discedentibus illis, quierant eum pec-
 cato, lapsaretur ab eo, qui erat sine peccato.
 Legit enim zelo Christus ardebat: verumta-
 men ille, qui iustitiæ extremum exercuerat,
 exerceo modo misericordiam, qui nullatenus
 ex parte sua te condemnabit, si ex parte tua
 non habeas, qui te accuset, contra iusticiæ, te-
 que condemnet: non enim venit te conuincere
 naturis, sed absoluturus, non occisurus, sed
 tibi vitam largiturus.

2. Theff. 1.
5. 3. 9.

IX.
Deus ex
se nos nõ
punit.

L. 8. in 2.
2. Isai.

causa sumus suppliciorum, quibus nos puniri

tam seuerè ingemiscimus. In Isaiæ verba (rotina
 Dei de vinea: *Quis dabit me spinam & vepem, [42] 4*
*in prælio. Gradat super eam? Succendam eam
 pariter? Numquid non ego illum rosaque
 fragrantissima? Numquid vineam mihi plan-
 tavi, vt illam eradicarem? vt eorum emi vt de-
 molirer? Quasi dicens (interpretatur D. Hier.) D. Hier.
 quis me docebit: vt durus sim, & meam vineam
 eam clementiam, & in prælio, & certaminis 27. su-
 truculentu: incedam, & gradat super vineam, T. 4.
 quam antea seruaui & succendam eam,
 quam meo sefferam muro? Iuxta hebraicum
 hic est sensus, *Quis me faciet durum atque
 crudelem, vt vineam naturam meam?* In
 Jeremia loquitur Deus, agens de supplicij
 populo suo in iusticiis: *Via tua, & cogitationes* Hier.
tua fecerunt hæc tibi. Ista malicia tua. Loquitur 28.
(sic D. Hier.) ad urbem iherusalem, quod via D. Hier.
illius, & cogitationes, quibus operes, & sermons Hier.
peccauit, fecerunt es onerare omnia, quæ onerant Hier.
rini, In Ezechiele examinat illa domini verba Hier.
ad Prophetam, In medio domus exasperanti D. Hier.
habitas, & ait, pro exasperatione dicit tibi in 28.
amaritudinem, vt sit sensus: in medio domus tuæ Hier.
ad amaritudinem conuerterentis tu habitas, que T. 4.
Deum natura dulcem atque clementem, visio-
rum tuorum amaritudine amarum facit, atque
crudelem: alioquin de Deo legitur: Gustate &
videte quoniam iuanus est Dominus, sicut dulcis Hier.
in Olea appendi illa verba Domini ad Pro-
phetam: Ad is cundiam me provocauit Ephraim Hier.
in amaritudinibus suis, & sanguis ejus super eum Hier.
veniet. In best, vt ait D. Hieron. Ephraim D. Hier.
amaritudine sua amarum me fecit, qui dulcis Hier.
sum, unde & sanguis ejus super eum venit, id Hier.
est, ipse causa mortis sue est. In Machabæa ad illa T. 3.
verba. Ecce egredietur Dominus de loco suo, &
descendat, & calcabit eum. Sic iusticiæ D. Hieron.
nyimus: Qui uultus est, & benignus, & cuius Hier.
natura clementia est, vestra causa cogitur par- Hier.
sonam, quam non habet, assumere & calcare. 1. Min.
o. c. Sicque ad illum locum Zachariæ in illa lo. Tom. 3.
quendi forma: Egredietur Dominus de loco suo, Mich. 1.
Idem D. Hieron. id quod nos dicimus de suis Zachariæ
egredi casulis. Locus Dei que domus est misere. 34.
ricordia, clementia, mansuetudo. Nos illum 14. 20.
peccatis nostris illa extrahimus domo, & con-
nobis exoptet vnicè bene facere, nos duris affi-
cit supplicij. Igitur, si tu nemioc prodicis, qui
te condemnet, ne timueris, quod ex suo sis Deus
alius si, qui contra te vrgat iustitiam, quique
graues deponat quæcumque, Perpende, num
*coram**

Tract. 11. in Iohannē

IV. Christus misericordie columen apprehēdit.

L. 2. de Adulteriis conu. p. 7.

V. Christus misericordie columen apprehēdit.

Epist. 94. V. I. Christus hic se verum Deum & Dominum ostendit.

Epist. 76. ad Statum. Ipsi 40. 10.

Christus ea, quæ erant meræ rigorose strictaq; iustitiæ pronuntiaverat (inquit D. Aug.) iam illi plenissimè satisfecerat, modo satisfecerat, misericordiq; dicendo : *Vade &c.* His verbis hanc decidit definitivè causam, quibus mulieri præterita ignovit, & dedit de futuro tantionem. Adverit D. Augustin. quosdam Catholicos, hanc ex D. Iohannis Evangelio expunxisse historiam zelo motorum iudiciorum indicabāt enim, quod si hæc in Ecclesia proponeretur, mulieres sibi persuaderent, licet adultere, quod ab omni forent immunes supplicio, sicut eodē 2. Lo alij quoq; eraserunt historiam sudoris sanguinei Christi, cuiusq; ab Angelo in orto confortationis, nam confitebant occasionem præbere opinādi Christi non esse verū Deum. Quocirca in multis textibus hæc adultere desideratur historia, ut ait D. Hieronymus. vnde D. Chrysostomus licet commentaria scribat in Iohannem illā nec ponit nec interpretatur. I. se videtur in Theophilacto: & licet Euthymius illam exponat, prius tamen supponit illam non inveniri scriptam in textib; emendationib; is. Hallucinator, inde bibē namque Canonica est historia, Iustiq; timor inspicens eorum qui illam ex S. Textu conati sunt expungere ob prædictam rationem: quinimo si attentè consideres (inquit D. Augustinus) nō approbavit Christus adulterium, nec dixit mulierei dō castigandā, sed hoc tantū, quod plenaria sua potestate, deficiente partis instantia, illi voluit ignoscere, quā videbat contrita, & ob præteritū peccatum robore suffusam, ordinemq; præscriptis, ne posthac in peccatum tam enorme laberetur. Vnde oportet intelligi hæc Christi verba sententiam fuisse hæc in causa adeo definitivam, ut nullus postmodū fuerit, qui mulieris adversarius obloqueretur, sed omnes illā habuerunt in omne tempus absolutam. In quo sicut expendit D. Augustinus ad Macedo. Se verum ostendit regem, ac Dominum, imo Deum, qui mulierem in omnibus absolutè tribunalibus divino humano, cōficientia, Quocirca D. Ambrosius de hac absolute sic ait: *Celebris absolutio.* Hoc vnum inter cetera de Christo prædixerat Iohannes iuxta lectiōnem Septuaginta: *Eccē Dominus Deus cum virtute venit. & brachium eius cum dominatione.* Venit ut Deus, ut Dominus virtute dominio, potestate sublimissimus. Quia venturus est ut Deus, adducet secum virtutem supremamq; potestatem, & quia venturus est ut Dominus, brachium adferet adeo potens, ut illud plenissima sit extenturæ dominatione, Dominiq; functurus auctoritate. Hoc hodie luce clarius ostendit. Ut

Deus tanta pollet virtute, ut vincula rumpat & compedes peccatorum huius adulteræ, illaque remittat, ut Dominus autem, & rex absolutus absoluit à penis adulteræ, quas incurerat potestate adeo iudicis, ut nullus sit, qui mulierem absolventi contradicat: *Et brachium eius cum Dominatione.*

Hanc obijciunt Theologi quæstionem, num Christus ut homo rex fuerit, ac Dominus mundi temporali, dū vita hac mortali viveret. Responsionū definit. D. Tho. affirmativè. Quia sicut ex ratione unionis hypostatice resultabat, quod ille homo Deus esset, pariter resultabat, quod ille Dominus esset universalis, & absolutus mundi, & omnium, quæ mundo continentur. Credit autē hoc dixisse Isaiam, cuius ipse verba declarat & examinat. Verum quidem est (inquit) quod non habuerit huius domini exercitium: cum non venerit, cui fruerent omnes, sed qui serviret omnibus, non iudicandus, sed iudicandus, & Patri factus obediens, ex voluntaria sua obedientia, illis se submisit iudicibus, qui vitam illi ademerunt, etiam sanctissimo. Verum tamen dico, quod idē magister Angelicus indicat, quod illud intelligatur de communi vitæ suæ decursu, in quo non se communitè habuit, ut Dominus temporalis, imo huius domini exercitium: sed in aliquibus occasionibus, prout saluti nostræ conveniebat, realiter se verum Dominum ostendit ut Dominus se habuit, ut Dominus processit. Ita patuit, quando in supremi sui ostensionem domini facultatem concessit legioni dæmoniorum, qui corpus hominis invaserant, ut in porcorum gregem iruerent, illosque aquis demergerent non sine magno dominorum incommodo si etenim non amplius, quàm eorum Domini, habuisset dominum, licitum ei non fuisset, dare licentiam demonibus, ut illorum bona diriperent Ipso die Palmarum se Dominum ostendit, præcipiens sibi pullum, & asinam per discipulos adduci tamquam Dominus omnium mundi bonorum absolutus, ut tunc dicendum verum tamē hoc singulariter in actu perpenditur hodierno, in quo constat (ex mente D. Augustini) quod se Dominum ostenderit legis Moysaice, regem, & Dominum cali, terræ que independentem, cum primò in eo, quod lex divina data per Moysen, disponebat, auctoritative dispenset, vnde sic D. Augustinus: *Non facit contra legem nec enim Imperator contra leges suas facit, quando confessus dat indulgentiam, Moyses lapidat, ut Index, Christus indulget, ut Rex.*

Præterea sententia, quam pronuntiat, firmam.

VII. An Christus habuerit omnium mundi temporale.

Opuse. 10 de Regim Princ. 13. c. 12. & latius c. 15. & ter. sua parte. q. 50. Art. 4. ad 2. O. puse. . 01. 3. c. 15.

VIII. Aliquando hoc dominum exercuit

D. AUGUSTINUS locis cit. & in ps. 50. Tom. 3.

centetur uedum in celo; sed & in omnibus teris
tribunalibus habetur irrefragabilis. Omnibus
est in confesso, quod in legibus regum illis solis
liceat dispensare, & hoc ad eorum spectat celsitu-
dinem, quando casibus urgentibus ignoscunt le-
gum suarum preuaricatoribus. In Dei legibus
solum dispensare potest, qui Deus est. Hoc Chri-
stus agit, idque adeo ueraciter, ac serid vt dicat

D. ARG.
l. 2. de A-
dulteris
coniugij,
T. 6.
D. Augustinus: Pato quod hac sententia Domini
an ista si presens fuit etiam maritus ipse quod
non omnino improbabile) qui uolam (uithori
fidem vindicari postulabat exterritus, animum
ad uoluntatem patrem ab uiscendi, cuius istas
deserit &c. Omifecordiam omnino singularem?

IX.
Cur tan
tam exer-
eretic mi
sericord
l. 99. v. 101
et non res
q. 102. T. 1
Q uis fieri potest, o Domine, ut mulierem a pecca-
to summe detestando absoluas, quam nec punitas,
cui nec imponas penitentiam? Conueniens hic
erat (ait D. Augustinus) ut legis Evangelicæ pa-
teret Spiritus suauissimus, quam in mundo uene-
rat stabilire. Non timus omnes, inquit differe-
ntiam fortes ab Apostolo Paulo repetitam inter ri-
gidissimam Spiritum in Moysaice legis, & suauem
blandumque Christi legis. Evan. erat. Erat au-
tem lex illa timoris, & strictæ iustitiæ, seuerique
supplicij hæc autem benignæ misericordiæ, blan-
dæque emissionis. In huius confirmationem no-
tare licet, quam primam illa lex Moysaica pubi-

X.
Vetus lex
primò r-
gorosè
pan u r
transgres-
foros.
Num. ca.
19.
Leui. ca.
24.
Exo. ca.
32.
etæ cepit, opera quædam extremi rigoris, & inau-
diti supplicij. Etenim iuuenis in die festo egredius
in campum, ut segum colligeret lignorum
igni excitando, ex Dei præcepto tamquam fulti
transgressor lapidibus obruitur. Cum alter non
debita nomini Dei seruati reuerentiâ iurasset,
mandat Deus, ut in eum conueniant, quotquot
illum irantem audierant, & iunctis manibus reu-
lapidibus i terficiant, Ob adoratum vitulum oc-
cidit, Moyses uictorum bellatorum viginti tria
millia. Heu mihi Domine, quis ille rigor inaudi-
tus? Ne miretis: lex etenim, quæ præscribitur, lex
est timoris, lex est rigoris, lex est seueræ iustitiæ:
oportet autem ut statim à prima sui proclamatio-
ne tam horrenda videantur supplicia.

Ex eadem ratione cum Christus legem esset

fundaturus gratiæ misericordiæ, & indulgentiæ,
res postulabat, ut statim in principio actus face-
ret inaudite misericordiæ remissiones concede-
ret, & absolutiones daret effusissimas. Sic legitur
quod induerit Magdalene cunctarum sententiarum
peccatorum, illamque dimiserit uino: *Vade in pacem.*
Eodem modo publicum uisurarium Mattheum,
Samaritanam idololatram metetricem quæstua-
riam, ita mulierem adulteram à legis zelatoribus
tam contra ter accusatam unico: *Vade,* remisit
absolutam. Audiat quod dnoibus dixit Dominus
Apostolis suis Iacobo, & Ioanni, qui contra Sa-
maritanos stomachati ob non receptum in suam
ciuitatem Christum plus æquo esse censuerunt, ut
illic descendens ignis de celo, illos confunderet
quem admodum olim in diebus Eliæ de descendens
absumpit Eliæ Pro, hæc contemptores. Quibus
ita saluator Oñij, christij, heu quam parum in-
telligitis Evangelij, quod præ dico, Spiritus: *ref-*
ectus enim Spiritus estis. Eritus hominis non uenit
animas per dera sed saluare. Hæc opera conueni-
ens erat, ut faceret, qui legem amoci, indulgen-
tiæ, gratiæque stabiliebat. Verumtamen aduersus
ex D. Augustino quod in hac sententia, licet mi-
sericordiæ aliquid addat iustitiæ, hæc namque di-
ctus in operibus semper elucefcunt: *Vino se via*
Domini misericordia & ueritas ad misericordiæ
spectat ignoscere, non punit, illi licet: Vade Por-
ro ad iustitiam spectat adhortari, monere, præci-
pere: Ex om, uis uoluptate, intendant (finem
imponat D. huius qui omia in Domino maxime
tu linem, & timeant ueritatem etenim dulcis &
redus Dominus. Ama quod dulcis time quod re-
bus est. Tanquam mansuetus dicit: Tace: sed
tamquam iustus. Numquid semper tacito? Et
igitur Christiane, peccasti? Accurre, & te mani-
bus committe Saluatoris, ad labora, ut tua dispa-
reant peccata, cui diffugiant accusatores: hoc ete-
nim tibi firmiter persuade, hoc te soletur, illi te
non accusantibus, non te condemnantibus, ne dum
te non condemnabit ille, sed ex diuina sua gratia
plenariam dabit tibi absolutionem, qua semper in
gloria requiescas Amen.

FINIS TOMI SECUNDI.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN